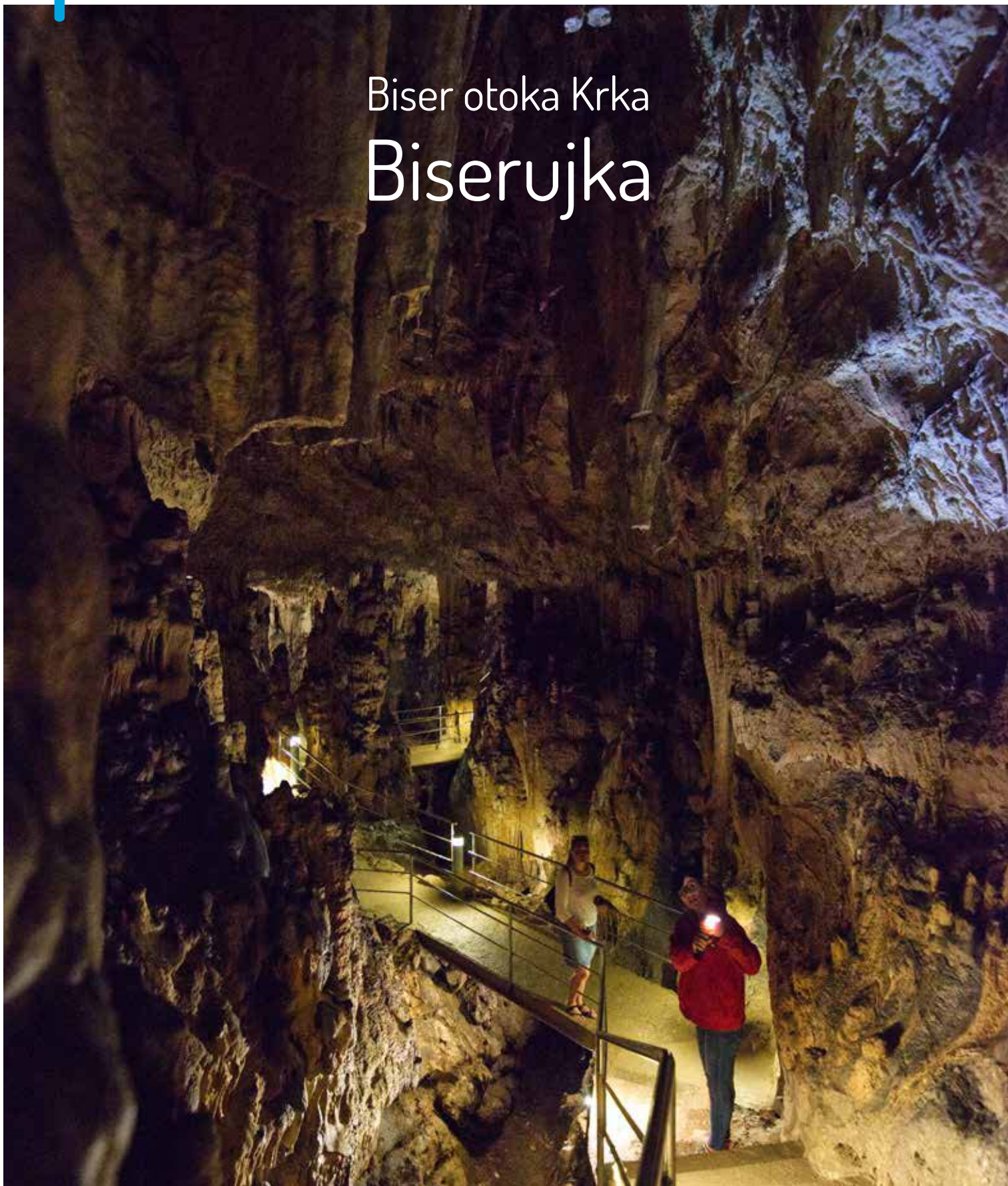

Biser otoka Krka Biserujka

2-3 **90 dana**4-9 **razgovor**

Velimir Vrzić, istraživač podmorja
Riječki Jacques Cousteau: Istraživanje podmorja
nije posao, nego moj život

10-12 **na kafe**

David Bregovac, načelnik Općine Fužine
Fužine sve privlačnije
za život ljudima iz grada

13-15 **vizitka**

RIS – "tvornica poslovnih softvera", Kastav
U Kastvu nastaju pametna domaća rješenja za
najveće hrvatske i međunarodne tvrtke

16-19 **reportaža**

Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ
Kako znamo kupamo li se u čistom moru?

20-21 **obljetnice**

50 godina KUD-a Bribir
Čuvari tradicije bibriskog kraja

22-25 **oko nas**

Predmet Škola i zajednica na otocima
Mladi ljudi pokazuju zajednici da imaju ideja i
treba im samo povjetarac u leđa

26-29 **sport**

Adrian Gavelle, riječki Francuz u
umjetničkom plivanju
Mislio sam da će me prijatelji zafrkavati što
treniram umjetničko plivanje,
ali svi me podržavaju

30-31 **sport**

Boćarski klub Sveti Rok iz Klane
Dat ćemo sve od sebe da se
zvuk boća u Klani i dalje čuje

32-36 **kartulina**

Špilja Biserujka i Akvariji u Baški i Krku
Posjet mjestima na Krku gdje vlada potpuni mir

37-39 **oko nas**

Marko Hesky, obnovitelj kinematografa
u V. Lošinj
„Kinosala” u Velom Lošinj
obnovljena entuzijazmom

40-42 **pet pitanja**

Tonči Grabušić, glazbenik, zlatar, inovator
Jazz je način života, razmišljanja i osjećaj slobode

43-45 **reportaža**

Lynx Craft Distillery, Lukovdol
Lynx Spirit(s) – šumski duh u boci

46-47 **pijat**

Restoran Anić, Kostrena
Ugostiteljska priča duga 57 godina

48 **nagrada križaljka**

Atrakcije na Krku

49 **impresum**

Dobitnici nagradne križaljke

50-51 **info zip**

Županijski info

52 **zelenoplava...**

Kaukali – ptice s pučine u posjetu Kvarneru

Javnoj turističkoj infrastrukturi 400 tisuća eura

PODRŽANI PROJEKTI POSJETITELJSKE INFRASTRUKTURE, NAROČITO ONI KOJI DOPRINOSU RAZVOJU TURIZMA I PRODULJENJU SEZONE U PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJU

Župan Zlatko Komadina potpisao je s primorsko-goranskim gradonačelnicima i načelnicima ugovore za 16 projekata izgradnje ili obnove javne posjetiteljske infrastrukture te prirodne i kulturno-povijesne baštine, a koji doprinose razvoju turizma i produljenju sezone u Primorsko-goranskoj županiji.

Projekti su odabrani temeljem dvaju javnih poziva, jednog namijenjenog za područje Gorskog kotara vrijednog 235 tisuća eura i drugog, za ostali dio županije u iznosu od 160 tisuća eura, a koji se provodi po prvi put od ove godine. Župan je podsjetio na dvije velike obljetnice u turizmu koje se ove godine obilježavaju u našoj županiji, 180 godina hrvatskog turizma rođenog u Opatiji te 150 godina goranskog turizma u Fužinama.

Potpisivanju ugovora u sjedištu PGŽ-a nazočila je i resorna pročelnica Alessandra Ban koja je istaknula da su glavni ciljevi ovog programa povećati kvalitetu i sadržaj javne turističke

infrastrukture te osigurati ravnomjeran razvoj naše županije.

„Iz tog razloga raspisali dva smo javna poziva, jedan posebno za područje Gorskog kotara koje predstavlja oko 35 posto kopnenog dijela županije, ali sa samo jedan posto turističkog prometa, pa je i ovo jedan od načina kojim bismo željeli povećati turističke brojke“, rekla je Ban.

Županija tradicionalno podupire projekte održivog razvoja i očuvanja kulturne i prirodne baštine, pa je i ove godine nastavljeno sa sufinanciranjem i opremanjem pješačkih i biciklističkih staza, kupališta, parkova i vidikovaca. Sufinancirat će se i povećanje kvalitete ponude u dvorcu Zrinski i Frankopan u Kraljevici kao i sanacija partnera Ville Angioline u Opatiji. Od samog početka pa sve do završne faze financijski poduprta je izgradnja Goranske drvene kuće u Mrkoplju i drugi vrijedni projekti.

Za ravnomjeran razvoj županije – potpisnici ugovora

HBOR-ov kredit za novu zgradu Zavoda za hitnu

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) odobrila je kredit od 8,9 milijuna eura Primorsko-goranskoj županiji za troškove izgradnje i opremanja Zavoda za hitnu medicinu PGŽ u okviru Zdravstvenog centra Rujevica Zapad uz subvenciju kamatne stope iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti. Rok otplate kredita je 15 godina, a kamatna stopa iznosi 3,54 posto godišnje fiksna, od čega je 1,52 posto subvencionirano za iznos kapitalnog ulaganja bez PDV-a. Na taj način, PGŽ će u konačnici platiti gotovo milijun eura manje kamate. Kreditno zaduženje su podržali članovi Županijske skupštine PGŽ.

Projektom Zdravstveni centar Rujevica Zapad, uz izgradnju objekata za potrebe Zavoda za hitnu medicinu Primorsko-goranske županije, planira se izgradnja helidroma i objekata za potrebe rada HGSS-a te izgradnja interne prometnice i parkirališta s priključnom infrastrukturom ukupne vrijednosti oko 10 milijuna eura. Objedinjavanje interventnih službi na jednom mjestu pridonijeti će poboljšanju zdravstvenog standarda te sustava zaštite i spašavanja na području županije. Planirani rok završetka projekta je krajem 2025. godine.

Problemi s globalnim zatopljenjem

OBALA JE RANJIVA ALI POSTOJE RJEŠENJA

Klimatske promjene, podizanje razine mora i sve ekstremnije vremenske nepogode sve češće rezultiraju poplavlivanjem naseljenih mjesta uz more, a pregled najkritičnijih mjesta na Kvarneru od sada je moguć putem web preglednika ranjivosti obalnog područja Primorsko-goranske županije, dostupnog na web stranicama Zavoda za prostorno uređenje PGŽ-a.

Preglednik je nastao u suradnji Zavoda i Građevinskog fakulteta u Rijeci koji već godinama istražuju moguće posljedice i utjecaj podizanja morske razine na priobalna područja u Primorsko-goranskoj županiji. Postoji više kritičnih točaka, istaknuo je profesor Igor Ružič, izdvojivši nekoliko najranjivijih lokacija na području Rijeke i županije.

– Imamo i kritičnih točaka u nenaseljenim područjima, gdje se često događaju odroni obale, ali oni ne predstavljaju toliki problem, jer praktički nikoga ne ugrožavaju. Problem su izgrađeni dijelovi, na nižim područjima, a najkritičnija su starija naselja koja su često dijelom formirana na nasipima. Tu imamo primjere Rijeke, Cresa, Lošinja, Lopara i drugih naselja.

U Rijeci je posebno ranjivo područje oko Place, zatim plavljenja na području Torpeda, a polako se pojavljuje i problem na Pećinama, gdje su pojedini objekti izgrađeni preblizu obali, rekao je Ružič. – Kad smo već gradili tamo gdje nije trebalo, postoje određene metode zaštite. Izgradnja obalnih šetnica i puteva je jedan od načina zaštite obale, dobar primjer je opatijski lungo mare, izgrađen još za Austro-ugarske, koji je odlična barijera za gradnju preblizu obali.

Adam Butigan, ravnatelj Zavoda za prostorno uređenje, najavio je i izradu treće faze kojom bi se odredile točne površine koje bi more preplavilo u različitim scenarijima podizanja razine mora, odnosno koliko duboko bi more prodrlo u sadašnje kopeno područje.

– Na taj ćemo način dobiti preciznu sliku i mogli bismo bolje odrediti koje bi sve štete mogle nastati od poplavlivanja morem, kao i koje mjere poduzeti da se to izbjegne, rekao je Butigan, ističući kako je smisao preglednika da bude dostupan široj javnosti, a ne isključivo stručnjacima: ideja je da općine, gradovi, lučke uprave i javnost općenito ima kvalitetne informacije kojima mogu povećati otpornost na klimatske promjene.

S predstavljanja web preglednika ranjivosti obalnog područja PGŽ

Župan Komadina na sastanku Vlade sa županima

Iznosi decentraliziranih sredstava ne prate povećanje troškova – župan Komadina

Župan Zlatko Komadina sudjelovao je na sastanku hrvatskih župana te predstavnika Udruge gradova i Hrvatske zajednice općina s Vladom RH koji se održao u Sisku. Predsjedniku Vlade RH Andreju Plenkoviću i ministru turizma i sporta Tončiju Glavini uručio je materijal s planom projekta Skijaške dvorane u Mrkoplju te ih kratko upoznao s investicijom važnom u kontekstu razvoja skijanja te sportsko-turističkih sadržaja Mrkoplja, Primorsko-goranske županije i cijele Hrvatske. Tijekom rasprave, iznio je kritiku na Vladinu politiku decentralizacije koju je nazvao dekoncentracijom. Naglasio je da županije dobivaju poslove koje rade u ime i za račun države te da taj sustav ograničava rast razvijenih županija. Takav model, kaže Komadina, poguban je za Grad Zagreb, Primorsko-goransku, Istarsku i ponekad Dubrovačko-neretvansku i Zagrebačku županiju, jer po indeksu razvijenosti nerijetko

ne mogu ostvariti sufinanciranje na Europskim fondovima, a nisu korisnice ni Fonda fiskalnog poravnjanja iz državnog proračuna.

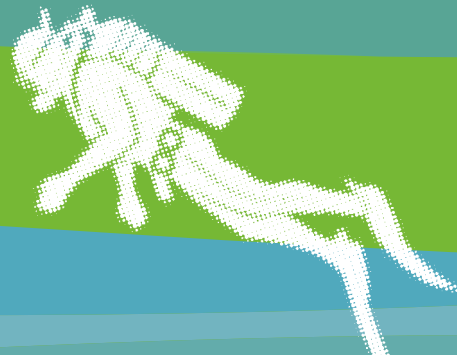
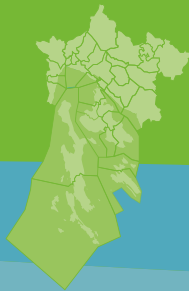
Župan je pozdravio rast plaća kroz porez na dohodak međutim ukazao da se županijski proračuni ne mogu usmjeriti na razvojne projekte jer moraju pratiti troškove upravljanja sustavom. Kako je istaknuo, iznosi decentraliziranih sredstava ne prate povećanje troškova što rezultira time da županije porastom prihoda kroz porez na dohodak pokrivaju gubitke u zdravstvu da bi održale djelatnost hitne medicine i primarne zdravstvene zaštite. U slučaju PGŽ-a, radi se o iznosu od preko 10 milijuna eura, napomenuo je župan Komadina i predložio da država poveća županijama bilančna prava i iznose decentraliziranih sredstava kako bi im se oslobodila sredstva za financiranje razvojnih projekata.

medicinu PGŽ

Budući Zdravstveni centar Rujevica Zapad

Razgovarao: Kristian SIROTICH
Snimio: Petar FABIJAN i Arhiva ZIP

Riječki Jacques Cousteau: Istraživanje podmorja nije posao, nego moj život

Bio sam toliko malen da se niti ne sjećam koliko sam imao godina. Znam da smo se vratili iz Istre gdje smo imali obiteljsku starinu i znam da se to dogodilo na Pećinama. Odrastao sam na Vežici, Pećine su nam bile najjednostavnije za otići na kupanje. Sjećam se, dakle, kao u magli Pećina, možda sam imao pet-šest godina, teško mi je reći, ali znam da nisam išao u školu. Toga dana na kupanje nismo ponijeli one narukvice na napuhavanje pa sam skakutao po plićaku, a kako sam skakutao, tako sam odskakutao u dublje more i odjednom sam otvorio oči pod vodom. I to je bilo to. Sljedeće čega se sjećam je da sam bio na obali i da su svi urlali na mene, a da uopće i nisam razumio zašto jer i nisam shvaćao neozbiljnost svoje nesmotrene odluke da prvi put u životu zaronim. Sjećam se, dakle, tog prvog susreta s podmorjem, kada sam otvorio oči preda mnom se ukazao taj svijet, sjećam se da tada nisam znao plivati i da nisam niti pokušao napraviti ništa da izađem na površinu.“

Nema u ovim riječima ničeg neobičnog, tipična je to dječja priča, mnogi od nas bili su akteri ovakve ili slične epizode u životu. Iščekivanje odlaska na more i ulaska u more, ta dječja fascinacija bojama, mirisima, zvukovima u kombinaciji s ušitom koji se budio istoga trenutka kada se more našlo u vidokrugu, taj žamor i šušur kupača na plaži, ta vesela cika i sad nam odzvanja u ušima kao i tog nekog davnog dana. Festival sreće. Možda bi to bio pravi opis za te prve odlaske na more. Ili možda čarolija. Još bolje. Čarolija djetinjstva. Malo nas je što moglo zaokupiti kao ti čarobni trenuci odlaska na more. U nekoj našoj internoj „datoteci“ svi su oni uredno pospremljeni, „sejvani“ današnjim rječnikom rečeno, ono što smo potpuno izbrisali iz memorije, valjda da nam ne zauzima dragocjeni prostor, jesu trenuci kada je ta čarolija polako počela nestajati. E, upravo zbog tih trenutaka riječi s početka ove priče dobivaju smisao i veličinu, jer svi smo mi bili fascinirani morem, a samo nekolicina

je morem na isti način ostala fascinirana i danas.

Čovjek koji se ne sjeća koliko je godina imao kada je prvi put uronio u more i svojim očima ugledao svijet podmorja, dakle dijete s početka priče, zove se – Velimir Vrzić. Ok, možda bi bilo pretenciozno nazvati ga riječkim Jacquesom Cousteauom, a možda i ne bi. Jacques-Yves Cousteau bio je francuski istraživač, koji je svijetu otkrio i otkrivao svu ljepotu podmorja urezavši se sa svojim istraživačkim timom i brodom Calypso u kolektivnu kulturnu svijest svih nas. Čovjek s početka ove priče, koji još uvijek dječjački ushićeno priča o moru i svojim doživljajima, na Cousteaovom je tragu. Nekad djelatnik Postaje pomorske policije Rijeka, danas podvodni istraživač, ekolog, edukator, koji je svoju ljubav prema moru, ronjenju i podmorju njegovao kao hobi i na kraju pretvorio u životni poziv. Hobi i strast u isto vrijeme. Teško je odrediti je li fascinantniji način kojim Velimir govori o moru, ronjenju, istraživanjima i ekologiji ili su fascinantniji njegovi video-zapisi podmorja, koji se danas mjere u stotinama tisuća pregleda.

Godine provedene pomorskoj policiji

– Da budem iskren, nikad se u životu nisam bavio ničim drugim osim ronjenjem, niti jedan sport me nikada nije zanimao da bih mu posvetio vrijeme, dane, tjedne, mjesec, da bih se njime bavio barem i na onoj najosnovnijoj, rekreativnoj bazi. Naravno da ću pogledati neku utakmicu, ali čitav sam se život isključivo bavio podmorjem, ronjenjem i u tome silno uživam. Da, mene je nekako taj prvi susret s morem kojega se sjećam na poseban način obilježio. Završio sam srednju školu vezanu uz brodove, jer i

brodovima sam bio fasciniran, završio sam policijsku akademiju, a kada sam završio srednju školu počeo je rat i otišao sam u Zbor narodne garde, gdje sam bio godinu dana. Nakon tih godinu dana došao sam u pomorsku policiju i praktički sam čitav rat, naravno uz one odlaske na terene, proveo na moru. Kada je rat završio ostao sam raditi u policiji na moru i vezano uz more. Bavio sam se prekograničnim kriminalitetom na moru, graničnim kontrolama, pomorska policija na brodu. Čitavo to vrijeme razvijao sam svoje ronilačke aktivnosti, ali sustav MUP-a je prilično strog i nema baš previše mjesta za neke samoinicijativne akcije. Svojih šest posljednjih radnih godina proveo sam u prekograničnom kriminalitetu na suzbijanju kriminala vezanog za podmorje i tu sam vidio da mogu dati najveći dio sebe, a radio sam kao policijski istražitelj unutar Postaje pomorske policije Rijeka. Laički rečeno, to bi bila krim policija unutar pomorske policije. Jako malo ljudi to radi i, što je jako bitno, MUP to jako dobro radi, a unutar međuagencijske suradnje surađuje sa svim državnim institucijama.

Upoznao sam izuzetno puno kvalitetnih ljudi i ma koliko ljudi ne voljeli državne institucije, moram naglasiti da je sustav MUP-a izuzetno dobro opstao i prilagodio se svim oblicima kriminaliteta, kako na kopnu, tako i na moru, započet će svoju priču Velimir Vrzić, 52-godišnji Riječanin, koji je svoju policijsku epizodu okončao prije desetak godina i odmah započeo ovu strastvenog istraživača jadranskog podmorja.

Školovanje u SAD-u

Otišao je na školovanje u SAD, pridružio se federaciji globalnih svjetskih istraživača podmorja i svoju ljubav prema podmorskom

Nekadašnji pomorski policajac i jedan od najistaknutijih hrvatskih istraživača podmorja, ekolog, aktivist, zaljubljenik u prirodu, roni suhim odjelima 12 mjeseci godišnje. Od 365 dana u godini u moru je 250 dana i nema temperature koja ga sprječava.

Postoje vrijedna arheološka nalazišta, a dolazak do tih mjesta moguć je samo istraživačkom podmornicom – no mi je u Hrvatskoj nemamo

svijetu, zanimljivo tako su se zvale i dokumentarne TV serije Jacquesa Cousteaua, Podmorski svijet, počeo nesebično širiti na sve u svojoj bližoj i široj okolini, Velimir Vrzić danas na svojim društvenim mrežama i kanalima okuplja više od stotinu tisuća vjernih pratitelja i obožavatelja, ogromna je to brojka za nekog tko dolazi iz Hrvatske, ali i sasvim dovoljan dokaz da sve to što radi itekako ima smisla.

– Jedini razlog odlaska iz MUP-a bio je imati slobodu u svemu ovome što radim, želio sam biti sam sebi šef, a ne samo jedan maleni dio golemog kolektiva. Ne volim samohvalu, ali kažu ljudi da mi to dobro ide. Da, tako je počela moja ozbiljna priča ronilačka i istraživačka priča. Dobro, bila je ta priča uvijek ozbiljna, ali često nije smjela biti javna. Pravi zamah krenuo je kada sam počeo graditi svoju samostalnu karijeru. Otišao sam u SAD na školovanje, u Global

Underwater Explorers (GUE), u koju su okupljeni istraživači iz čitavog svijeta. To je organizacija koja je izuzetno kvalitetno financirana, a s kojom pritom dijelim sklonosti i težnje. Bio sam dio posade broda pod američkom zastavom, koji je u sklopu svog inventara imao i podmornicu modela Triton, koja može zaroniti do tisuću metara i s njima sam bio dio ekspedicija koje se bave zaštitom podmorja. I, da se razumijemo, nije mi ovo posao, meni je ovo život, dodat će Velimir Vrzić.

Sve što se pronađe mora završiti u muzeju

Glavna misija svakog istraživača podmorja, samim time i Velimira Vrzića je – zaštita.

– Prvenstveno zaštita. Mjesto svemu što se nađe pod morem jest u – muzeju. No, put do muzeja je ponekad jako dugačak. Budući da sam radio u MUP-u jako dobro sam upućen

Protubrodске mine opasne i nakon 80 godina

Ako si došao prvi na neku lokaciju, onda ti adrenalin silno skoči. Bitno je samo je li to što si pronašao opasno ili je lijepo. U kategoriju opasnih pronalazaka spada protubrodска mina na plaži Sabličevo. Znao sam da se iznad u vili tijekom Drugog svjetskog rata nalazio SS Gestapo stožer mornaričkih snaga njemačke ratne mornarice, koja na sjevernom Jadranu nije bila jaka pa su obalu štitili polaganjem mina. Na žalost, i današnji Galeb je bio minopolagač, na području Kvarnera i Kvarnerića položio je pet tisuća mina. Polovica je pronađena i uništena, druga polovica je negdje u našem podmorju. Protubrodске mine su vrlo jednostavan mehanizam, plutaju, ali se tijekom vremena na njima nakupe trave i školjke pa iz pozitivnog uzgona idu u neutralan i negativan i legnu na dno, a time njihov pronalazak postaje težak. Naravno, operativno su sposobne i izuzetno opasne. TNT unutra je kao da je jučer proizveden, toliko je kvalitetna izvedba da je u jednoj mini, kada su je otvorili osposobljeni stručnjaci unutar specijalne policije, pronađen papir na kojem se je uredno vidio potpis s imenom i prezimenom časnika, uz pečat. Govorim o pronalasku koji je bio u moru osamdeset godina. Zbog toga je jako bitna suradnja s institucijama. Ne znam prijavljuju li ljudi sve svoje pronalaskе, nije na meni da o tome sudim, neka to bude na njima i njihovoj savjesti, pojašnjava Velimir Vrzić.

i osposobljen za sve oblike međuagencijske suradnje. Unutar MUP-a završio sam i tečaj protueksplozivne zaštite, obučan sam za pronalazak svih oblika eksplozivnih naprava i minsko-eksplozivnih sredstava na kopnu i na moru, a završio sam i početni tečaj arheologije u centru u Zadru. Mogu, dakle, razlikovati sve što pronađem. Ako pronađem stvar koja svojim oblikom i vrstom podsjeća na minsko-eksplozivno sredstvo, izvijestim nadležne institucije MUP-a. Tu prestaje moja aktivnost. Ako naidem na podvodno arheološko nalazište, onda idem prema Ministarstvu kulture, odnosno prema nadležnom restauratorskom zavodu na području kojem to nalazište pripada. Uvijek označim mjesto pronalaska, fiksiram fotografijom, označim GPS koordinate, mjesto ulaska, dubinu na kojoj se nalazi, zapišem sve relevantne podatke da bi se uvijek moglo odgovoriti na onih zlatnih

Hrvatska treba podmornicu Triton

Velimir Vrzić bio je član posade 110 metarske jahte za istraživanje podmorja, u sastavu koje je bila i podmornica marke Triton.

– Triton je komercijalna istraživačka podmornica, ona ima tri člana posade, dakle jednog pilota i dva stručnjaka. Njezina cijena je pet milijuna dolara i otvoreno tvrdim da to nije puno. Ta podmornica stane na bilo koji brod obalne straže, koja ima kran i dizalicu, u pravilu uvijek idu dvije podmornice. Jedan džip, a ima ih po našim institucijama sasvim dovoljno, stoji oko 100 tisuća eura. Pet milijuna dolara za podmornicu nije velik novac. U ovom trenutku Hrvatska nema niti jednu istraživačku podmornicu, a one bi nam silno olakšale posao. Uz pametan način korištenja, tom podmornicom mogle bi se služiti sve institucije zajedno. Postoje arheološka nalazišta koja na svom dnu kriju blago, dolazak do tih mjesta moguć je samo s podmornicom. Govorim o podmornici koja ima veliku staklenu kupolu i dvije robotske ruke i koja može utvrditi i zabilježiti što god treba da to neotkriveno blago bude sačuvano u muzejima. Ako to ne napravimo mi, za deset, dvadeset godina blago s našeg podmorja izvući će stranci, a mi to nećemo niti znati. Zašto? Bilo koja veća jahta, a ja govorim o jahti na kojoj sam ja bio član posade, iz zafrkancije ima podmornicu koja ide na kilometar dubine. Ona može ući koliko god puta hoće, a da to nitko ne zna. Ako govorimo o ozbiljnim podvodnim piratima, koji češljaju podmorje Jadrana i drugih mora, svota od pet milijuna dolara je zanemariva stavka. Bio sam na brodu dužine 110 metara, imao je podmornicu, nekoliko glisera, imao je sve ono što mi gledamo na jahtama diljem našeg mora tijekom turističke sezone. Takvih jahti u sezoni kod nas ima na tisuće, a desetine njih imaju podmornicu.

sedam pitanja policije. Tko? Što? Gdje?... Koliko god sam izašao iz sustava MUP-a, mentalno sam i dalje ostao u policiji. Jednom policajac, uvijek policajac (ha, ha, ha). Ali s tom razlikom što sada znam koju nadležnu instituciju izvijestiti. I to jako dobro ide, pogotovo kada se tome pridoda i obuka koju sam prošao u Americi, nastavlja ovaj Riječanin, koji s rezignacijom odbija bilo kakvu pomisao na to da bi čovjek mogao

Velimir Vrzić: Moja glavna misija kao istraživača podmorja je zaštita, a mjesto svemu što se nađe pod morem jest u – muzeju

Nikad se u životu nisam bavio ničim drugim osim ronjenjem, niti jedan sport me nikada nije zanimao da bih mu posvetio vrijeme, dane, tjedne, mjesece. Čitav sam se život isključivo bavio podmorjem, ronjenjem i u tome silno uživam, kaže Velimir Vrzić

biti u kušnji kada ispred sebe ugleda djelić povijesti ovog svijeta.

– Je li se teško oduprijeti porivu i uzeti amforu kada je pronađeš? Nije. Budimo iskreni, amfora ili bilo kakav predmet toga tipa trebaju biti u muzeju, a ne po kojekakvim privatnim kolekcijama ili na crnim tržištima. Ne mora to biti amfora, može biti i kakav drugi keramički predmet, zlatni ili srebrni novčić, kojih ima dosta. Ljudi izvade komad amfore ili amforu pa s time žele uljepšati svoj dom, a ne znaju da uništavanje te amfore počinje onog trenutka kada se ona počne sušiti na kopnu. Postupak očuvanja amfore ili bilo kakvog keramičkog predmeta mora proći proces desalinizacije u trajanju od godinu

dana. Što god se pronađe, a podliježe pod bilo kakav Zakon o zaštiti dobara, mora završiti u muzeju. Svi smo mi prolazni pa zar onda nije bolje da te stvari ostavimo u muzeju generacijama koje dolaze. Ne, nije mi se teško oduprijeti, nisam mentalno ispran, ali moja su moralna mjerila jednostavno tako posložena. To je isto kao i s ekologijom, dodaje Velimir Vrzić.

Ima smisla tumačiti ekologiju

A ekologija zauzima zaista veliki prostor Velimirovog djelovanja, toliko velik da je prije tri godine pokrenuo projekt E.E.E., odnosno Exploration (istraživanje), Education (edukacija), Ecology (ekologija). Praktički ne postoji škola u Primorsko-goranskoj županiji koju Velimir nije obišao i djeci održao predavanje o onome što on čini i onome što bismo svi morali činiti kada je u pitanju more i zaštita njegovog ekosustava.

– Naravno da nisam ekološki fanatik, čovjek mora biti realan svijeta u kojem živi. I baš zbog te realnosti sam pokrenuo projekt E.E.E., koji je kruna svega onoga što sam napravio u svojoj dosadašnjoj karijeri. Na mjesečnoj bazi obilazim škole i djeci prenosim sve ono što oni ne mogu vidjeti

Uživam kada djeci mogu ispričati što smo mi odrasli sve napravili moru. Da se razumijemo, ne čistim Jadransko more samo ja, svi mi ronioci to radimo i radimo to praktički svakodnevno, u Hrvatskoj su ekološke akcije čišćenja podmorja jako raširene. Svi mi čistimo tragove prošlosti i nebrigu nas odraslih.

Uvijek se na početku predavanja ispričam djeci u ime svih nas odraslih jer smo im zagadili planetu

da se s ekologijom i naglašavanjem ekologije jako pretjeruje, to ipak nije tako.

Uživam kada djeci mogu ispričati što smo mi odrasli sve napravili moru. Da se razumijemo, ne čistim Jadransko more samo ja, svi mi ronioci to radimo i radimo to praktički svakodnevno, u Hrvatskoj su ekološke akcije čišćenja podmorja jako raširene. Svi mi čistimo tragove prošlosti i nebrigu nas odraslih.

Nagledao se svakojakog otpada

Današnja djeca su puno bolja od nas, pametnija nego smo to bili mi, duboko sam uvjeren da kada bi danas stotinu djece stavio zajedno na jedno mjesto, niti jedno dijete ne bi uzelo automobilsku gumu i bacilo je u more. Nekada je to bila fora. E, na tome treba raditi i na tome treba ustrajati. Videozapise koje snimim, a snimam s ozbiljnom i skupocjenom opremom, pokažem djeci i

uvijek im se na početku ispričam u ime svih nas odraslih jer smo im zagadili planetu. Na ovim predavanjima upravo tako taj ekološki dio ugrađujemo u njihovu podsvijest i gradimo njihovu budućnost na bolji način nego su je gradili nama, zadovoljan je jedan od najpoznatijih riječkih i hrvatskih istraživača podmorja.

Kada je otpad u pitanju Velimir se nagledao svega i svačega, nedavno su u samo sat-dva iz Bakarskog zaljeva izvadili više od deset kubika raznog otpada, a bilo je to samo zagrijavanje za najveću ikad održanu ekološku akciju čišćenja podmorja na jednom mjestu što će se dogoditi dogodine. Ma koliko nakon svake ekološke akcije ljudi bili zadovoljni uložnim trudom i ostvarenim rezultatom, ipak to nisu stvari na koje svi mi možemo biti ponosni. Ali neki zaroni ipak su drugačiji od drugih, naročito oni koji donose uvid u neke od bezbrojnih ljepota podmorja ili oni

kada dođu na more, a nalazi se pod morem. Objašnjavam im zašto ne treba bacati otpad u more, pokušavam im objasniti kako se taj otpad reciklira, kako se od starih i odbačenih ribarskih alata rade odjevni predmeti, zašto mi volontiramo i radimo bez naknade i zbog čega moraju pomagati jedni drugima. Nedavno je na Viškovu bilo 900 djece na predavanju. Moram iskoristiti prigodu da se zahvalim svim ravnateljima škola i svim institucijama, gdje god sam došao, nisam došao na zatvorena vrata, kao i Primorsko-goranskoj županiji koja sve to podržava. Mislim da sve svoje znanje moram prenijeti na najmlađe generacije i ne mislim da je to što radim na bilo koji način specijalno ili posebno. Sve to doživljam kao nešto jako normalno. I moram priznati da sam svakim danom sve sretniji jer, ma koliko to čudno zvučalo, more je svakim danom sve čišće. Mi odrasli nismo bili dobri prema prirodi, kada smo bili djeca nisu nas tjerali da razmišljamo o ekologiji i onda ti se dogodi da zaroniš i shvatiš da smeća ima svugdje. No, godine idu, bez obzira na to što mnogi ljudi misle

Ekološka akcija u kojoj je u samo sat-dva iz Bakarskog zaljeva izvađeno više od deset kubika raznog otpada

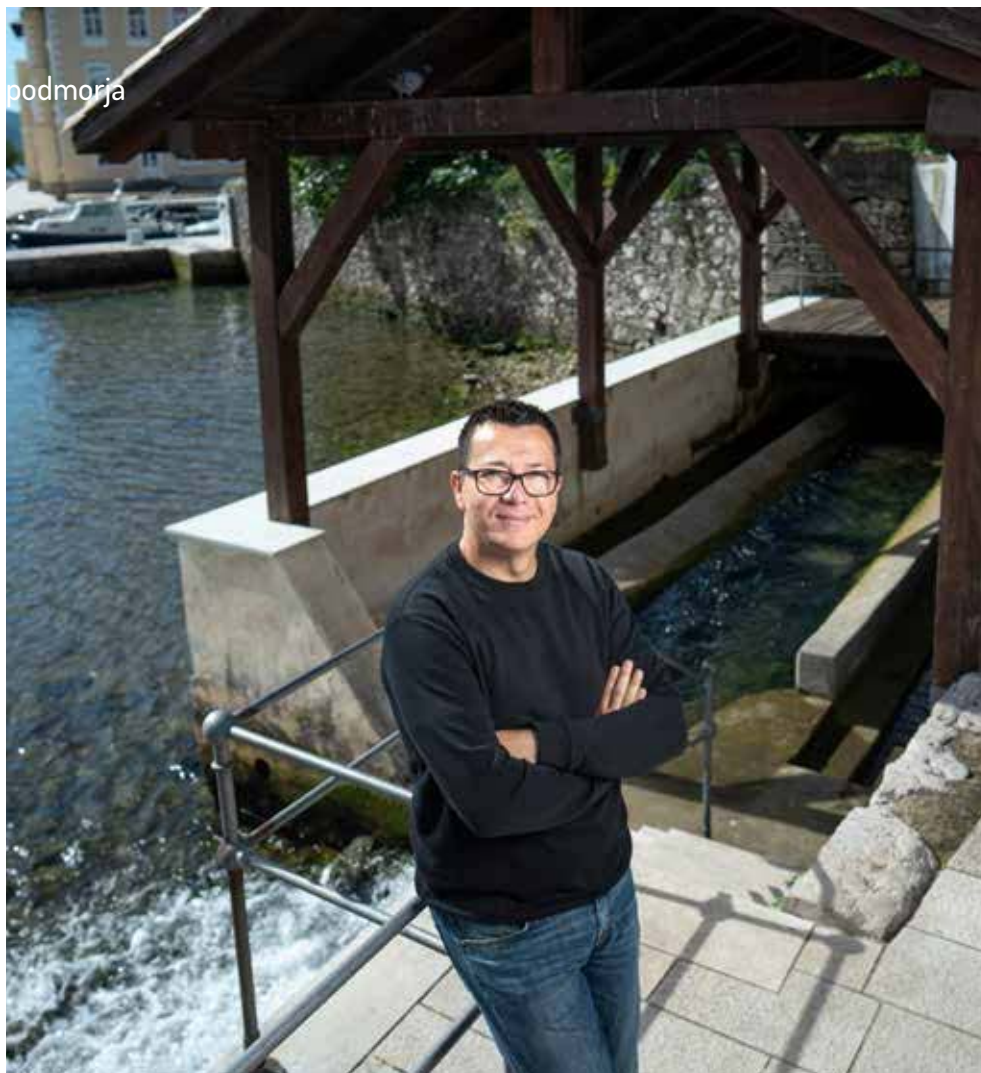
koji pridonose sigurnosti, 2020. godine ovaj je Riječanin bio nominiran za nagradu Plava vrpca Vjesnika.

– Pronađemo i izvadimo svašta, od živih fosila koji nisu viđeni desetinama godina, vrsta koje u moru postoje milijunima godinama. Kada kažem izvadim, onda mislim na snimanje, kamera je uvijek uz mene, postoji pravilo da nikad ne znaš kada ćeš na što naići. Ronim suhim odjelima, 12 mjeseci godišnje. Od 365 dana u godini u moru sam 250 dana. Nema temperature koja me sprječava. Suradujem i s Hrvatskim vodama, ronim i u izvorima pitke vode. Volim boje, volim prirodu, gorgonije me zbog toga jako vesele, kada nađem na njih uvijek se zaustavim. Imao sam i predivan susret s delfinima u jednom predivnom sunčanom danu. Ronili smo i u jednom trenutku shvatili da nas jedna sjena čitavo vrijeme prati, a kada smo pogledali prema gore shvatili smo da nas prate delfini i jednostavno uživaju na mjehurićima koje mi izdahnemo. Inače nisam ljubitelj uznemiravanja životinja u prirodi, a nisam ljubitelj niti ratnih brodova. To su grobovi, ne osjećam se dobro na mjestima na kojima su se dogodile tragedije, mislim da ta mjesta treba poštovati i treba im ostaviti mir i spokoj. Inače, svaki pronalazak je fantastičan, bez obzira o čemu se radilo. Jednom sam iz ilegalnih vrša pustio zarobljene hobotnice, snimio sam i video o tome, i opet bih to isto napravio.

Morski trokut kod Omišlja valja istražiti

Baviti se istraživanjem podmorja znači roniti često, ali i roniti na točno određenim lokacijama. Lokacije za ronjenje ne biraju se slučajno.

– Kod mene je uvijek prisutna strast za nečim novim. Kada je vrijeme ružno, kada udara jako jugo, kada je odlazak na more opasan i nije siguran zbog jako velikih valova, moja je pažnja usredotočena na arhive. Istražujem, tražim, mislim to sam radio čitav svoj radni vijek. Pregledavam arhive, dokumente, internet, jako puno čitam, proučavam povijesne bitke na ovom našem području, mislim čak i na one iz vremena antike, naravno Prvi i Drugi svjetski rat. Recimo, 49. godine prije Krista u trokutu Tih kanal, Rt Bejavac i Mirine Fulfinum na Krku, odnosno Omišalj, dogodila se jedna od najvećih pomorskih bitaka u povijesti Rimskog carstva, gdje je na dno potonulo između 40 i 100 brodova. Točna lokacija

Vrzić: U moru se događaju nepredviđene okolnosti, mogućnosti nesreća su zaista velike, zato su sigurnost i prevencija najvažniji

nikad nije pronađena, sigurno sam u tom trokutu napravio 30 urona, ali treba naglasiti da su u Tihom kanalu, a to je područje u blizini Krčkog mosta, morske podvodne struje nevjerojatno jake. Zamislite situaciju da vas netko baci kao orahovu ljusku u Rječinu i da vas ona nosi. E, tako je u Tihom kanalu. To je nevjerojatno, kažu da se Kvarner puni i prazni u Tihom kanalu. I to je istina. To mjesto je iznimno opasno za ronjenje, naravno ako se ne koriste suvremene tehnologije, a zbog te struje otežano je i istraživanje, odnosno pronalazak stvari koje su ostale za tim rimskim brodovima. Oni su se zabijali jedni u druge, ratni brodovi iz doba Rimskog carstva imali su brončane ramove neprocjenjive vrijednosti, svaki taj ram i dan danas leži na dnu mora.

S kolegama iz talijanskog Ministarstva kulture radili smo na jednom projektu vađenja ramova, izvadili smo 110 ramova što se nalaze u jednom muzeju na Siciliji, na žalost u Hrvatskoj niti jedan taj ram, a to je okvir što se stavlja na pramac i zbog kojega su se brodovi zalijetali jedan u drugog,

nije pronađen. A sigurno ih ima. Povijesni zapisi o toj bitci su dostupni, spominjao ju je i Cezar u svojim memoarima, ali ništa nije pronađeno. Jesu li negdje već završili? Mislim da to nije slučaj, na tom mjestu je dubina od 70 metara, a na dnu je mulj. Uvjeren sam da je to zakopano u mulju. Postoje skeneri s kojima bi se to moglo pronaći, ali onda bi se u to morale uključiti izuzetno ozbiljne institucije i to bi se trebalo odraditi na ozbiljnom nivou s ozbiljnim kompanijama koje u svijetu postoje i koje u partnerstvu s drugim državama uredno rade svoj posao. Na jednoj od tih kompanija sam bio i sam, otkrit će Velimir.

Sigurnost iznad svega

Ronjenje i istraživanje podmorja sasvim sigurno se ne mogu ubrojati među sigurnija zanimanja ili hobije, u dubinama vrebaju razne opasnosti, iznimno važna stavka svakog urona je sigurnost svih sudionika. I po tom pitanju Velimir je nepokolebljiv.

– U moru se događaju nepredviđene okolnosti, mogućnosti nesreća su zaista

Sjećam se prvog susreta s podmorjem, kada sam otvorio oči preda mnom se ukazao taj svijet, nisam znao plivati i nisam niti pokušao napraviti ništa da izađem na površinu – Velimir Vrzić u svom svakodnevnom ambijentu

velike. Nije problem zaroniti, problem je trenutka kada će se ronilac naći u moguće pogibeljnoj situaciji pa da sebe i svog partnera izvuce bez opasnosti i da ne ugrozi ničiji život. Zahvaljujući obuci „Doing it right“, odnosno, „radi ispravno“ ili samo skraćeno DIR, što je vrlo specifičan američki način ronjenja kojim se ja bavim, a škola kojoj pripadam, odnosno GUE, obučila je nekoliko tisuća ljudi koji rone na identičan način. Bez obzira na jezične barijere, zahvaljujući DIR pravilima mi možemo komunicirati i ući na bilo koju dubinu do 100 metara na siguran način i nakon pet sati ronjenja izaći na siguran način.

Sigurnost je najvažnija stvar, u 35 godina nikad nisam morao koristiti barokomoru, niti bilo kakvu medicinsku instituciju zbog određenih medicinskih problema koji se mogu dogoditi tijekom dugih urona. No,

radio sam na prevenciji svoga zdravlja, imao sam operaciju na srcu, kardiokirurg doktor Neven Čače, kojem zaista moram zahvaliti, ušao je u moje srce i napravio zahvat ugradnje ASD okludera, što je spriječilo da mi mjehurići inertnog plina dušika ne završe u mozgu i ne naprave kaos. DIR Style znači da svaki ronilac koji tako roni ima na jednak način posloženu opremu bilo gdje u svijetu. Recimo, na istom mjestu je nož, ima dvije maske, u lijevom džepu odijela uvijek je rezervna maska, u desnom sigurnosni balon, koristimo isti model peraja, uvijek koristimo isti plin i imamo istu količinu plina, imamo jednaku dužinu crijeva, iste manometre... Uvijek je planski isplanirana maksimalna dubina, vrijeme koje ćemo provesti na dnu

VELIMIR VRZIĆ U BROJKAMA

100 tisuća pratitelja na Facebooku

30 tisuća pratitelja na YouTube kanalu

250 urona godišnje

113 metara najdublji uron

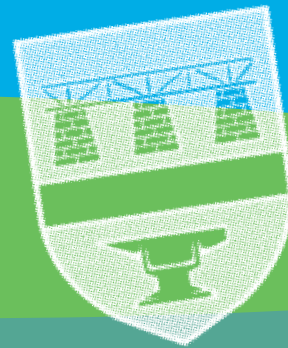
54 godine

40 godina ronilačkog iskustva

i vrijeme koje ćemo provesti u radenju dekompresije.

U čemu se to razlikuje od sportsko-rekreativnog načina? U sportsko-rekreativnom ronjenju imamo skupinu ronioaca koji idu roniti. I to je to. U DIR Styleu ništa nije prepušteno slučaju. Od vremenske prognoze, smjera vjetrova, meteoroloških uvjeta iznad i ispod mora. Prvo sigurnost, a onda sve drugo. Ovaj način ronjenja i nije baš prihvaćen, jednostavno postoje ljudi koji se ne žele opterećivati treningom, profesionalizacijom i usavršavanjem na ovaj način. Moram priznati da ne cijenim one ronioce koji se imaju potrebu drugom dokazivati, to su nesigurni ronioци. Ne ronim da bih se nekome dokazivao, ronim jer to volim, a želim roniti na siguran način. Ma što god to značilo, zaključit će Velimir Vrzić.

Napisao: Zdravko KLEVA

Snimio: Petar FABIJAN i Arhiva ZiP

Za općinu Fužine ova je godina u znaku obilježavanja obljetnice kojom se mali broj kontinentalnih sredina može pohvaliti. Riječ je o tradiciji koja je od strane općinske vlasti prepoznata, okosnicom i putokazom ka budućnosti koja ne mora zvučati futurističkom, dalekom. Područje i mjesto Fužine prepoznati su prije 150 godina, mjestom zdravog i sedativnog učinka, idealnog za odmor. Te 1874. godine vlakom je u Fužine došla prva skupina turista. Tu obljetnicu su u Fužinama dostojno obilježili, a nama, eto povoda vidjeti kakve su Fužine danas i kakve bi htjele biti sutra. Pozvani sugovornik na tu temu je načelnik Općine David Bregovac.

Turizam kao prilika i pokretač razvoja

Iako nisu toliko razvijeni da bi živjeli samo od turizma ideja je, govori načelnik Bregovac, da se kroz turizam ne dobiju samo apartmani i turistički ležajevi već novi obrti, novi OPG-ovi. Ideja je da kroz proširenje turističke infrastrukture, primjerice jednog hotela, novih apartmana, iniciramo i druge,

Slobodno vrijeme mladih usmjereno k sportu

Mladi ljudi zdravo koriste svoje slobodno vrijeme. Postoje u Fužinama sportske udruge koje okupljaju značajan broj mladih. Sportska udruga „Viševica“ koju vodi Saša Miloš, bavi se plivanjem i podvodnom orijentacijom, privlači jako puno djece ne samo iz Fužina nego i iz cijelog Gorkog kotara. Maksimalno se trude i osvajaju odlične rezultate čak na europskim i svjetskim razinama. Mnogo djece bavi se nogometom pri NK Omladinac te onih koji treniraju borilačke sportove. Nažalost teško je zadovoljiti druge interese mladih za gimnastikom ili nekim drugim sportom jer unatoč tome što imamo dvoranu koja bi bila pogodna za treniranje, teško je naći i financirati nekog trenera koji bi dolazio iz Rijeke i ovdje vodio sportski klub. Mi samo za vrtić godišnje moramo izdvojiti između 400 do 450 tisuća eura, što je za naš proračuna prilična stavka.

Jezero Bajer i Fužine iz zraka

Fužine sve privlačnije za

S novim vrtićem zaustavili smo iseljavanje, a sve naše odgajateljice, s područja Fužina koje su radile u Rijeci, vratili smo ovdje na posao. Standard u Općini Fužine je relativno dobar. Danas ljudi traže ovdje teren, htjeli bi izgraditi kuću i preseliti se, kaže David Bregovac.

nove proizvode. Mi jesmo zadnje dvije godine dobili dvanaest novih obrta vezano za održavanje apartmana, okućnica, no Općina Fužine ne živi samo od toga. Ona živi najviše od većih poduzeća, tipa Drvenjača, Alu-Ben, Hrvatske šume. Imamo dosta malih obrtnika, recimo na 1500 stanovnika imamo četiri frizerska salona. Dakle, cilj je i da kroz nove obrte dobijemo i nove stanovnike, kaže Bregovac.

Godišnji proračun Općine Fužine je oko 1,3 milijuna eura, što nije dovoljno za pokriti sve potrebe i želje stanovnika Općine. Primjerice, navodi načelnik Bregovac, mi smo u mom prvom mandatu uspjeli izgraditi dječji vrtić što nam je bilo jako bitno. To

Bitan projekt sigurnosti stanovnika i posjetitelja Fužina

Zaobilaznica Fužina, projekt koji je dugo čekao, zahvaljujući ministru Olegu Butkoviću i Hrvatskim cestama napokon kreće. To je bit projekta kojeg sam obećao na početku svog prvog mandata ali imali smo projekt vrtića koji je ipak bio prioritet. Zaobilazna cesta koja kreće od Vrata pa do željezničke stanice u Liču u dužini od 1,1 kilometara skrenut će teški kamionski promet iz centra Fužina te rasteretiti i za stanovnike i goste Fužina učiniti sigurnijim mjesne prometnice. Time će Fužine postati još privlačnije za investiranje i razvoj, jer kad kroz naselje prestanu kružiti šleperi s trupcima i drugi kamioni, boravak u mjestu biti će daleko ugodniji.

nam je ujedno bila demografska mjera zaustavljanja iseljavanja mladih obitelji. Kada sam postao načelnik upisali smo 22-23 djece u vrtić koji je bio pri školi. Kada smo u dvije godine napravili novi vrtić, upisali smo 32 djece, a danas ih je negdje skoro pedeset. Imamo sve više zahtjeva za jasličku djecu, a prošle godine neke i nismo mogli upisati u vrtić. Uglavnom time smo zaustavili

David Bregovac: Nismo toliko razvijeni da bismo živjeli samo od turizma i zato je ideja da se kroz turizam ne dobiju samo apartmani i turistički ležajevi već i novi obrti

Fužinanci su sredinom lipnja proslavili 150 godina organiziranog turizma. Turistička tradicija seže u 1874. godinu i prvi organizirani dolazak gostiju vlakovima iz Sušaka, Rijeke i okolnih primorskih naselja

računamo minimalno 100 eura po noćenju to je 3,5 milijuna eura koji se sliju u Općinu Fužine, najvećim dijelom ljudima koji se bave turizmom. To je ogroman potencijal tim i pratećim obrtima i obrtnicima koji ga mogu iskoristiti nudeći druge usluge, i zato općina ulaže u sadržaje namijenjene turizmu.

Dobrodošlica u Fužinama

Turistički potencijal zelenog dijela županije zaslužuje veću iskoristivost

Suradnja sa Županijom sve je bolja. Odlična priča napravljena je u Gorskom kotaru vezana za TZ Gorski kotar. Mi smo ugasili sve te male turističke zajednice i osnovali jednu zajedničku koja je pokazala da se u promociji Gorskog kotara može napraviti puno više. Još bi se više moglo uz još snažniju podršku TZ Kvarnera i Hrvatske turističke zajednice, uzevši u obzir da mi nismo jedna lokalna samouprava, tu je devet lokalnih samouprava željnih svaka svog projekta.

život ljudima iz grada

iseljavanje, a sve naše odgajateljice, s područja Fužina koje su radile u Rijeci, vratili smo ovdje na posao. Generalno, općina pomaže i potiče razvoj malog i srednjeg obrtništva. S prošlom godinom, kada smo uspjeli stabilizirati proračun, počeli smo godišnje izdvajati 30 tisuća eura za pomoć našim obrtnicima u smislu podizanja kvalitete njihovih ponuda. Mi na području Općine Fužina ostvarujemo oko 35.000 noćenja. Ako

Recimo s većom sportskom dvoranom koju planiramo izgraditi, nadamo se privući i investitora u hotel koji bi mogao primiti veći broj sportaša i gostiju.

Težiti ravnomjernom razvoju općine

Općina Fužine obuhvaća 6 naselja. Iako politika Općine čvrsto zagovara njihov ravnomjerni razvoj, on prema riječima Bregovca još nije na razini kakva se priželjkuje. Pomalo smo krenuli, navodi

primjer Vrata. Tamo smo krenuli s namjerom napraviti sportsko-rekreativnu zonu. U tome smo dijelom uspjeli. Imamo adrenalinski centar kojeg je bivša vlast počela, a mi ga sada završavamo. Preko Županije i određenih fondova dobili smo sredstva za kupnju skijaške trake, tubing, napravili smo sanjkalište. Pripremili smo projekt planinskog tobogana vrijedan oko 5 milijuna eura. Ideja je i dalje razvijati adrenalinski

Igrokaz s obilježavanja 150 godina organiziranog turizma

Tubing staza Fužine nova je adrenalinska atrakcija

Novi prostorni plan – radi sprječavanja devastacije prostora

Preko Zavoda za prostorno planiranje Općina Fužine je u izradi novog prostornog plana kojim će se spriječiti nekontrolirana i prekomjerna izgradnja. Prema riječima načelnika Bregovca, ljudi su ovdje počeli graditi drvene kuće od trupaca čega nikada nije bilo u Gorskom kotaru. Postoji, naglasio je, neka „Goranska kuća“ i to želimo ispoštovati, posebno u centru mjesta. Minimalnu izgrađenost dići ćemo sa 400 na 600 m² kako bi izbjegli da netko na tisuću kvadrata napravi dvije kuće za iznajmljivanje. Svemu tome prethodit će javna rasprava na kojoj ćemo predložiti ljudima kako zaštititi našu općinu. Nadam se da će ljudi to prihvatiti i da neće gledati isključivo svoje osobne financijske interese, rekao je David Bregovac.

centar, a na Gmajni gdje je igralište NK Omladinac pripremamo projekt sportske dvorane s bazenom vrijedan 5 milijuna eura radi dovođenja što većeg broja sportaša na pripreme. Naravno, 10 milijuna eura mi nemamo, zato sve što radimo, radimo kroz fondove kako županijske, državne, europske. Iako je problem s fondovima, napominje, jer smo razvijena općina i dobivamo manji

Fužinska turistička kartolina

Obnovljen povijesni Vicićev most u Liču

dio novaca, ipak taj manjak uspijevamo prebroditi kroz kredite.

Istaknuo je Brezovac i projekt na jezeru Lepenica kojeg ljudi više koriste za kupanje jer je voda u jezeru toplija.

– Tamo smo u prvoj fazi napravili šetnicu uz pomoć Ministarstva regionalnog razvoja. Nedavno smo dobili još 350 tisuća eura od istog Ministarstva s kojima ćemo uz naših 100 tisuća eura krenuti u drugu fazu, u izgradnju tri pristaništa za brod, kojeg ćemo kada HEP prazni jezero Bajer moći prebaciti u Lepenicu. Razvijamo Lič u kojem imamo lijepu priču uređenja Etnografske zbirke tamošnje etnografske udruge. Zbirka je postavljena u staroj školi, a mi s Uredom za školstvo namjeravamo od škole napraviti muzej, jer na žalost u Liču više nema tko pohađati školu. U Liču imamo i Crkvu Majke Božje Snježne koja se hodočasti od 1606. godine. Obnovili smo Vicićev most u sklopu istoimenog rekreacijskog centra čija ukupna vrijednost uređenja iznosi gotovo 177 tisuća eura. Od toga nešto više od 143 tisuće eura je sufinancirano od Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije te sredstvima Primorsko-goranske županije. Općina Fužine osigurala je nešto više od 33 tisuća eura vlastitih sredstava. To je bilo lani, a ove godine od Ministarstva regionalnog razvoja dobili smo 200.000 eura za uređenje Križnog puta pored

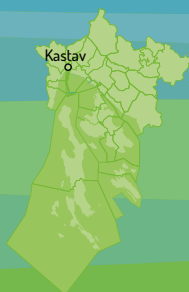
spomenute Crkve Majke Božje Snježne i brda Gradina kao zanimljivog vidikovca.

Društveni standard zadovoljavajući

Standard u Općini Fužine je relativno dobar, reći će prvi čovjek Fužina David Bregovac. Imamo svoju ambulantu s mladim vrhunskim doktorom. I kako s Domom zdravlja uređujemo ambulantu, a cilj nam je urediti i kompletnu zgradu, s time uistinu imamo sve pokriveno. Nažalost problem je javni prijevoz pa naši stanovnici teško dolaze do Doma zdravlja u Delnicama ili Rijeke, gdje imaju preglede. Kako bi im olakšali put do potrebne im zdravstvene ustanove u Delnicama, mi smo četvrtkom i petkom osigurali kombi da ih tamo preveze, no problem je ostao prijevoz prema Rijeci. Očekujem realizaciju natječaja kojeg su pripremili u Županiji i Upravnom odjelu za pomorsko dobro, promet i veze kojim bi se upravo taj problem javnog prijevoza između Rijeke i Gorskog kotara riješio. Pri kraju je i uređenje aglomeracije u smislu nove vodovodne mreže i kanalizacije s pročištačem koja završava kod Drvenjače na koji bi se za godinu dana trebali spojiti svi građani s kanalizacijom. Sve što poduzimamo, poduzimamo radi poboljšanja ugone života stanovnika Fužina. Treba istaknuti, reći će Brezovac, da su Fužine, svemu unatoč, sve privlačnije za život ljudima iz grada. Danas ljudi traže ovdje teren, htjeli bi izgraditi kuću i preseliti se ovdje. Teza da je autocesta učinila da se kroz Gorski kotar samo prođe, ne stoji, stoji to da se u Gorskom kotaru nedovoljno razvijaju i promoviraju sadržaji radi kojih bi se netko ovdje zaustavio.

vizitka

RIS – “tvornica poslovnih softvera”, Kastav

U Kastvu nastaju pametna domaća rješenja za najveće hrvatske i međunarodne tvrtke

Napisala: Karolina KRIKŠIĆ VIDAS

Snimio: Petar FABIJAN

Ideju, odvažnost i entuzijazam imali su prije više od 30 godina Mile Pavlić i Igor Zamlić kada su se, svaki nakon svog posla, svakodnevno nalazili u Zamličevom dnevnom boravku i sanjali o vlastitoj tvrtki. Zapravo, nisu samo sanjali, nego i predano projektirali i gradili poslovne sustave. Reći će Zamlić da je to bio lakši dio posla jer trebalo je tada poslovnu zajednicu osvijestiti o potrebi i važnosti novih tehnologija te ih zainteresirati za njihova rješenja.

Dokaz da su u tome uspjeli nalazimo na kastavskoj adresi Pilepčić 10 gdje se nalazi RIS d.o.o., danas dobro znano ime koje već tri desetljeća nudi domaća softverska rješenja. U RIS-u nas dočekuju suosnivač tvrtke i član uprave Igor Zamlić, zatim jedan od prvih zaposlenika u tvrtki, danas član uprave Marko Golem te prokurist Hari Zamlić, predstavnik nove generacije koja će, dobro utabanim putem, nastaviti razvijati tvrtku tako da uvijek “u rukavu” ima inovativno tehnološko rješenje za svoje klijente. A klijenata je čitav niz – od onih najvjernijih koji su s njima od samog početka poput Croatia osiguranja, Croatia banke i HRT-a do Adris grupe, Podravke, HPB-a, Energa, Ericssona Nikola Tesla, Sveučilišta u Rijeci, Maistre, Vodovoda i kanalizacija Rijeka, Grada Rijeka...

Osim duge liste klijenata, o RIS-ovoj kvaliteti govori i niz nagrada. Ove je godine tvrtka osvojila Zlatnu košaricu, nagradu što ju dodjeljuje specijalizirani magazin za maloprodaju i FMCG industriju “Ja Trgovac”. Nagradu u kategoriji tehnološki dobavljač godine donio im je njihov projekt digitalizacije indirektno nabave Ensolvla,

Kao i svaka tehnološka tvrtka i u RIS-u se stalno suočavaju s izazovima koje donose inovacije, promjene i prilagodbe

primijenjen u multinacionalnoj kompaniji Inditex. Dakle, zaslužni su za digitalizaciju nabave svega potrebnog za obavljanje poslovanja – od opremanja poslovnica, uređenja, usluga čišćenja do uredskog i promotivnog materijala i marketinških usluga. Jednu Zlatnu košaricu, u istoj kategoriji, RIS već ima, onu iz 2019. kad su je dobili za korisničku podršku.

Nagrade kao putokaz

Lani je pak suosnivač tvrtke, prof. dr. sc. Mile Pavlić nagrađen Zlatnom kunom za

Klijenata je čitav niz – od onih najvjernijih koji su s njima od samog početka poput Croatia osiguranja, Croatia banke i HRT-a do Adris grupe, Podravke, HPB-a, Energa, Ericssona Nikola Tesla, Sveučilišta u Rijeci, Maistre, Vodovoda i kanalizacija Rijeka, Grada Rijeka... Osim duge liste klijenata, o RIS-ovoj kvaliteti govori i niz nagrada...

Kad su u RIS-u krenuli 1993., bili su avangarda. Poslovni softveri su tada bili rijetkost i ljudima je bilo teško pojmiti zašto, kako i čemu projektiranje softvera, a još im je teže bilo prihvatiti da su svoje poslovne procese unutar organizacije morali mijenjati i prilagođavati.

životno djelo, Igor Zamlić dobio je Nagradu Grada Kastva, a toj je nagradi prethodila B2B nagrada "Superprodavač" dodijeljena 2021. Hariju Zamliću, kao mladom prodajnom menadžeru Ensolva rješenja za nabavu... Mogli bismo tako nabrajati unedogled, no svakako je zanimljivo čuti koje priznanje oni sami smatraju najvažnijim.

– Znak Izvorno hrvatsko za MIRIS! Ponajprije zahvaljujući MIRIS-u uspjeli smo kao firma i razvili konkurentsku prednost. S godinama su pristizala priznanja za projekte, postignuća, poduzetništvo, odnose s klijentima. Svaka nagrada predstavlja određenu satisfakciju i potvrdu da idemo u

Nema straha od AI-ja

U RIS-u su, dakako, ponosni na 30-godišnji rad, no svjesni su da se ne živi od lovorika. Zato su fokusirani na vrijeme što dolazi i izazove koje ono donosi. A odgovor na pitanje kakva je budućnost IT industrije u Hrvatskoj, pogotovo u kontekstu umjetne inteligencije, uputili smo, dakako, onome koji je bio i ostao jedan od njezinih kreatora...

– Iako se mnogo priča o tome da će umjetna inteligencija zamijeniti ljude, smatramo da se to neće dogoditi u skorijoj budućnosti. Tehnologija će i dalje napredovati i automatizirati repetitivne procese, ali kompleksni zadaci i dalje će ovisiti o ljudskoj kreativnosti i stručnosti, smatra Igor Zamlić.

Oni koji gotovo 30 godina koriste naša tehnološka rješenja ne rade to zbog naše simpatičnosti, već zbog kvalitete – Igor Zamlić, Hari Zamlić i Marko Golem

pravom smjeru. Međutim, naša najvažnija nagrada su lijepe riječi i pozitivni komentari naših djelatnika, korisnika i partnera, govori nam Igor Zamlić, pojašnjavajući da upravo MIRIS – jedinstvena metodologija za razvoj informacijskih sustava – predstavlja temelj njihovog poslovanja.

– Danas su u MIRIS utkana znanja i iskustva stjecana tri desetljeća. Prijelomni trenutak je bio kada smo vlastitom tehnologijom omogućili da postojeća desktop rješenja postanu troslojne web aplikacije u oblaku. Software Thin@ je za taj uspjeh višestruko nagrađivan. Imamo fantastičan odjel za istraživanje i razvoj koji osigurava stabilna, pouzdana i inovativna rješenja koja prate tržišne trendove. Zadržali smo iskusne stručnjake za digitalnu transformaciju poslovanja koji uz informatička znanja imaju i specijalizirana stručna znanja iz različitih područja poslovanja poput upravljanja, financija, poslovnih analiza, nabave i. sl., govori Zamlić te spominje i ostale "proizvođe" tvrtke.

Odgovor za potrebe svakog klijenta

– RIS je brand za IT tvrtku koja stvara vlastita poslovna rješenja te nudi usluge održavanja i podrške za njih. Dakle, naš odjel za specijalizirana poslovna rješenja razvija softver prema specifičnim potrebama klijenata. Faros ERP&billing na domaćem tržištu je poznato rješenje za upravljanje

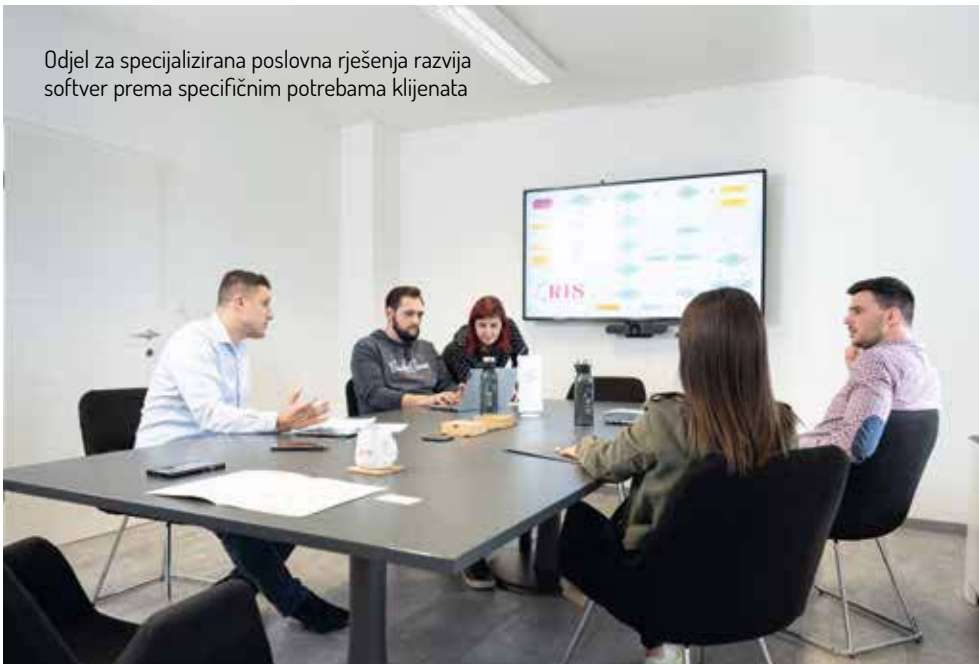
komunalnim uslugama, stambenim upraviteljima, zaštitarskim tvrtkama, obrazovnim institucijama i knjigovodstvenim servisima. S obzirom na visoku razinu prilagodljivosti, može se implementirati u bilo koju tvrtku bez obzira na veličinu i industriju. Ensolva je lider za digitalno upravljanje nabavom na domaćem tržištu i ima veliki potencijal za inozemnu ekspanziju. Anyscreen je tehnološki dodatak kojega smo razvili za svoje potrebe, ali i naš veliki ponos jer ga koriste kolege programeri širom svijeta..., nabraja Zamlić.

Nema sumnje, RIS je danas sinonim za pouzdana hrvatska softverska rješenja, no tijekom proteklih 30 godina nije uvijek sve išlo glatko...

– Da, i mi se, kao i svaka tehnološka tvrtka stalno suočavamo s izazovima koje donose inovacije, promjene i prilagodbe. No, i samo osnivanje RIS-a bio je velik izazov pa smo u samom startu bili primorani naučiti se nositi s njima. Tada smo ponudili uslugu projektiranja informacijskih sustava što je, s obzirom na okolnosti 1993., bila avangarda. Poslovni softveri su bili rijetkost i ljudima je bilo teško pojmiti zašto, kako i čemu projektiranje softvera, a još im je teže bilo prihvatiti da su svoje poslovne procese unutar organizacije morali mijenjati i prilagođavati. Osmislili smo MIRIS i organiziranim edukacijama hrabro krenuli u osvajanje

Odjel za specijalizirana poslovna rješenja razvija softver prema specifičnim potrebama klijenata

tržišta. Sve prve velike poslove dobili smo zahvaljujući edukaciji. Naši učenici postali su naši klijenti i ostali do danas. Slično je bilo i s ERP-om u oblaku kada smo među prvima ponudili Faros kao SaaS uslugu, suočili smo se s nepovjerenjem prema ideji pohrane podataka izvan kuće. Isti "recept" primijenili smo prije desetak godina na Ensolvu i ona je danas vodeći softver za nabavu na domaćem tržištu kojeg koriste velike kompanije, a sigurnim koracima osigurava svoju poziciju i na širem regionalnom tržištu, sumira Igor Zamlić najznačajnije trenutke tridesetogodišnjeg života ove kastavske tvrtke, a nama se otkad smo ušli u njihove prostori samo jedno pitanje mota po glavi: koja je tajna njihovog uspjeha?

Hrabri vizionari

– Rekao bih da tajna našeg dugogodišnjeg uspjeha leži u vizionarskom pristupu i

hrabrosti da tržištu nudimo novitete i promjene. Često smo se susretali sa strahom od promjena, no uvijek smo vjerovali u svoje ideje, znanja i sposobnosti. Bili smo uporni i fokusirani na ciljeve, a kada je bilo potrebno, pokazali smo hrabrost. Naša poslovna strategija temeljila se na kvaliteti jer ona jamči dugoročni uspjeh. Iako je to sporiji put, naši klijenti brzo prepoznaju kvalitetu i shvaćaju da se mogu pouzdati u naša rješenja. To povjerenje, koje smo izgradili s klijentima i unutar tima, rezultiralo je stabilnošću. RIS ima dugogodišnji kontinuitet kao tehnološki partner u mnogim tvrtkama, naša rješenja se u Croatia osiguranju, Croatia banci i HRT-u koriste gotovo 30 godina. Nije riječ o simpatičnosti, već o kvaliteti, sigurnosti i pouzdanosti koju pružamo. To nam daje

Pametna rješenja iz Rešetara (Kastav)

kredibilitet i ključnu prednost kod novih kupaca, odgovara suosnivač tvrtke.

Jasno je da je letvica visoko podignuta i jasno je da "Risovci" i dalje gledaju "gore". Dakle, sigurni smo da i u budućnosti možemo očekivati inovativna rješenja iz Rešetara.

– Osjećamo se obveznima nastaviti rasti i razvijati se. Postojeće proizvode obogaćujemo novim rješenjima i poboljšavamo performanse. Potražnja raste pa planiramo povećanje broja korisnika, a samim time i zaposlenika i prihoda. Stalno istražujemo nove mogućnosti digitalizacije, stoga valja očekivati inovativne projekte i proizvode u skorij budućnosti, zaključuje suosnivač tvrtke, Igor Zamlić.

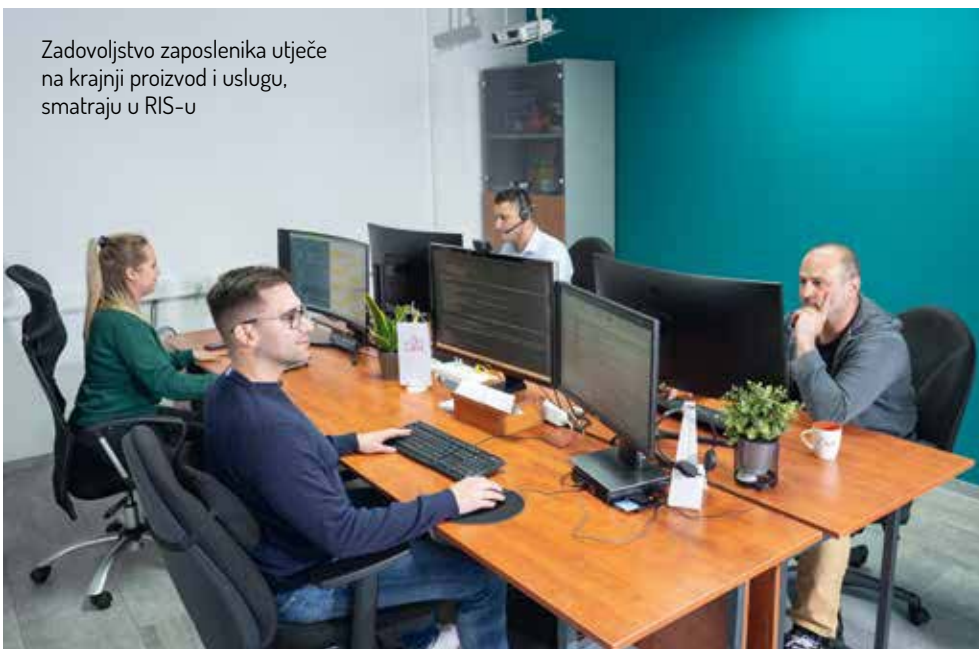
Zadovoljni zaposlenici jamče kvalitetu

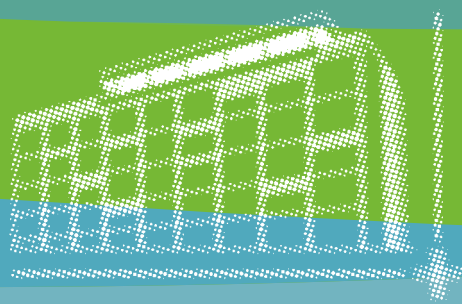
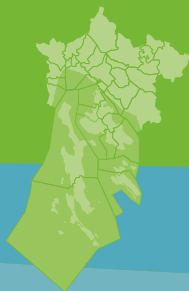
Poslovna filozofija ove tvrtke prilično je jednostavna i jasno istaknuta na njihovim web stranicama: imati zadovoljne djelatnike koji na najnovijim tehnologijama stvaraju kvalitetna rješenja koja zadovoljavaju potrebe suvremenog poslovanja i u konačnici rezultiraju zadovoljstvom krajnjih korisnika.

Lijepo sročeno, no kako ovu ideju realizirati danas, kad radne snage nedostaje u baš svim poslovnim djelatnostima?

– Trenutačno brojimo više od 40 zaposlenika. Dolazak novih generacija, posebno generacije Z, promijenio je potrebe i vrijednosti na tržištu rada. Zato nam je važno zadovoljstvo zaposlenika jer ono utječe na naš krajnji proizvod i uslugu pa se trudimo što više i bolje prilagoditi novim zahtjevima te uskladiti različite generacije veterana, seniora i juniora. Njegovamo međuljudske odnose, međusobno poštovanje i podršku u profesionalnom pogledu. Fleksibilnost radnog dana i balans privatnog i profesionalnog života ključni su za zadovoljstvo naših djelatnika, kaže Zamlić.

Zadovoljstvo zaposlenika utječe na krajnji proizvod i uslugu, smatraju u RIS-u

Kako znamo kupamo li se u čistom moru?

Napisala: Karolina KRIKŠIĆ VIDAS

Snimio: Petar FABIJAN

Najčešće isticana turistička prednost hrvatske obale, pa tako i Kvarnera, je čisto more. No, već s početkom sezone kupanja počinje i sezona objavljivanja fotografija na društvenim mrežama kojima se želi ukazati na njegovo – onečišćenje. Prevažna je to tema da bismo samo odmahnuti rukom ili „proskrolali“ dalje i na zaslonu mobitela potražili nove (polu)informacije. Umjesto toga, uputili smo se u Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije (NZZJZ PGŽ), Odjel za zaštitu okoliša i zdravstvenu ekologiju gdje smo sve informacije o utvrđivanju kvalitete mora potražili od voditelja Odjela, doc.dr.sc. Marina Glada, dipl.sanit.ing te doc.dr.sc. Arijane Cenov, dipl.sanit.ing. iz Odsjeka za sanitarnu mikrobiologiju i biologiju okoliša. Njih nas je dvoje provelo kroz sve faze procesa utvrđivanja kvalitete mora.

Aktivnost je to koja se provodi tijekom sezone kupanja, dakle, od svibnja do kraja rujna, i to svaka dva tjedna na ukupno 273 točaka u Primorsko-goranskoj županiji. “Točke” su zapravo GPS koordinatama točno definirane lokacije na području plaža koje koristi veći broj građana. Gdje se točke nalaze, i sve informacije o svakoj od njih moguće je pronaći na web adresi <https://zzjzpgz.hr/>, a najvažnije informacije svakako su ocjene čistoće mora. Sudeći prema podacima koji NZZJZ prikuplja od 1989., stanovnici PGŽ-a uglavnom imaju zadovoljstvo osvježanja pronaći na plažama označenim plavim točkama koje ukazuju na izvrsnu kakvoću mora. Ponekad točke “pozelenje” što ukazuje na dobru kvalitetu mora, a ako “požute”, tek na zadovoljavajuću. Crvene točke pak alarmiraju da more nije za kupanje, a ako takav rezultat dobiju, djelatnici Zavoda odmah sutradan ponovo uzimaju

Uzorkovanje mora u svim dijelovima županije rade zaposlenici ispostava u Opatiji, Cresu, Malom Lošinj, Krku, Rabu i Crikvenici

uzorke i iznova analiziraju. Ako je rezultat i ponovljene analize nezadovoljavajući, obavještavaju se nadležne inspekcije koje zatvaraju plaže i traže uzrok onečišćenju.

Strogo definiran monitoring

– S obzirom na rezultate dugogodišnjeg praćenja kvalitete mora, možemo zaključiti da je more u Primorsko-goranskoj županiji izvrsne kakvoće. Treba odmah pojasniti da se pravila monitoringa mora temelje na Direktivi Vijeća Europe o vodi za kupanje iz 1976. Naravno, napredak tehnologije i znanosti te više od 25 godina iskustva

Primorsko-goranska županija ima najviše mjernih točaka kvalitete mora od svih priobalnih hrvatskih županija, čak 273, a od 1989. godine od kad se ispitivanja provode, imamo tu povlasticu da se kupamo u moru izvrsne kakvoće

primjene parametara Direktive iz 1976., potaknulo je Europsku komisiju na njeno revidiranje. Aktualna Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o upravljanju vodom za

Uzorkovanje mora – jutarnja aktivnost

Prema definiranom programu, uzorkovanje mora operativno se provodi tijekom juturnjih sati. Vrlo često se djelatnici NZZJZ-a susreću s upitima zabrinutih građana zašto se uzorkovanje provodi samo ujutro. Kao ni ostalo kod monitoringa mora, jutarnje uzorkovanje nije slučajno, već stručno i znanstveno utemeljeno.

– Uzorkovanje se provodi u doba dana kada se očekuju najviše koncentracije bakterija koje se ispituju. Ako uzmemo u obzir da sunčevo zračenje ima izrazito velik utjecaj na smanjenje njihovog broja u moru, uzorkovanje u juturnjim satima daje najbolju sliku opterećenosti mora fekalnim bakterijama. U jednom od brojnih znanstvenih istraživanja u kojima je naš Zavod sudjelovao, istraživalo se upravo koja je vremensko-prostorna dinamika najbolja za ispitivanje mora. Uzorkovanje se provodilo u različito doba dana na nekoliko lokacija. Rezultati su pokazali da je more najmanje opterećeno bakterijama u podne, a najviše bakterija je u moru bilo prisutno u ranim juturnjim satima, kaže Marin Glad.

Uzorci mora uzimaju se uvijek na istom mjestu, a svaki uzorak prati i informacija je li u trenutku uzorkovanja bilo vjetra, je li na dan uzimanja uzorka, ili dan ranije, padala kiša, je li bilo oblačno ili sunčano, koja je bila temperatura mora i zraka, koliko iznosi salinitet mora te ima li golim okom vidljivog onečišćenja.

Postoji razlog zašto se uzorkovanje mora provodi samo ujutro

Dakle, ako ih nađemo u uzorku morske vode, velika je vjerojatnost da su u uzorku prisutne i patogene bakterije koje mogu dovesti do bolesti, objašnjava Arijana Cenov te dodaje da se kvaliteta mora analizira 10 puta tijekom kupališne sezone, svakih 14 dana, prema unaprijed definiranom kalendaru uzorkovanja.

Unaprijed je definirano i na koji način se uzimaju uzorci mora, kad i u kojim se uvjetima transportiraju, kad se radi analiza...

Dakle, ističu sugovornici, uzorci mora uzimaju se uvijek na istom mjestu (odnosno na istim GPS koordinatama), a svaki uzorak prati i informacija je li u trenutku uzorkovanja bilo vjetra (i ako jest, kojeg smjera i koje brzine), je li na dan uzimanja uzorka, ali i dan ranije, padala kiša, je li bilo

oblačno ili sunčano, koja je bila temperatura mora i zraka, koliko iznosi salinitet mora te ima li golim okom vidljivog onečišćenja.

– Sve su to nama iznimno važne informacije koje nam pomažu razumjeti zašto su rezultati ispitivanja takvi kakvi jesu. Primjerice, ako je dan prije uzorkovanja padala obilna kiša, možemo očekivati veći broj bakterija u uzorku što će značiti da će točka, ovisno o broju bakterija, biti zelena, žuta, možda

kupanje stupila je na snagu 2006., a Republika Hrvatska je njezine odredbe implementirala u nacionalnu legislativu u obliku Uredbe NN 73/2008, koja je u primjeni od 2009. Tom je uredbom propisano ispitivanje dva mikrobiološka pokazatelja – bakterije fekalnog porijekla *Escherichia coli* i crijevni enterokok. To su bakterijske vrste koje se nalaze isključivo u crijevima ljudi i životinja.

Ispitivanja se vrše na uzorku od 100 ml, a uzorci mora sa sve 273 točke u PGŽ-u ispituju se u riječkom laboratoriju NZZJZ-a PGŽ

U uzorcima se ispituje prisutnost dvaju bakterija – *escherichia coli* i crijevni enterokok. Svaki uzorak dolazi s nizom podataka o vremenskim uvjetima uzorkovanja

Smeđe mrlje mogu biti i posljedica prirodnog procesa

Ono što građane brine i zbog čega im se učestalo javljaju, prilažući i fotografije, jest pojava tzv. pjene na površini mora. Zaposlenici Zavoda na takve prijave redovito izlaze na teren, no obično nailaze na bakteriološki urednu situaciju.

– Pojava ovakvih vidljivih onečišćenja u vodi ne ukazuje nužno na antropogeno zagađenje. To je najčešće prirodna pojava cvjetanja mora koja se javlja u vrijeme pojačanog razvoja planktonskih organizama u moru, i vodi općenito, zbog naglog porasta temperature i dotoka hranjivih soli ispiranjem tla nakon učestalih kiša. Uslijed dinamike mora i biološkog ciklusa, dolazi do razaranja stanica planktona i drugih sitnih morskih organizama pri čemu se u more ispuštaju organske tvari, koje pri miješanju sa zrakom tvore pjenu ili sluzavu masu, osobito u proljeće i početkom ljeta, objašnjava Marin Glad te dodaje da smeđa boja koja podsjeća na fekalno onečišćenje nastaje uslijed izlučivanja ljepljivih niti iz stanica mrtvog fitoplanktona na koje se lijepi sve s površine mora (pelud, organski fragmenti i slično). Nažalost zadnjih godina je ovakva pojava sve češća što se dovodi u vezu s globalnim promjenama klimatskih uvjeta.

i crvena. Ako je crvena, mi već sutradan ponavljamo postupak, iako je rezultat, s obzirom na kišu, očekivan. Uzorci se redovito uzimaju s morske strane, odnosno točkama se prilazi plovilima kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri izbjegao utjecaj kupača na sam uzorak. Uzorak se potom transportira u hlađenim uvjetima koji zaustavljaju kemijske i biokemijske procese te nam omogućuju da u laboratoriju analiziramo uzorke koji su sastavom isti kao i u trenutku uzorkovanja, objašnjava nam Arijana Cenov pojedine postupke uzorkovanja, ali i način organizacije posla na području cijele županije.

Hrvatski kriterij stroži od europskog

Naime, riječke točke obilaze zaposlenici “centrale” NZZJZ-a PGŽ, dok uzorkovanje u ostalim dijelovima županije rade zaposlenici ispostava – u Opatiji, Cresu, Malom Lošinj, Krku, Rabu i Crikvenici. Nakon što obidu sve točke na svom području, oni uzorke mora donose u riječku zgradu Zavoda na Mlaci gdje odmah započinje detaljna analiza.

– Laboratorijskom analizom utvrđujemo broj bakterija *Escherichia coli* i crijevnog enterokoka u uzorku od 100 ml te sukladno

Naš posao i naša nadležnost završava upisom rezultata u bazu podataka – doc. dr. sc. Marin Glad

brojevnoj skali i analizom dobivenim brojem pojedine bakterije u uzorku, određujemo koje boje će biti pojedina točka. Svakako trebamo istaknuti da je hrvatski kriterij za *Escherichia coli* stroži od europskog pa, primjerice, u Hrvatskoj plaža crvenu točku dobiva ako se utvrdi da uzorak ima 301 i više te bakterije u uzorku od 100 ml, dok je europski kriterij za istu količinu uzorka 501 i više, ističe Arijana Cenov te napominje da odmah nakon završene analize, podatke upisuju u

bazu podataka koja je javnosti dostupna na službenoj stranici Zavoda.

Sve što zaposlenici upišu u svoj zapisnik dostupno je, dakle, i građanima na web stranici županijskog NZZJZ-a, baš kao i naziv te identifikacijski broj točke kao i podaci poput ima li plaža (i kakvu) vegetaciju, ugostiteljske i zabavne sadržaje, parkiralište i sve ono što može utjecati na stupanj zagađenja.

Dugogodišnja praksa pokazala je da se Primorsko-goranska županija uistinu može

Budući da salinitet dosta govori kvaliteti mora, mjerenje tog parametra važan je dio monitoringa

Hrvatski kriterij za *escherichiju coli* stroži je od europskog – Arijana Cenov

pohvaliti izvrsnom kvalitetom mora, ali i da ima područja s kontinuirano smanjenom kvalitetom.

– Mislim ponajprije na područje Kantride, od nogometnog stadiona do bazena. Naime, s obzirom na teren na kojem se nalazimo – krš – na tom području imamo kontinuirani dotok slatke vode koji prepoznajemo kao vrulje. Dotok slatke vode smanjuje salinitet i povećava broj bakterija. Inače je salinitet poprilično postojan parametar te je potreban znatan dotok slatke vode da bi na njega utjecao, objašnjava Cenov dodajući da u našem moru salinitet obično varira od 36 do 38.

A priroda voli ravnotežu pa se pobrinula da vrulje na neki način neutralizira...

– More je živi sustav, ono ima ogromnu moć autopurifikacije odnosno samopročišćavanja. U tom smislu važnu ulogu ima sunce i to zbog

svoga baktericidnog djelovanja. Dakle, ako neka točka ima nezadovoljavajući rezultat, mi sutradan ponavljamo ispitivanje i obično tad rezultat bude negativan. Naime, unutar samo 24 sata, dinamikom mora i sunca broj bakterija se dovede do razina koje su prihvatljive ili čak izvrsne, objašnjava Glad.

Javni podaci i komunikacija

Osim što je njihova baza podataka javna, ona i poziva na komunikaciju. Naime, građani mogu ostaviti komentar za svaku plažu “pokrivenu” točkom. Naši sugovornici kažu da to redovito i čine, no napominju da unosom rezultata ispitivanja u bazu podataka, njihov posao završava.

– Naš posao i naša nadležnost završava upisom rezultata u bazu podataka, odnosno javljanjem inspekcijama, ako neka točka pocrveni. Mi nismo ovlašteni za ulazak u nečiji prostor i utvrđivanje uzroka eventualnog

Hrvatska u europskom vrhu

Činjenica da je Hrvatska dodatno poštožila kriterij za prisustvo bakterije *Escherichia coli* ima jasno vidljiv rezultat. Naime, prema podacima europskih izvještaja, ona redovito zauzima visoka mjesta na ljestvici zemalja po kriteriju čistoće more – između trećeg i petog.

– Prošle godine, Hrvatska je zauzela treće mjesto, odmah iza Austrije i Cipra. Naime, u obzir se ne uzima samo morska voda, nego tzv. rekreacijske vode, dakle, sve prirodne vode koje građani koriste za odmor i rekreaciju (rijeka, jezera...). To je razlog što se Austrija, koja nema more, nalazi na vrhu ljestvice. Iza nas slijede Grčka, Bugarska, Danska... Susjedna Italija, koja ima najviše ispitnih točaka od svih europskih zemalja, ali i najdužu obalu, bila je deveta, govori nam Arijana Cenov.

onečišćenja. Mi smo ispitni laboratorij i nemamo takvih nadležnosti. Za zatvaranje plaže zadužena je Inspekcija zaštite okoliša, a u kompleksnijim situacijama uključuju se i druge inspekcije, objašnjava Marin Glad navodeći kao primjer složene situacije slučaj iz 2013., kad je u srcu turističke sezone zatvoreno opatijsko kupalište Slatina.

Tad je, naime, došlo do puknuća kanalizacijske cijevi, no bilo je potrebno nekoliko dana da se utvrdi točno mjesto na kojem je cijev pukla. Tad su, uz Inspekciju zaštite okoliša, bili uključeni i Grad Opatija, nadležno komunalno društvo, Vodopravna inspekcija te Sanitarna inspekcija.

– Moram reći da imamo sreću što Primorsko-goranska županija ima razvijen sluh i volju za angažiranim sudjelovanjem u očuvanju okoliša. Osim što od svih sedam priobalnih hrvatskih županija imamo najveći broj točaka (ukupno 273), imamo i tu sreću da PGŽ u svom proračunu od samog osnutka, odnosno osamostaljenja Hrvatske, osigurava financijska sredstva za ispitivanje kvalitete mora na cijelom području županije. Znamo li da je to praksa u tek dvije priobalne županije, jasno je koliko je vrijedna takva podrška i nama koji ispitivanja provodimo i građanima koji su sigurni da će pravovremeno dobiti pouzdanu informaciju o kvaliteti mora, zaključuje voditelj Odjela za zaštitu okoliša i zdravstvenu ekologiju, Marin Glad.

Za području Kantride karakterističan je kontinuirani dotok slatke vode pa onda i slabija kvaliteta morske vode

Napisao: Anto RAVLIĆ

Fotografije: Arhiva KUD-a i Igor Kleščić

Čuvari tradicije bribirskog kraja

Kad neko kulturno-umjetničko društvo proslavi pola stoljeća djelovanja, to je znak da je društvo postalo dio života i povijesti svog mjesta, znak da su mnogi u tom društvu godinama ozbiljno radili i potvrda ljubavi prema svom mjestu, ljudima, običajima i tradiciji. Takav slavljениk je KUD Bribir. Kad vam u mjestu koje obiluje tradicijom, tepaju da ste više od kulturno-umjetničkog društva, kad vam kažu da ste nositelj društvenog života u mjestu, onda znate da ste uspjeli. I predsjednici i članovi i svi oni koji su kroz pet desetljeća podupirali djelovanje bribirskog KUD-a.

Kulturno-umjetničko društvo Bribir proslavilo je 50. rođendan s Bribircima, prijateljima i suradnicima iz susjedstva u ispunjenom domu u Bribiru. Bila je to prilika prisjetiti se svih koji su dali svoj doprinos radu društva, ali i prilika za prisjećanje kako se nekad živjelo, družilo i zabavljalo u Bribiru.

– Na svakoj smotri s ponosom i dostojanstvom nosimo naše bribirske nošnje, tancamo bribirske tance i igramo naše lipo Biribirsko kolo. Ponosni smo ča smo Bribirci, više je puta rekla predsjednica KUD-a Bribir Biserka Lončarić koja je već tri mandata na čelu društva. Nema ideje koju Biserka neće pretočiti u stvarnost, nema problema koji tišti KUD, a da Biserka ne zna rješenje ili ne zna nekog tko bi mogao biti rješenje. Predsjednica kulturno-umjetničkog društva vratila se u 1974. godinu, na osnivačku skupštinu u Sokolani, kada se KUD izdvojio iz Narodne čitaonice i knjižnice Tomo Strizić i počeo djelovati samostalno. Društvo nije posustalo niti u najtežim danima Domovinskog rata. Korona je uspjela tek smanjiti intenzitet djelovanja, ali ne i zaustaviti. KUD je mjesto koje okuplja sve koji vole Bribir, običaje Bribira, našu nošnju, tance, naše lipo ča. Čuvari smo tradicije našeg kraja, poručila je predsjednica KUD-a Biserka Lončarić i u nekoliko riječi sažela bit.

Deset predsjednika u pola stoljeća

Čelnica bribirskog ponosa žali što pisana građa gotovo da ne postoji. Dio dokumentacije

50. GODINA KUD BRIBIR

je uništen kad su bura i kiša teško oštetili Sokolanu, a dio zapisanih sjećanja nestao je u čestim preseljenjima. KUD se do 1988. godine zvao Stjepan Brozičević. U pola stoljeća Društvo je vodilo deset predsjednika. Sa svojim KUD-om i Bribirom zauvijek su se oprostili predsjednici Mihovil Kombol, Vladimir Veljačić, Mladen Čor, Zlatan Ligatić, Ljubomir Antičić i Vesna Spoja. KUD su u proteklim godinama vodili Ivan Ligatić, Zrinko Antičić, Dajana Jerčinović i aktualna predsjednica Biserka Lončarić. Čak 23 voditelja nosilo je djelovanje KUD-a. Svih 50 godina s KUD-om su uz aktualnu predsjednicu Jagoda Ugrin, Rajka Martinčić i Slavica Mavrinac. Djelovale su brojne sekcije: Društvo za narodne običaje, dramska, recitatorska, tamburaški sastav, muška klapa Bribir, ženska klapa Fijolice, mješoviti pjevački zbor, sekcija za kreativni rad, sopilaši, tamburaši, veliki i mali folklor, pučki pivači i vokalna grupa.

Okrugli rođendan bio je prilika da se KUD Bribir zahvali onima koji su dali najveći

Na svakoj smotri s ponosom i dostojanstvom nosimo naše bribirske nošnje, tancamo bribirske tance i igramo naše lipo Biribirsko kolo. Ponosni smo ča smo Bribirci, ističe predsjednica KUD-a Bribir Biserka Lončarić koja je već tri mandata na čelu društva.

doprinos u radu društva. Počasnim članovima KUD-a Bribir proglašeni su Ivan Ligatić zbog očuvanja narodne nošnje i folklor, Kate Grgurić zbog očuvanja bribirske čakavštine i tradicijske baštine te Tomislav Dražić zbog očuvanja tamburaške glazbe Bribira.

Naravno, intenzivan rad KUD-a ne bi bio moguć da društvo počiva na entuzijazmu jedne osobe. Biserka Lončarić ima jaku ekipu suradnika. Dopredsjednica KUD-a je Milica Blašković, tajnica Vedrana Ligatić, blagajnica Rajka Martinčić, voditelj pjevačke sekcije i sopilaša je Pavao Kombol, folklor i mali folklor

Posebno zadovoljstvo je rad s djecom koja uče plesati tanac, ples koji se prenosi s generacije na generaciju

vodi Ksenija Hrelja, a desne ruke su joj Dorotea Dražić i Dea Sokolić. Za tamburašku sekciju zadužen je Dario Vlastelić, a za dramsku Jelena Franjković. KUD čini pedesetak aktivnih punoljetnih članova. Posebno zadovoljstvo je rad s djecom. A specifično je kako se znanje prenosi na djecu.

– Učimo ih naš tanac, a riječ je o koracima koji se prenose s generacije na generaciju. Oni nisu nigdje zapisani. Ono što su nas naučili naši stariji, to sada mi prenosimo mlađim generacijama, objašnjava voditeljica folklor Ksenija Hrelja.

Obnova muških i ženskih narodnih nošnji

Poseban ponos bibrirskog kulturno-umjetničko društva su nošnje. Već vjerojatno znate kako ide priča. U jednom periodu u svim našim malim mjestima nošnje su nestale, zamijenila ih je moderna roba. Najprije iz socijalističkih robnih kuća, a potom iz kapitalističkih trgovačkih centara. Tko je mario za nošnju? Ona je pripadala prošlosti. Netko tko je ipak nešto znao o povijesti znao da je tu nošnju treba spremiti. Makar na dno starih škrinja. I možda su baš te spremljene nošnje spasile dio tradicije. KUD je ponosan što je 2001. godine inicirao obnovu muških i ženskih narodnih nošnji. Danas u KUD-u svi imaju nošnje. Nema manifestacije na kojoj stare i nove nošnje ne zasjaju svojim sjajem, vrate Bribirce u davne godine, ali i probude ponos. "Projekt" obnove nošnji trajao je godinama. I

ići će dalje. No, bibrirski KUD ima još želja. Jedna je dobiti svoj dom. Točnije, vratiti se u svoj stari dom – Sokolanu koju je nagrizlo vrijeme, koju su šamarale bure i poplave.

Vodstvo i članovi KUD-a vjeruju da će Vinodolska Općina njihove želje pretvoriti u stvarnost jer predsjednica Lončarić ističe njihovu međusobnu izvrsnu suradnju. I ne samo s općinom, već i Turističkom zajednicom Vinodola čije je sjedište smješteno u Bribiru, DVD Bribir, Lovačkim društvom Bribir, Udrugom za mesopusne običaje, Udrugom sv. Petra i Pavla apostola, Osnovnom školom dr. Josipa Pančića, vrtićem Cvrčak i mrav te prijateljskim KUD-ovima. Načelnik Vinodolske općine, Bribirac Danijel Grbić zna često reći da je značaj KUD-a u očuvanju bibrirske tradicije neprocjenjiv, a Društvo je opisao kao temelj društvenog života Bribira. Kulturno-umjetničkim društvom ponose se Bribir i Vinodol, ali i Primorsko-goranska županija. KUD se prije četiri godine našao na kalendaru Primorsko-goranske županije za 2020. godinu. Članovi KUD-a za kalendar su se fotografirali na vidikovcu Slipica iznad njihova Bribira, koji je dio rute "Oči Vinodola" odnosno jedan od šest vidikovaca u zaleđu Vinodola.

Gostovanja je teško pobrojati

Svo to bibrirsko bogatstvo najbolje se može vidjeti za blagdana zaštitnika Bribira, sv. Petra i Pavla. Na Petrovu, Bribirci u starom gradu

organiziraju smotru koju ispune nastupi velikog i malog folklor, pjevači i sopilaši. Svake godine u to vrijeme u Bribir dođu i prijateljski KUD-ovi tako da je Petrova prelijepa razglednica hrvatske kulturne baštine. Kako gosti dolaze u Bribir, tako i Bribirci rado odlaze u goste. Karta s bibrirskim gostovanjima prilično je ispunjena.

KUD Bribir nekoliko puta se prezentirao na Vinkovačkim jesenima, sudjelovali su Bribirci na Brodskom kolu, na Međunarodnoj smotri folklor u Zagrebu, putovali su u Sloveniju, Mađarsku, Austriju, Češku, Slovačku, BiH, Makedoniju... Gostovanja širom Hrvatske teško je i pobrojati. O posebnoj atmosferi na putovanjima, a poglavito u bibrirskom autobusu, pričaju se priče mjesecima. Kako kaže predsjednica Lončarić, nema smisla prepričavati, to se treba doživjeti.

KUD piše nova poglavlja. Kroz društva su prolazile stotine Bribiraca. Na jesen KUD bira novo rukovodstvo. Biserka Lončarić je odlučna, društvo trebaju preuzeti nove snage, s novim entuzijazmom.

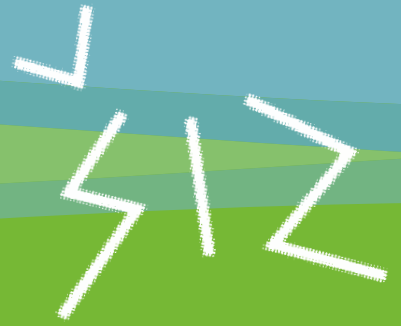
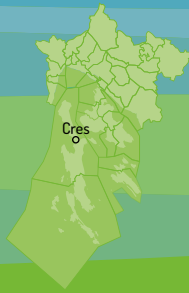
– Želim im mnogo sreće i vjerujem da za KUD nema straha. Ima puno mladih i kreativnih ljudi koji će nastaviti moj rad i rad ovog rukovodstva, poručuje predsjednica koju bi mnogi i rado vidjeli na čelu društva koje je pronijelo glas Bribira po svijetu.

Okrugli rođendan bio je prilika da se KUD Bribir zahvali onima koji su dali najveći doprinos u radu društva

Izvršna suradnja – predsjednica Društva Biserka Lončarić i načelnik Vinodolske Općine Dražen Zekić

Mladi ljudi pokazuju zajednici da imaju ideja i treba im samo povjetarac u leđa

Napisao i snimio: Walter SALKOVIĆ

Između 70 hrvatskih škola u kojima se provodi fakultativni predmet Škola i zajednica, popularno nazvan ŠiZ, samo je jedna otočna – Srednja škola Ambroza Haračića Mali Lošinj s područnim odjelom u Cresu. Mladi otočani tako su se pridružili svojim vršnjacima iz Grada Zagreba te Krapinsko-zagorske i Primorsko-goranske županije, gdje se za sada provodi taj program kojem je cilj naučiti ih kako da postanu odgovorni i aktivni članovi demokratskog društva. Protekle školske godine 104 nastavnice i nastavnika predavalo je ŠiZ uz svoje uobičajene predmete, a u lošinjsko-creskoj srednjoj školi to su činile profesorica talijanskog jezika Barbara Šurlina Bilić u Malom Lošinju te profesorica njemačkog i talijanskog jezika Sonja Pokupec Salković u Cresu.

Upravo u Cresu, već treću godinu zaredom, okupila se većina predavača ŠiZ-a kako bi analizirali do sada učinjeno, razmijenili iskustva te kovali planove za budućnost. Tom je prilikom dr. Boris Jokić, ravnatelj Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu, izrazio zadovoljstvo razvojem projekta koji je pokrenut pred tri godine. Upravo je taj Institut, zajedno s Centrom za studije mira i konflikata Sveučilišta u Rijeci i Prvom riječkom hrvatskom gimnazijom izradio kurikulum predmeta Škola i zajednica.

„Danas se ŠiZ provodi u 70 škola, u 101 razredu i pohađa ga nešto više od 1400 učenika drugih i trećih razreda srednjih škola koji se bave najrazličitijim temama, a od sljedeće školske godine pridružiti će im se i nekoliko škola u Istarskoj županiji“, najavljuje dr. Jokić.

„Taj 101 razred luduje, „šizi“ po Hrvatskoj, i to na pozitivan način, tako da se mladi ljudi

Boris Jokić: Da se može predstaviti što ta 101 grupa šizovaca u Hrvatskoj radi bila bi to jedna od najljepših priča ispričanih u hrvatskom školstvu

„Danas se ŠiZ provodi u 70 škola, u 101 razredu i pohađa ga nešto više od 1400 učenika drugih i trećih razreda srednjih škola koji se bave najrazličitijim temama, a od sljedeće školske godine pridružiti će im se i nekoliko škola u Istarskoj županiji“, najavljuje dr. Boris Jokić, ravnatelj Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu

sa svojim nastavnicama i nastavnicima bave ludo dobrim temama, od uređenja okoliša i prostora škole, do života na otocima i u manjim mjestima, ali i važnim temama sadašnjice poput migracija, prava migranata, prava mladih osoba, beskućništvom i

mentalnim zdravljem. Da možete predstaviti što ta 101 grupa u Hrvatskoj radi bila bi to jedna od najljepših priča ispričanih u hrvatskom školstvu“, kaže dr. Jokić i objašnjava da predmet nema fiksnog sadržaja, iz godine u godinu se mijenja i prilagođava okolnostima, što ga čini zanimljivim učenicima i nastavnicima.

Dr. Jokić naglašava da su jedna od najvećih vrijednost projekta upravo ljudi koji ga vode i činjenica da su se odvažili na podučavanje predmeta za koji nisu formalno obučeni, za kojeg nema sadržaja, u kojem je zadan samo proces i u kojem učenici mogu sami odabrati teme kojima se žele baviti. Susreti, kao što je bio creski, povezuju te nastavnike i nastavnice, stvara se svojevrsna zajednica onih koji predaju ŠiZ po cijeloj Hrvatskoj, a

Creski šizovci s Borisom Jokićem na predstavljanju u Rijeci (druga slijeva je Vanessa Pekar)

U creskoj gimnaziji su za temu izabrali stanovanje, odnosno dijeljenje prostora s drugom školom, u njihovom slučaju to je OŠ Frane Petrića. Lošinjani su se prošle godine bavili povezanošću otoka s kopnom, a ove godine odlučili za problem „Događaji na otoku izvan sezone“, odnosno razdoblje od 1. listopada do 1. lipnja

najvažnije je da se tako kolege međusobno povezuju i razmjenjuju iskustva.

Suživot osnovaca i gimnazijalaca pod istim krovom

Srednja škola Ambroza Haračića ima čak dvije grupe šizovaca jer, osim što jedna grupa već drugu godinu djeluje u matičnoj školi u Malom Lošinj, u školskoj godini 2023./2024. formirana je i grupa u gimnazijskom područnom odjelu u Cresu. Zanimljivo je da su se creska i lošinjska grupa odlučile na sasvim različite teme, iako ih povezuje ista škola i područje na kojem žive.

„U creskoj gimnaziji smo za temu izabrali stanovanje, odnosno dijeljenje prostora s drugom školom, u našem slučaju to je OŠ Frane Petrića. Posjetili smo neke škole u Rijeci i Zagrebu koje također dijele istu zgradu te smo istražili s kakvim se problemima i izazovima oni susreću. Ravnateljicu osnovne škole i ravnateljicu naše matične škole učenici su iznijeli neke želje kako bi se

ugodnije osjećali u prostoru kojeg dijele s osnovnoškolcima. Većinu prijedloga smo uspjeli realizirati. U suradnji s Gradom Cresom temeljito smo uredili školski vrt te zasadili nove biljke, a uz pomoć sponzora oslikali stepenice i prostor ispred škole. Do početka nove školske godine dva razreda dobit će nove unikatne zavjese koje su učenici izradili uz pomoć Vesne Jakić iz udruge Ruta. Novu školsku godinu trebali bismo dočekati i uz aparat za tople napitke, prvi na popisu želja u anketi koju smo proveli među učenicima Područnog odjela. Učenicima sam prepustila da u potpunosti izraze svoje želje, pišu mailove, oblikuju pitanja za ravnatelje svih škola koje smo posjetili, izrade zahvalnice za sve donatore. Sami su odabrali i slogan našeg projekta - *Suživot pod istim krovom riješit ćemo organizacijom (n)ovom*. Ja sam stvarno bila samo mentor i pomagač kad bi nešto negdje „zapelo“. No, moram naglasiti da su sve ustanove koje smo kontaktirali vrlo brzo odgovarale na naše upite. Sjećam se kad smo dobili odgovor na naš prvi upit iz Županije, djeca su bila izvan sebe od sreće i ponosa. Doduše, čudili su se koliko je papirologije potrebno da se ishodi dozvola za postavljanje aparata za tople napitke, no tako su na vlastitom primjeru vidjeli kako neke stvari funkcioniraju u stvarnom životu. Ono što je meni najvažnije od svega, učenici su se međusobno jako povezali, upoznala sam ih u sasvim drugačijem izdanju od onoga kakvi su na nastavi njemačkog ili talijanskog jezika. Bez obzira što obožavam svoj nastavnički posao, moram priznati da me je ova prva ŠiZ

Ravnateljica Jelena Bralić

Jelena Bralić: Podižemo kvalitetu obrazovanja

Na maloj svečanosti prilikom predstavljanja rezultata programa u Cresu, Jelena Bralić, ravnateljica SŠ Ambroza Haračića, zahvalila je profesoricama koje su prihvatile ovaj projekt i pohađale edukacije „kako bismo i u Cresu i u Lošinj imali ovaj fakultativni program kojim zasigurno podižemo kvalitetu obrazovanja u našoj školi“. Uvjerenja je kako će u sljedećim godinama biti još novih ideja, novih pitanja, novih izazova oko kojih će se zajednički truditi i predavačice, ali i škola kao ustanova te lokalna zajednica.

godina ispunila uistinu zavidnom količinom pozitivne energije, nekako smo zajedno, i učenici i ja, otkrili koliko snage i entuzijazma se krije u svakome od nas. Isto tako izuzetno mi je drago da su se u velike akcije vrlo rado uključili brojni donatori te apsolutno svi učenici našeg Područnog odjela što znači da smo upravo mi, šizovci, pokrenuli promjene vidljive u našem malom lokalnom svijetu“, kaže profesorica Sonja Pokupec Salković. Naglašava da joj je predavanje ovoga predmeta bilo uvelike olakšano redovitim sastancima u Rijeci koje bi organizirao Boris Jokić sa suradnicima, a na kojima su svi nastavnici koji predaju ŠiZ mogli razgovarati o eventualnim nedoumicama, problemima ili poteškoćama s kojima bi se susretali u pojedinim fazama rada.

Događaji na otoku izvan sezone

Jedna od učenica koja je pohađala nastavu iz predmeta Škola i zajednica je i drugašica

Grad Cres pokrio sve troškove

Podršku creskim šizovcima od početka provođenja programa pruža gradonačelnik Marin Gregorović. U fazi stjecanja iskustva primio je u svom uredu učenike i njihovu profesoricu, saslušao ih i predložio kako Grad može pomoći u rješavanju njihovih zadataka. Grad je, preko svog komunalnog društva, pomogao učenicima prilikom uređivanja školskog vrta i pokrio sve troškove. Na završnoj svečanosti gradonačelnik Gregorović pohvalio je creske šizovce, izrazio ponos i zadovoljstvo u što su uspjeli u realizaciji gotovo svih svojih ciljeva, te najavio da će Grad Cres dodatno financijski poduprijeti program i sljedeće godine.

Vanessa Pekar koja je objasnila zbog čega se prijavila u ŠiZ.

„Uključila sam se najviše zbog toga jer mi je fora bila sama ideja predmeta za koji nije potrebna nikakva knjiga. Sami smo birali temu kojom se želimo baviti pa je cijelo iskustvo zapravo bilo ležerno. Od samog početka sve u ŠiZ-u mi se činilo zanimljivim i do kraja školske godine moje se mišljenje nije promijenilo. Želim nastaviti pohađati ovaj predmet i sljedeće godine, između ostaloga i zato što sam na predstavljanju rezultata rada u Rijeci vidjela kojim temama su se bavile druge škole; stvarno se svašta može napraviti. Mislim da mi kao mala škola i mali grad možemo iskoristiti ŠiZ kako bismo napravili barem neku promjenu u našem društvu“, rekla je Vanessa.

Profesorica Pokupec Salković sa svojim šizovcima

Godinu ranije od Cresana u ŠiZ su se uključili Lošinjani.

„Matična škola Ambroza Haračića sa ŠiZ-om se druži od samih početaka i ŠiZ kao fakultativna nastava provodi se u Malom Lošinju drugu školsku godinu. Lani ga je predavala profesorica Alenka Kovačević koja me je uvela u ŠiZ i od koje sam drugo polugodište ove školske godine preuzela grupu šizovaca. Prošle godine problematika kojom su se bavili naši učenici bila je *Povezanost otoka s kopnom*, vječita boljka nas otočana. Ove godine učenici su se odlučili za problem *Događaji na otoku za otočane izvan sezone*, pri čemu je 'izvan sezone' razdoblje od 1. listopada do 1. lipnja“, kaže profesorica Šurlina Bilić i objašnjava što su sve učenici radili.

Krenuli su od teze da događaja nema dovoljno i u fazi „Istraži“ kontaktirali razne aktere lokalne zajednice koji organiziraju

događaje na otoku, oglašavaju ih ili ih financiraju. Analizirali su web stranice škole, turističke zajednice i portal Otoci.net te uspoređivali objave o događajima na otoku s web stranicama dvaju susjednih otoka, Raba i Krka. Proveli su *online* anketu kojoj je pristupilo 300-tinjak građana kako bi saznali njihove afinitete i što od jednog uspješnog događaja očekuju.

U fazi „Stekni iskustvo“ učenici su sudjelovali u organizaciji festivala „Dani smijeha“ u Velom Lošinju, upoznali glumce Teatra Kerekeš i posjetili ŠiZ grupu u Srednjoj školi za umjetnost, dizajn, grafiku i odjeću Zabok koja se ove godine bavila sličnom problematikom. Naposljetku su došli do zaključka da događaja na otoku Lošinju ima dovoljno, ali da se mladi na njih slabo odazivaju te da se događaji „nespretno“ oglašavaju. Kako bi se taj problem uklonio, jedna od ideja ŠiZ-ovaca je da se

U sklopu predmeta učenici su uredili školski vrt

Učenici su oslikali prostor ispred škole

Lošinjani su odjenuli susačku i nerezinsku nošnju uz harmoniku a prisutne je pozdravila Barbara Šurlina Bilić

Proslava završetka akcije (S)jedi 5! u Malom Lošinj

oformi jedinstvena platforma na kojoj bi se oglašavali svi događaji na otoku neovisno o tome tko ih organizira.

Kad učenici po-ŠiZ-e

U toj posljednjoj fazi direktor TZ-a Dalibor Cvitković ponudio je ŠiZ-ovcima da se stave u ulogu organizatora i da pokušaju sami osmisлити događaj po njihovom ukusu koji bi sadržavao sve one karakteristike koje bi jedan uspješan događaj trebao imati. Događaj su nazvali (S)jedi 5!, a sve troškove pokrili su TZ i Grad Mali Lošinj.

Zanimljivi događaj (S)jedi 5! odvijao se na 5 različitih lokacija, uključivao je 5 jednostavnih obroka, sudionici su bili odjeveni u 5 različitih kombinacija u skladu s razdobljem kojeg su predstavljali, a iz iste glazbene epohe se slušala odgovarajuća glazba. Sve se odvijalo na trasi dugoj gotovo 5 kilometara, a događaj je započeo u 5 sati popodne. Svaki sudionik dobio je narukvicu i bookmark, a na svakoj lokaciji koju bi posjetio odgovarajuću naljepnicu. Nakon što bi sakupio svih 5 naljepnica na bookmarku se pojavila premetaljka "brozma čičarah" koja otkiva i zašto su učenici odabrali baš ovih 5 lokacija jer ih povezuje, a to je i odgovor na premetaljku, upravo Ambroz Haračić.

Za ovaj događaj učenici su snimili najavu na radiju, osmislili i postavili plakate po gradu, oglasili događaj na web stranicama i društvenim mrežama, osmislili nazive lokacija, izradili ukrase za lokacije, rekvizite za slikanje i osmislili Instagram okvir, kontaktirali su ugostitelje i glazbenike i zatražili njihove ponude, predstavili svaku lokaciju uz pomoć umirovljene profesorice Lidije Kosmos, dizajnirali kostime koji odgovaraju glazbenom vremeplovu, kreirali play liste za svaku lokaciju, izradili zahvalnice...

Prva lokacija nazvana je „Stara škola, stari ritam“, a nalazila se kod stare pomorske škole u kojoj je Haračić izvodio prva sustavna

mjerjenja. Sudionici su se glazbom i kostimima vratili u tridesete i četrdesete godine 20. stoljeća, a Kefi&Hook pub spremio je ukusne palačinke. Pred današnjom srednjom školom koja nosi Haračićevo ime postavljena je druga lokacija „Nova škola, novi tempo!“, vidjele su se točkaste suknje i čuo se zvuk pedesetih i šezdesetih godina, a za slasne zalogaje pobrinuo se Deveron pub. Treća lokacija, „Šumska vibra!“, odvela je sudionike pred kip Ambroza Haračića gdje su ih dočekali Freddie Mercury i učenica odjevena u stilu disco ere, sedamdesete i osamdesete godine, a za hranu se pobrinuo restoran Eki. „Domaćica“ je bio naziv četvrte lokacije kod spomen-ploče Lošinj kao klimatskom lječilištu čemu je Haračić također dao svoj doprinos. Lokacija je bila posvećena domaćim feštama pa su sudionike u ugostiteljskom objektu Kaktus dočekale učenice odjevene u susačku i nerezinsku nošnju uz harmoniku, a kolače od domaćih limuna pripremili su sami učenici-kuhari. Posljednja lokacija bila je na Velopinu gdje se nalazi spomen ploča Conradu Claru koji prvi spominje Lošinj kao turističko središte, a svoje članke temelji na radovima Ambroza Haračića. Lokacija je nazvana „Velopin, poŠiZ-i!“ jer su učenici smatrali da je ta uvala idealna za organizaciju događaja i da je treba bolje iskoristiti. DJ i kostimi učenika odveli su sudionike u razdoblje od 1990.- 2010. godine, a udruga Gušt pripremila piletinu u tortilji.

Na ovom događaju u goste Lošinjanima došla je ŠiZ grupa iz Cresa, a prikupljale su se i donacije za postavljanje klima uređaja u učionici broj 5.

„Ovi divni mladi ljudi pokazali su zajednici da imaju ideja i da im ponekad treba samo povjetarac u leđa kako bi pokazali što sve mogu. Vjerujem da su to sudionici na događaju

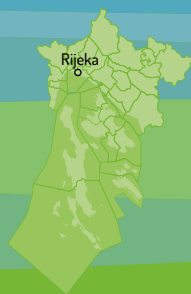
i prepoznali“, zaključuje profesorica Šurlina Bilić.

Uspješna implementacija programa

Primorsko goranska-županija odlučila se za uvođenje programa Građanskog odgoja i obrazovanja, nazvanog Škola i Zajednica – ŠiZ, u srednje škole kojima je osnivač u školskoj 2022./2023. godini, nakon što je godinu dana ranije program kao pilot projekt proveden u Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji.

U školskoj godini 2023./2024. Program ŠiZ-a provodio se u 18 srednjih škola i u njega je bio uključen 371 učenik. U 2024. godini za provođenje ovog programa u proračunu PGŽ-a osiguran je iznos od 19.000 eura za plaće učiteljima i ostale troškove.

„Program kod učenika razvija znanja, vještine i stavove potrebne za odgovorno djelovanje u zajednici stoga smo izuzetno ponosni što je jedan ovako važan, suvremen i proaktivan program krenuo upravo iz naše Županije. Program Škola i zajednica se kao pilot projekt počeo provoditi u Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji u školskoj godini 2021./2022. Po završetku te školske godine poslušali smo učenike i odmah nam je bilo jasno da taj program želimo u našim školama. Javilo se puno učenika i škola, zbog čega smo bili jako zadovoljni jer je to inovativni program kroz koji se mladi uključuju u život zajednice, a o spretnosti profesora koji ih vode dosta ovisi koliko će u tome biti uspješni. Posebno me raduje što se ovaj program provodi i u našim otočnim školama, u Lošinj i u područnom odjelu u Cresu i to vrlo uspješno“, zaključila je zamjenica župana Marina Medarić.

Mislio sam da će me prijatelji zafrkavati što treniram umjetničko plivanje, ali svi me podržavaju

Adrian Gavelle je mondeni Saint Tropez u rujnu prošle godine trajno zamijenio Primorsko-goranskom županijom

Napisao: Kristian SIROTICH

Snimio: Petar FABIJAN

Nagradno pitanje za milijun eura na nekom kvizu, kada bi takav kviz postojao, moglo bi glasiti ovako: Hrvatska je u lipnju 2024. godine, prvi put u svojoj povijesti, u jednom olimpijskom sportu imala predstavnika na Europskom prvenstvu. O kojem je sportu riječ i kako se taj sportaš zove? Niti među najzagriženijim sportskim znalcima ne bi bilo lako pronaći onoga tko zna točan odgovor, što u konačnici i nije nimalo čudno, a vrlo brzo saznat ćete i zašto. Dakle, Hrvatska je u lipnju 2024. godine prvi put u povijesti imala svog predstavnika na Europskom prvenstvu u umjetničkom plivanju, sportu koji je široj javnosti mnogo

poznatiji kao sinkronizirano plivanje. Europsko prvenstvo održano je u Beogradu, a ime sportaša koji je zaslužan da se ispisala nova stranica hrvatske sportske povijesti jest – Adrian Gavelle.

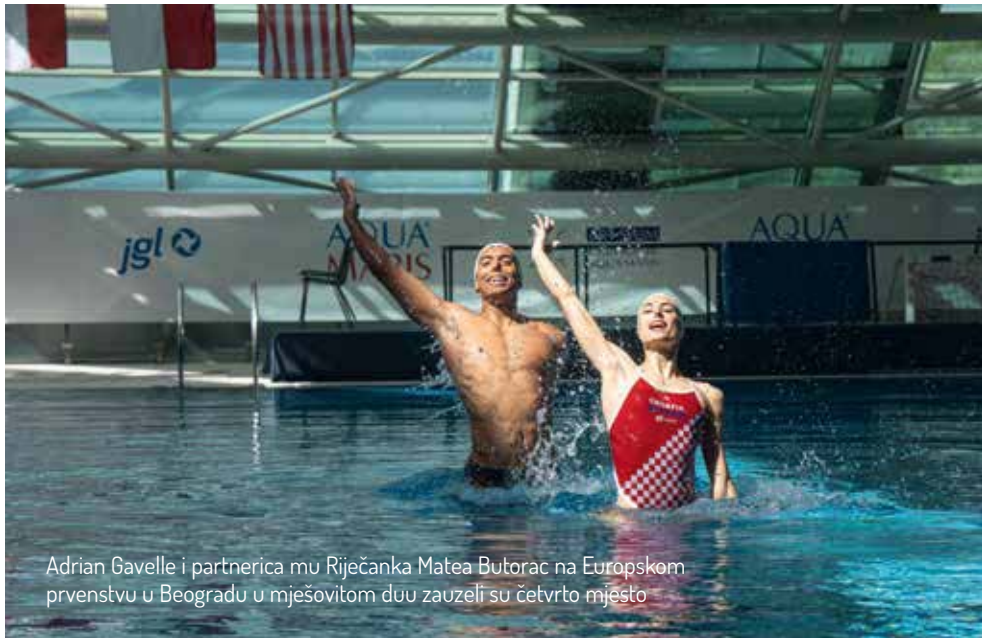
Adrian Gavelle je 24-godišnji Francuz hrvatskih, riječkih i kastavskih korijena, koji je mondeni Saint Tropez, točnije obližnji omanji gradić Cogolin, regiju u čitavom svijetu čuvenu po tome što pruža utočište bogatima i slavnima, u rujnu prošle godine trajno zamijenio Primorsko-goranskom županijom, a sve kako bi u Klubu umjetničkog plivanja Primorje Aqua Maris mogao nastaviti razvijati svoju sportsku karijeru. Da je sve to imalo smisla pokazuje nastup na Europskom prvenstvu u Beogradu, Adrian Gavelle i partnerica mu Riječanka

Adrian Gavelle, 24-godišnji Francuz riječkih korijena prvi je hrvatski sportaš koji je nastupio na Europskom prvenstvu u umjetničkom plivanju. Zahvaljujući Adrianu ispisana je nova stranica hrvatske sportske povijesti.

Matea Butorac u mješovitom duu zauzeli su četvrto mjesto.

– Moram priznati da sam bio malo impresioniran, ovo mi je ipak bio prvi nastup na jednom tako velikom natjecanju kao što je Europsko prvenstvo i zaista sam želio dati sve najbolje od sebe. Nastupom sam zadovoljan, imao sam jednu grešku, a to mi je jako važno jer ukazuje da ubuduće možemo samo biti još

Adrian Gavelle i partnerica mu Riječanka Matea Butorac na Europskom prvenstvu u Beogradu u mješovitom duu zauzeli su četvrto mjesto

Trenerica mi je na jednom treningu rekla da je ovo nešto najgore što sam napravio do sada i ja sam bio baš zadovoljan zbog toga, čuo sam ovo „gore“ i pomislio ako je gore, onda je to nešto iznad, a to onda valjda znači da sam to odlično napravio. Baš sam bio sretan, uz smijeh Adrian objašnjava poteškoće u učenju hrvatskog jezika

puno bolji. Bilo je to nevjerojatno iskustvo i sigurno će mi koristiti u budućnosti, bio sam pod velikim stresom. Na kraju smo osvojili četvrto mjesto, mislim da u ovom trenutku više od toga ipak nismo mogli napraviti. Konkurencija je bila baš iznimno velika, pa je onda i četvrto mjesto za nas stvarno super rezultat, započet će svoju priču Adrian Gavelle.

Majka osnivačica kluba sinkroniziranog plivanja u Rijeci

Adrian tečno govori hrvatski, govori ga puno bolje nego što bi se to moglo očekivati od mladića koji u ovim našim krajevima živi tek nepunu godinu dana, što ne znači da uz ovaj kraj nije bio vezan od rođenja. Ovaj jednostavan i vedar mladić svako je ljeto boravio u Kastvu i Rijeci kod bake Mire i djeda Branka, Adrianova mama je Danijela Pilić, koja je 1994. godine bila jedna od osnivačica kluba sinkroniziranog plivanja u Rijeci. Otud i veza s umjetničkim plivanjem, mama Danijela je odselila u Francusku gdje je prvo radila kao trenerica, a danas je profesorica matematike i informatike.

– Kada sam bio mali igrao sam nogomet, odbojku i plivanje, koje sam i najduže

trenirao, od svoje treće do 13. godine. Budući da mi je mama bila trenerica umjetničkog plivanja i često sam s njom bio na bazenu, kada sam imao 16 godina pitala me je bih li želio probati i umjetničko plivanje. Pristao sam, krenuo s treninzima, nakon tjedan dana shvatio da mi se umjetničko plivanje iznimno dopada i ostao sam u tome. Nisam dugo trenirao odbojku i nogomet, najduže sam trenirao plivanje, pa je valjda nekako normalno bilo i da ostanem uz bazen. No, umjesto da ostanem u plivanju, prešao sam u umjetničko plivanje. I nije mi žao zbog te odluke, rekao je Adrian, pa odmah i pojasnio:

– Umjetničko plivanje je sport koji te potiče da budeš kreativan, a to je ono što me u njemu najviše privuklo. Naravno da nisam odmah bio dobar, ali sam znao da se rad jednom mora isplatiti. I evo, isplatio se. Bilo bi bolje kada bi bilo više nas muškaraca,

Baka Mira: Adrian ima svoj plan i od njega ne odstupa

Svaku Adrianovu riječ pomno su upijali baka Mira i djed Branko Pilić. S Adrianovog lica osmijeh ne silazi, ali zadovoljstvo se može iščitati i na licima njegovih ukućana, baka Mira i djed Branko neizmerno su ponosni na sve što je njihov unuk do sada postigao.

– Dosta je miran, rekla bih da je ponekad možda i premiran. Iznimno je poslušan, posvećen, ima svoj plan i od njega ne odstupa niti milimetra. Jesmo li bili sretni kada smo čuli da će doći kod nas? Prvo nisam mogla vjerovati da on ima toliku želju doći u Hrvatsku, mislila sam da će to biti na kratke staze. Ali njemu se jako dopalo. Naš bazen je fantastičan, Adrian se u njega zaljubio još kad je bio mali, mislim da ga je na sve moguće načine reklamirao dok je živio u Francuskoj. Na bazen je odlazio s mamom i jednostavno se oduševio. Zašto mi ne učimo francuski? Kada je Adrian bio mali nije želio pričati hrvatski, onda sam ga pokušala motivirati tako što sam mu objasnila da smo mi malo prestari da bismo učili francuski jezik, odnosno da je on dovoljno mlad da lakoćom i nauči naš jezik. Moram priznati da već jako dobro govori. Inače, obožava Hrvatsku i hrvatski sport, prije početka Svjetskog prvenstva u nogometu u Rusiji rekao mi je da bi volio da Hrvatska i Francuska igraju u finalu pa neka pobijedi bolji. I bio je u pravu, ponosna je baka Mira.

Adrian s bakom Mirom i djedom Brankom

Matea Butorac: Uživam raditi s Adrianom

Matea Butorac, Adrianova partnerica, nije nepoznato ime u svijetu umjetničkog plivanja, Matea je uvjerljivo najbolja hrvatska sportašica, koja iz nastupa u nastup pomiče granice i letvica podiže sve više i više. Ono što njezin uspjeh čini većim jest činjenica da se nalazi na relaciji Rijeka-Zagreb, zasigurno joj nije jednostavno uskladiti sve fakultetske obaveze sa svim obavezama što od nje zahtjeva profesionalni pristup sportu

– Jako je tu punu uloženog truda i rada, u Zagrebu i Rijeci. Kako se sezona približava kraju tako polako shvaćam da više snage i energije trošim na planiranje svih mojih obaveza, nego što me iscrpi jedan trening. Krenula sam s pet godina u Primorje Aqua Marisu i kada sada pogledam unazad mislim da je vrijedilo truda. Umjetničko plivanje nije popularan sport poput nekih drugih sportova, nije ni profitabilan, ali je neka unutarnja satisfakcija jako prisutna. Kao i mogućnost da mogu raditi na sebi, da mogu biti bolja, da mogu putovati, ići na natjecanja, predstavljati Hrvatsku i pomicati granice sporta. Nitko još u hrvatskom umjetničkom plivanju nije imao takve rezultate, govori Matea Butorac.

Adrianu će Singapur biti prvi nastup na Svjetskom prvenstvu, Matea je odavno probila taj led, uostalom da nije bilo Matee Hrvatska još uvijek ne bi bila na popisu onih zemalja koje su imale svoje predstavnice u finalima svjetskih smotri.

– Prvo planiramo malu pauzicu, a onda kreće sljedeća sezona, pripreme, planovi. No, mješoviti duo za nas kao sportaše je odlična prilika, a i meni omogućava da se malo odmorim od sola i da imam neku dodatnu razbibrigu. I moram priznati da uživam raditi s Adrianom. Je li neobično raditi s dečkom? Dobro pitanje, nikad o tome nisam razmišljala. Možda mi je na početku bilo malo čudno tek kada sam ga upoznala, ali kada smo krenuli raditi zajedno sve je to nestalo, dodat će Matea, koja ne studira na zagrebačkom Kineziološkom fakultetu kao što bi se moglo pomisliti na prvu; najbolja hrvatska umjetnička plivačica odabrala je nešto teži put i trenutačno je na trećoj godini Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta. – Zašto studiram u Zagrebu? Htjela sam oduvijek otići studirati negdje izvan svog grada, a i kada sam upisivala studij u Rijeci se farmacija tek oformila pa je nekako prevagnulo da odem u Zagreb, zaključit će Matea Butorac.

Nitko još u hrvatskom umjetničkom plivanju

ali ima nas u umjetničkom plivanju sve više i više. Umjetničko plivanje jedini je vodeni sport u kojem su se natjecale isključivo djevojke, ali to je u isto vrijeme sport i kojim se mogu baviti muškarci. I to se sada jako dobro vidi. Ogromna je razlika u odnosu na ono što je bilo kada sam u Francuskoj počeo trenirati. A i dobar je osjećaj biti okružen s toliko djevojaka (ha, ha, ha), uz smijeh govori ovaj vrlo otvoreni i komunikativni mladić, koji je u Francuskoj završio kineziološki fakultet, što mu je sigurno olakšalo odluku da se preseli u Rijeku.

Motivi su se vratili s pozivom u hrvatsku reprezentaciju

A kako je do dolaska u Rijeku uopće i došlo, također je zanimljiva priča, budući da je Adrian odlične rezultate u umjetničkom plivanju ostvarivao i u Francuskoj, gdje je u mješovitom duu bio i juniorski i seniorski prvak.

– S mamom sam svake godine sam dolazio u Rijeku, a bazeni na Kantridi oduševili su me čim sam ih prvi put ugledao. Kada bih preko ljeta bio u Rijeci, trenirao bih na Kantridi, a onda su me pozvali da im se pridružim i da nastupam za hrvatsku reprezentaciju i vrlo brzo smo se dogovorili. Malo me je i iznenadio poziv budući da dvije godine nisam trenirao, izgubio sam motiv nakon što nisam ušao u francusku reprezentaciju, ali sada su se motivi opet vratili. Zanimljivo, prvi nastup za hrvatsku reprezentaciju imali smo baš na

Svjetskom kupu u Parizu, natjecanje se je održavalo u novom Olimpijskom bazenu, i baš je bilo super vidjeti ljude koje sam nekad sretao svaki dan. Da, svi su se iznenadili kada su vidjeli da sada nastupam za Hrvatsku. Inače, kada sam pristao doći znao sam da će najveći problem biti to što ne pričam dobro hrvatski, drugi najveći problem je što ovdje nemam previše prijatelja, tu sam maksimalno posvećen treninzima i radu. No, ne žalim se, to je moj izbor. Hrvatski učim, govorim ga sve bolje i bolje, za to su najzaslužniji baka Mira i djed Branko, u njihovom domu govori se isključivo hrvatski jezik, kao što je slučaj i u klubu. No, to mi samo olakšava da čim prije svladam jezik, a moram reći da je iznimno težak i da nema baš previše sličnosti s francuskim. Tek kada sam došao u Rijeku imao sam jednu jako zanimljivu situaciju. Trenerica mi je na jednom treningu rekla da je ovo nešto najgore što sam napravio do sada i ja sam bio baš zadovoljan zbog toga, čuo sam ovo „gore“ i pomislio ako je gore, onda je to nešto iznad, a to onda valjda znači da sam to odlično napravio (ha, ha, ha). Baš sam bio sretan, a onda je kolegica Matea shvatila da uopće nisam razumio što mi je trenerica rekla, pa mi je objasnila što „najgore“ znači pa više nisam bio tako sretan (ha, ha, ha), otkriva Adrian Gavelle.

Za Hrvatsku i hrvatske sportaše sada svi znaju

Adrian je maksimalno fokusiran na umjetničko plivanje, što opet ne znači da nije

Trenerica Valerija Petračina o Matei i Adrianu govori biranim riječima

Članice Kluba umjetničkog plivanja Primorje Aqua Maris

Valerija Petračina: Matea je dijament kakav se rijetko sreće, Adrian je prekrasan dečko

nije imao takve rezultate

imao prigode upoznati svoj novi dom, ali i proširiti krug poznanika i prijatelja.

– Kastav je prekrasan grad, obožavam Opatiju, jako volim Hrvatsku. Ovdje se osjećam jako dobro, a i uvijek sam za Hrvatsku navijao u svim sportovima. Kada su Hrvatska i Francuska igrale u finalu Svjetskog prvenstva u nogometu, navijao sam za Hrvatsku. Naravno da mi je Francuska na drugom mjestu, ali Hrvatska je moja domovina. Osim toga, drago mi je da sada puno vremena provodim s bakom i djedom, kada sam bio mali to nije bio slučaj, živio sam u Francuskoj, dijelilo nas je tisuću kilometara. Ne izlazim baš previše, ali ponekad s prijateljima znam igrati nogomet. No, ne igram ga onoliko često koliko bih to želio, moram paziti da se ne ozlijedim. Kako reagiraju prijatelji kada kažem da treniram umjetničko plivanje? Svi me podržavaju, kažu mi da je to odlično. U početku sam mislio da će me zafrkavati da je to sport za žene, ali nisam imao tih problema, nastavlja Adrian koji još uvijek nije donio odluku hoće li u umjetničkom plivanju ostati i nakon što završi karijeru. Razlog? Naprosto je još uvijek prerano govoriti o tome, momak s diplomom kineziološkog fakulteta budućnost promišlja ispravno, postoje i sportski planovi i ambicije, postoje i neke skrivene želje.

– Generalno, želim se baviti istraživanjem podmorja. Kada je sport u pitanju trenutačno sam fokusiran na nastup na Svjetskom prvenstvu u Singapuru iduće godine, za to

ćemo se jako pripremati. Teško je reći do kada će trajati karijera, mogao bih biti trener, ali umjetničko plivanje nije profesionalni sport, teško je očekivati da bi se od toga moglo živjeti. Nije lako baviti se amaterskim sportom kada imaš 23 godine, a umjetničko plivanje je baš sve to, amaterski sport koji od nas zahtijeva maksimalan angažman. Mi profesionalno odrađujemo naše obaveze, a teško je očekivati da se od toga može živjeti. Kakav je raspored? Treniram svaki dan od 7.30 do 10 sati, ponekad su i dva treninga na dan, ali uglavnom se trenira samo jednom. Moja trenerica Valerija Petračina je odlična, super je raditi s njom. Klub je odličan, sviđa mi se način rada, a koliko kvalitetno se radi najbolje će posvjedočiti da sam od devetog mjeseca, kada sam se vratio u umjetničko plivanje nakon dvogodišnje pauze, izgubio čak 15 kilograma (ha, ha, ha), dodaje Adrian Gavelle.

Nekad je u Hrvatsku dolazio na odmor, sada se smije samo na pomisao da će na odmor ubuduće odlaziti u Francusku. No, nije mu krivo, uživa u tome što svi njegovi prijatelji, naravno i ne samo oni, danas jako dobro znaju gdje je Hrvatska.

– Francuska je sportska nacija, ali i Hrvatska također. Kada bih nekada prijateljima rekao da sam bio na odmoru u Hrvatskoj svi su uvijek pitali gdje je to. Danas to više ne moram objašnjavati, za Hrvatsku i hrvatske sportaše sada svi znaju, ponosno zaključuje Adrian Gavelle, prvi hrvatski sportaš koji je nastupio na Europskom prvenstvu u umjetničkom plivanju.

Velike zasluge za sve sportske uspjehe Matee Butorac i Adriana Gavelle moraju se pripisati i njihovoj trenerici Valeriji Petračina, koja već 19 godina u Klubu umjetničkog plivanja Primorje Aqua Maris djecu uči ovom prekrasnom, ali i vrlo zahtjevnom sportu. Valerija Petračina o Adrianu i Matei ima samo riječi hvale. Mateina trenerica praktički je od prvog dana od kada se Matea pojavila na bazenu na Kantridi, Adrianova je trenerica od rujna prošle godine, a o svojim pulenicima kaže:

– Mateu poznajem od njezine pete godine, praktički je treniram kroz čitavu sportsku karijeru. Riječ je o prekrasnoj osobi, iznimno odgovornoj, organiziranoj, iznimno motiviranoj, temeljitoj. Svaki svoj nastup želi dovesti do savršenstva. Dodatna krila dobila je nakon sjajnog rezultata prošle godine na Svjetskom prvenstvu, studira na zahtjevnom fakultetu, ali ipak uspijeva uskladiti sve svoje obaveze. Iskoristimo svaku sekundu da budemo zajedno. Sretna sam trenerica da imam takvu sportašicu, mislim da je svakom treneru čast trenirati jednog takvog sportaša. Matea je dijament koji se rijetko pojavljuje u svijetu sporta. Adrian je pozitivna osoba, dobar, lijepo odgojen, s njim je lijepo raditi jer sluša, ne prigovara, sve što se od njega traži i napravi, puno radimo i ima veliko povjerenje u mene. Odgovoran je, motiviran, krase ga sve one vrline koje trebaju krasiti vrhunskog sportaša. Matea i Adrian zajedno iznimno se dobro slažu, pomažu jedan drugome, Matea je tu vrlo temeljita i nije joj problem Adrianu nešto objasniti i nekoliko puta, ako je to potrebno. Imamo veliki plan pripremiti se za Svjetsko prvenstvo u Singapuru iduće godine, ali o tome ćemo razgovarati nakon odmora. Ovu sezonu smo vidjeli gdje smo, sada znamo na čemu moramo raditi. A i ovo četvrto mjesto na Europskom prvenstvu sada im je pokazalo da mogu i sigurno im je oboma dalo dodatna krila, rekla je Valerija Petračina.

Napisao: Kristian SIROTICH

Snimio: Marin ANIČIĆ

Svečanom sjednicom u Liscu i podjelom priznanja zaslužnim članovima, donatorima i sponzorima Boćarski klub Sveti Rok Klana, nedavno je obilježio pedeset godina neprekidnog djelovanja. Ne znači to automatizmom, naravno, da je boćanje na klanjskom području prisutno samo u posljednjih pedeset godina, prema dostupnim povijesnim izvorima počeci boćanja na području Općine Klana vežu se još uz tridesete godine prošlog stoljeća, kada se u prašnjavoj Sučalovoj ulici drvenim boćama utirao put onome što boćanje u Klani danas

Turnir Boće Open

Osim što mogu biti ponosni na svoju stogodišnju boćarsku tradiciju i prvog državnog prvaka kojega je klub ikada imao, posebno mjesto u Klani zauzima turnir parova Boće Open, koji je Klanu u ljetnim mjesecima definitivno svrstao među posjećenije boćarske destinacije, a ovoj maloj općini donio veliku prepoznatljivost i popularnost u svijetu boćanja.

– Turnir Boće Open se tradicionalno održava trećeg vikenda u srpnju, do sada smo ih imali 27, bilo bi ih 29 da nije bilo pandemije koronavirusa. Riječ je o turniru parova, jednom od najvećih toga tipa u Hrvatskoj. Igraju boćari do 18 godina, žene i seniori. Uvijek tu nastupi stotinjak parova, na Boće Open dolaze najjači boćari iz Hrvatske, Slovenije, Italije, bilo je parova iz Čilea, SAD-a, Švicarske, Srbije, Crne Gore... To je pravi praznik boćanja u Klani, ali i u čitavoj našoj Županiji, a igrači ga vole i osjećaju se ugodno. Mlada hrvatska reprezentacija nastupa kompletna, naše najbolje boćarice i boćari na njemu nastupaju. Dokazali smo se kao dobri organizatori, mnogi sudionici za iduću godinu prijave se odmah po završetku turnira. Po ovom turniru naš je klub poznat u boćarskoj Europi, rezultati se objavljuju na gotovo svim stranicama europskih boćarskih federacija, a to nije mala stvar za jednu Klanu. Imamo mi i jedan malo manji, ali također važan turnir, a to je Rokova; turnir trojki što se igra za Dan Općine Klana, okupi se na njemu tridesetak uglavnom domaćih ekipa, uz susjede iz Slovenije i pokoju ekipu iz Italije. Boće Open su profesionalni turnir, Rokova je čista tradicija, zaključit će Herman Sušnik.

Dat ćemo sve od sebe da se zvuk boća u Klani i dalje čuje

Sveti Rok Klana danas se natječe u Prvoj hrvatskoj boćarskoj ligi – Sjever

Baš nam se lijepo poklopilo da smo u godini 50. obljetnice dobili i prvog državnog prvaka u boćanju kojega je Klana ikad imala. Riječ je o našem devetogodišnjem Niki Buterinu, koji je na prvenstvu Hrvatske za igrače do 12 godina osvojio prvo mjesto, kaže predsjednik kluba Herman Sušnik

jest, perjanica klanjskog sporta i promotor sportskog načina života.

Možda se ne zna tko je u Klanu donio prvu boću, možda nije lako pronaći podatak kada se prva boća zakotrljala prašnjavom ulicom, ali je točno poznat podatak kojega je dana usvojen Statut kluba. Dogodilo se to 10. srpnja 1974. godine, mjesec dana nakon što je na inicijativu Boćarskog saveza Rijeka u Klani potaknuo osnivanje kluba kojemu je prvi predsjednik bio Ferdinand Medvedić,

a kojega je godinu dana kasnije zamijenio Slobodan Kamenar.

– Bilo je kod nas puno uspona i padova, ali smo ponosni da smo unatoč svemu ipak uspjeli opstati. Osamdesetih godina prošlog stoljeća je došlo do malog zastoja u radu kluba, situacija je bila slična današnjoj i nije bilo previše mladih, u klubu su uglavnom bili stariji članovi, polako se gubio onaj početni zanos i došlo je do osipanja. Jedno vrijeme klub je bio zamrznut i trajalo je to do 1994. godine, kada smo ga ponovo pokrenuli. Od tada do danas radimo bez prekida. Svečana sjednica, koju smo održali povodom ovog našeg jubileja, bila je prilika da se zahvalimo svima koji su nam svih ovih godina pomagali i podržavali nas. Na prvom mjestu je tu Općina Klana, niz godina prati nas i Primorsko-goranska županija, ali i mnogobrojni sponzori bez kojih boćanje ne bi moglo opstati. Ovaj sport više nije tako jeftin, iziskuje sredstva koja moraš imati. Svakako

Županijsko priznanje BK Klana

Devetogodišnji Niko Buterin prvi je državni prvak u boćanju kojega je Klana ikad imala – s nonom Frankom Karlovićem

Natkriveno boćalište nam je prioritet – Herman Sušnik, predsjednik boćarskog kluba iz Klane

valja spomenuti Drvnu industriju Klana, ona je jedan od naših najvećih sponzora i prati nas već godinama. Zahvaljujem se i svima koji su nam do sada pomagali, nadamo se i da će se suradnja nastaviti, započet će Herman Sušnik, predsjednik klanjskih boćara, jedan od najdugovječnijih članova kluba koji je upravo te 1994. godine sudjelovao u ponovnom pokretanju boćarskih aktivnosti u klanjskom kraju.

Nogomet nam pokupi većinu djece

Sveti Rok Klana danas se natječe u Prvoj hrvatskoj boćarskoj ligi – Sjever, a da se u klubu na potpuno ispravan način promišlja budućnost dokaz je i da je prošle godine, prvi put od kada klub djeluje, pokrenuta i škola boćanja.

– Za jednu malu sredinu, a naša sredina sigurno se može u takve ubrojiti, igrati Prvu ligu je fantastičan uspjeh. U Prvu ligu smo ušli u sezoni 2020./2021. godine, prošla je sezona bila dramatična, ali smo na kraju ipak uspješno izborili ostanak u za nas ipak visokoj konkurenciji. Borimo se da opstanemo u tom društvu, ali mislimo i na one koji bi nas jednog dana trebali naslijediti pa smo prošle godine osnovali školu boćanja. Imamo dvadesetak mladih boćarica i boćara, aktivni su, oni su naša nada da će budućnost boćanja u Klani biti svijetla, odnosno da će se boćanje u Klani održati kao sport. Raduje nas da imamo curice i dečake koji su iskazali volju i želju za baviti se ovim sportom, jer Klana je mala sredina, a sve male sredine uvijek muče isti problemi. Imamo nogometni klub, nogomet nam pokupi većinu djece, mi smo se morali orijentirati na ono što bi nam ostalo. Zato smo i pokrenuli školu boćanja, nastavlja predsjednik BK Sveti Rok Klana, koji je ponosan da je već u prvoj godini postojanja, klanjska škola boćanja počela donositi i prve rezultatske plodove. I to one najsladše.

– Baš nam se lijepo poklopilo da smo u godini jubileja, kada slavimo 50 godina

postojanja kluba, dobili i prvog državnog prvaka u boćanju kojega je Klana ikad imala. Riječ je o našem devetogodišnjem Niki Buterinu, koji je na prvenstvu Hrvatske za igrače do 12 godina osvojio prvo mjesto, a pritom je proglašen i za najboljeg valjača turnira. Niko i naša čitava mladost jamac je da će biti uspjeha u budućnosti. Svi su se dobro uklopili, s djecom rade naši licencirani treneri i sada su na okupu i samo ih treba održati. Dat ćemo sve od sebe da se boće u Klani i dalje čuju, uporni smo, nema nas previše, ali uvijek ima ljudi koji žele pomoći. Ljudi i dalje žive s boćama i žive za boćanje. A razumiju to i naši poduzetnici, nastavlja Herman Sušnik.

U dogledno vrijeme i krov nad glavom

Boćanje je tradicija, gotovo pa bi ga se moglo svrstati u nematerijalnu baštinu, ljubav prema boćanju u prvom se redu stječe u obitelji. Niko Buterin najbolji je primjer da je tome tako, otac mu je poznati hrvatski boćar Joško Buterin, nono pak Franko Karlović, dugogodišnji boćar Klane i danas dopredsjednik kluba, u kojemu se na sve načine trude upravo tu slavnu tradiciju održati na životu.

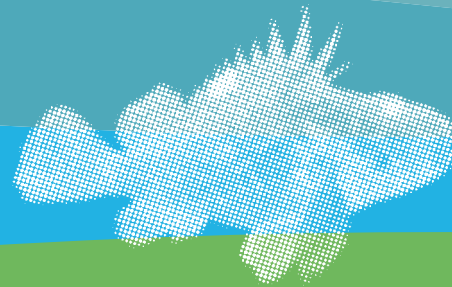
– Da, jedan od problema današnjeg boćanja je taj što sve više postaje sport, a sve manje tradicija. Pomalo nestaju jogovi na kojima su se boće nekada igrale, u našem okruženju dio klubova se zatvorio, dio je u opadanju. Teško je to sve održati, danas uvjeti za igranje moraju biti odlični. I nama je to problem u Klani. Mi imamo otvoreno boćalište, a nemamo natkriveno. Prošlu sezonu smo natjecanje u zimskom periodu morali odigrati u dvorani u Marinićima. Vrhunski dio boćanja danas traži i prateću infrastrukturu, a u Klani su i vremenski uvjeti dosta loši, većinu utakmica ne možeš niti odigrati na domaćem terenu. No, imamo obećanje Općine Klana da će se jedan takav objekt pokušati napraviti, mislim da se to sve razvija u jednom dobrom smjeru i da ćemo i mi u dogledno vrijeme dobiti

Viktor Cucančić najstariji klanjski boćar

U ovih pedeset godina mnogi su ljudi pridonijeli očuvanju boćarske tradicije u Klani...

– Najstariji boćar nam je Viktor Cucančić, ima 90 godina, na Svečanoj sjednici baš je pričao onako iz duše i s pokojom anegdotalno ljude podsjetio kako je sve to izgledalo nekad. Svakako tu treba izdvojiti pokojnog Slobodana Kamenara, koji je bio prvi predsjednik kluba, sadašnjeg dopredsjednika Franka Karlovića, puno sadašnjih igrača koji su i u upravi. Drago mi je da smo na svečanoj sjednici okupili stare igrače i odali im poštovanje za sve što su učinili. Uz Viktora Cucančića tu je i Anton Bučević, koji je u Lovranu, Franjo Laginja Bacinov, Franjo Laginja Sučalov, Vjekoslav Lojzo Raspor, Anton Bučević, Marinko Starčić, Damir Laginja, Alojz Rodin Botra, Josip Medvedić Pipo, Josip Valenčić Spicijarov, Dušan Barak, Jerko Gržinčić, Goran Raspor, Franjo Laginja Kraljić, Josip Barak Šmitov, Edo Bučević, Slavko Gržinčić...

krov nad glavom. Puno bi nam to značilo i za sam klub i za opstanak boćanja u Klani, više mladih bi nam se priključilo kada bi u zimskom periodu imali gdje trenirati i igrati. A i pozitivni primjeri drugih sredina pokazuju da bi se jedan takav objekt itekako isplatio. Dovoljno je pogledati Boćarski dom Milana Stanića u Kastvu. Nadamo se da će do toga doći. Zatvoreno boćalište nam je prioritet jer svi mi u klubu već imamo neku godinu, a ako želimo motivirati mlade da se aktiviraju malo aktivnije i da preuzmu brigu oko kluba morali bi imati i bolje uvjete. Natkriveni prostor nam je nasušno potreban, u riječkom prstenu praktički ga svi imaju. Kastav, Marinići, Čavle, Dražice, u Kukuljanovu će se graditi nova boćarska dvorana, dvoranu u Lignju ima i Lovran. Jedino smo mi ostali malo sa strane, govori predsjednik kluba.

Napisala: Karolina KRIKŠIĆ VIDAS

Snimio: Marin ANIČIĆ

Posjet mjestima na Krku gdje vlada potpuni mir

Zbog bogatstva svoje zemlje i mora, otok Krk još je u antici dobio epitet “zlatnog otoka” (Insula Aurea). Tome danas treba dodati i činjenicu da je ovaj kvarnerski otok jedno od najpopularnijih hrvatskih turističkih odredišta, a toj je pak laskavoj tituli, između ostalih, doprinio i Dragan Brnić, vlasnik otočne turističke agencije Šilo turist.

Agencija je to koja već trideset godina dovodi, mahom europske, turiste na Krk. Slično kao i u početku djelovanja, glavna joj je djelatnost usluga smještaja ili pak posredovanja u pronalaženju smještaja na “zlatnom otoku”, no odavno Brnićeva agencija gostima nudi puno više od sunca, čistog mora i udobnog kreveta. Iako će sam reći da ne treba biti previše pametan da bi uspio, nego se tek naći “u pravo vrijeme na pravom mjestu”, ne možemo se oteti dojmu da je upravo njegov poduzetnički način razmišljanja rezultirao lijepom zaokruženom turističkom pričom koja nije zanimljiva samo strancima, nego i otočanima i domaćim turistima.

Agenciju je otvorio 1994., dok je u Hrvatskoj još uvijek trajao Domovinski rat i kad je u njegovom rodnom Šilu popunjenost turističkih kapaciteta dosegla tek 40 dana tijekom ljetne sezone. Budući da se okrenuo suradnji sa stranim, ponajprije češkim agencijama, situacija se vrlo brzo promijenila na bolje. Nakon Šila, podružnicu agencije otvorio je u Baški, gdje Brnić živi, a veći broj turista naveo ga je na razmišljanje o sadržajima koje bi turistima mogao ponuditi, pogotovo za oblačnih ili kišnih dana.

Trideset godina kasnije, s Draganom Brnićem razgovaramo o špilji Biserujki, akvariju jadranske ribe u Baški, akvariju tropskih riba u Krku te akvariju-terariju u samoj staroj krčkoj jezgri...

– Agencijski posao išao je u dobrom smjeru, turista je bilo sve više i jednostavno im je trebalo ponuditi dodatni sadržaj. Prvo što sam napravio bila je kandidatura

Špilja Biserujka biser je otoka Krka: 111 metara dugačka, ima pet dvorana od čega tri “glavne” – dvoranu špageta, veliku te čempresnu dvoranu. U prvoj, dvorani špageta, nalazi se i najdublja točka špilje – 13 metara ispod zemlje i 30 metara iznad mora.

za koncesiju za špilju Biserujka. Bilo je to 1997., koncesiju sam dobio i otada je redovito obnavljam, mijenjala se tek nadležnost nad njom – od Općina Omišalj i Dobrinj, preko ministarstava do Primorsko-goranske županije, odnosno Javne ustanove Priroda koja i danas njome upravlja, govori nam Brnić koji turistima nudi paket ulaznica za sve sadržaje kojima rukovodi, a koji su otočnim entuzijastima otvorili radna mjesta

Često je pitanje je li Biserujka špilja ili jama? Odgovor je da je špilja s jamskim ulazom – kažu Jasna Brusić i Luka Jelenović

te omogućili da rade ono što vole. Da je tome uistinu tako, vidi se na njihovim licima dok ih zapitkujemo o tipičnom radnom danu i onome što najviše vole na poslu.

Pet dvorana špilje Biserujke

A s obzirom na to da je Brnićev poduzetnički uzlet započeo u Šilu, odlazimo prvo u Biserujku gdje nailazimo na Jasnu Brusić i Luku Jelenovića. Ona je prava riznica znanja o špilji, a on je “Katica za sve”, uskače gdje treba, a najviše voli – terarij.

Do špilje dolazimo baš kad grupa turista ulazi u nju, a Jasna iskazuje dobrodošlicu te više puta upozorava da je fotografiranje dozvoljeno, ali isključivo bez blica.

– U špilji je svjetlost najveći problem jer se stvaraju alge, a tamo gdje rastu alge, ništa

Ulaz u špilju je pod kutom većim od 45 stupnjeva

Temperatura u špilji tijekom cijele godine varira između 10 i 15 stupnjeva

Biserujka "skriva" i endemsko blago

Hrvatska se može pohvaliti s oko 10.000 registriranih špilja od kojih ih je 27 otvoreno za javnost. Među njima je i Biserujka koja se osim bogatstvom špiljskih ukrasa može pohvaliti i endemičnošću živog svijeta. Naime, u špilji živi čak šest stenoendemičnih vrsta (uski endemi kvarnerskog prostora). Tri vrste beskralješnjaka opisane su iz špilje Biserujke, te je time ona postala njihovo tipsko nalazište (*locus typicus*), a 2009. u špilji je pronađena i nepoznata vrsta lažištupavca (pseudo škorpiona) roda *Roncus*. Zbog toga je Biserujka uvrštena u Nacionalnu ekološku mrežu osnovanu s ciljem očuvanja endemičnih svojiti i stanišnih tipova – "krške špilje i jame".

drugo ne raste jer alge isušuju vapnenac. Životinjama blic ne smeta, najveći problem smo im mi, ljudi, a ne svjetlost, objašnjava nam Jasna Brusić i tješi da i većima posjetitelja, baš kao i mi, pretpostavlja da su blicevi zabranjeni zbog šišmiša.

– Oni se udaljavaju od ljudi. Moguće ih je eventualno vidjeti tijekom prvog obilaska ili

ako je velik vremenski razmak između dvije grupe, no tijekom ljeta većih pauza gotovo nema. Oni se obično nalaze na početku ili duboko na kraju špilje, a budući da se unutra nemaju čime hraniti, vrata i "prozor" špilje napravljeni su tako da šišmiši, punim rasponom svojih krila, odnosno letnica, mogu izaći van, govori Jasna Brusić.

Od nje saznajemo i "generalije" špilje: 111 metara je dugačka, ima pet dvorana od čega tri "glavne" – dvoranu špageta, veliku te čempresnu dvoranu.

U prvoj, dvorani špageta, nalazi se najdublja točka špilje – 13 metara ispod zemlje i 30 metara iznad mora. Temperatura u špilji tijekom cijele godine varira između 10 i 15 stupnjeva, a razlog, u špiljskim razmjerima razmjerno, visoke temperature treba tražiti u činjenici da špilja nije duboka te da u njoj nema vode.

– Često se postavlja pitanje je li Biserujka špilja ili jama? Odgovor je da je špilja s jamskim ulazom. Naime, ulaz u špilju je pod kutom većim od 45 stupnjeva, dakle, ulaz je jamski, a unutrašnjost je špiljska. Veličinom, riječ je maloj, ali iznimno bogatoj špilji zbog čega je i nazvana – Biserujka. Teško mi je reći što mi je osobno najljepše u špilji. Sve je lijepo – od "špageta", odnosno stalaktita na stropu do oblicima zanimljivih stalagmita ili pak stalagnata, odnosno špiljskih stupova. Ipak, ono što me, i nakon 20 godina vođenja turista špiljom uvijek iznova osvoji jest mir koji nalazim dolje, kao i spoznaja koliko smo mali u odnosu na ovaj izuzetno osjetljiv ekosustav u kojem 30 godina – što nama,

Kosti medvjeda važna vremenska odrednica

Na otoku Krku ima ukupno 54 špilje od kojih je Biserujka najveća i jedina otvorena za posjetitelje. Starost špilje teško je utvrditi, no Jasna Brusić i na to pitanje ima spreman odgovor.

– Teško je i otprilike reći koliko je špilja stara, no znamo da je starija od 16.000 godina. To je podatak koji su nam otkrile kosti špiljskog medvjeda pronađene u njoj. Upravo zato, na ulazu u špilju, izložena je replika kostura špiljskog medvjeda čiji su fragmenti pronađeni u špilji. Veličina špiljskog medvjeda jednaka je veličini današnjeg polarnog medvjeda, no razlika između njih je ta što špiljski medvjed nije bio mesožder. Budući da je na području iznad špilje prije bila šuma, on se hranio korijenjem. Krk je nekada bio dio kopna, tek se nakon zadnjeg ledenog doba podigla razina mora te je Krk postao otok. Pojavom ljudi na ovom području, šumski medvjed je izumro, no ne stoga što su ga ljudi lovili, nego su zbog nastanjivanja ljudi gubili svoje prirodno stanište, vratila nas je Jasna Brusić nakratko u daleko prošlost.

Po pronađenim kostima znamo da je špilja starija od 16.000 godina

Akvarij u Baški i akvarij-terarij u Krku za posjetitelje rade od početka travnja do početka studenoga, pri čemu je bašćanski akvarij jedinstven u Hrvatskoj baš po tome što je u potpunosti – jadranski.

Ljudima, predstavlja velik dio našeg života – znači tek jedan milimetar, ističe Jasna Brusić.

U Baški 21 akvarij s ukupnom zapreminom 30.000 litara morske vode

A nakon Rudina odlazimo u Bašku, gdje Dragan Brnić živi i gdje je omogućio svim zainteresiranim da “zarone” ispod površine mora i upoznaju se sa stanovnicima Jadranskog mora. Naime, tu je 2008. otvorio akvarij s jadranskim ribama u kojem nam Domagoj Čačić, odmah govori da su morski akvariji barem 30 posto teži za održavanje od slatkodvodnih. Valjda ih zato ni nema baš previše...

Ipak, iako teži posao, Domagoj na njega dolazi svaki dan već više od deset godina. To da voli akvaristiku jasno nam već i stoga što je završio studij Znanost o moru, a u startu i uz to što je završio uvelike objašnjava zašto ima spreman odgovor na svako naše pitanje. Od njega saznajemo da on, s kolegama, u Baški brine o 21 akvariju čija ukupna zapremina premašuje 30.000 litara morske vode. U akvariju je moguće vidjeti više od 100 vrsta riba i jednu od najvećih zbirki jadranskih školjki i puževa u Hrvatskoj.

– Prije 26 godina, kad je akvarij otvoren, bio je jedan od prvih akvarija u Hrvatskoj. Danas nadaleko poznati akvarij u Puli tek je počinjao graditi svoju reputaciju, a akvarije u

Domagoj Čačić: Morski akvariji barem su 30 posto teži za održavanje od slatkodvodnih

Špilja i akvariji su otočnim entuzijastima otvorili radna mjesta te omogućili da rade ono što vole

Istri imali su Rovinj, Poreč i Umag od kojih je potonji u međuvremenu zatvoren. Najbliže nama, bio je tada akvarij u Crikvenici koji i danas radi, a u Dalmaciji tada su radili akvariji u Dubrovniku, Splitu i Šibeniku, no u posljednja dva grada ih više nema.

Uglavnom, velik je to posao koji zahtjeva svakodnevni angažman iako naši akvariji i terarij na otoku Krku rade od početka travnja do početka studenoga, govori nam Čačić te napominje da je bašćanski akvarij jedinstven u Hrvatskoj baš po tome što je u potpunosti – jadranski.

– Akvariji s morskom vodom zahtijevaju barem 30 posto više angažmana od onih sa slatkodvodnim. Ove godine posjetiteljima predstavljamo 70-ak različitih vrsta jadranskih stvorenja. Naime, broj vrsta varira, a obično ih imamo do 100. Surađujemo s lokalnim ribarima koji nam se obraćaju sa zanimljivim ulovima, a nakon karantene, odnosno

eventualnog liječenja i privikavanja ribe na nove uvjete, predstavljamo je posjetiteljima, objašnjava nam Domagoj.

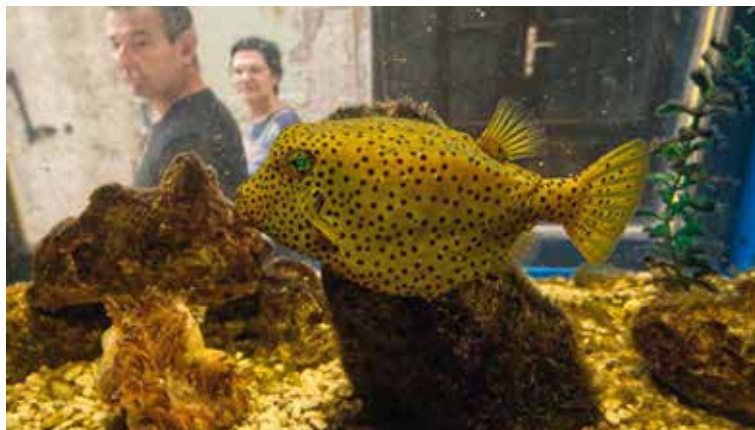
Akvarij na dvije etaže

Dvjestotinjak četvornih metara bašćanskog akvarija organizirano je na dvije etaže od kojih su na prvoj, prizemnoj, smješteni ulaz u akvarij te bogata zbirka školjki i puževa, ali i prepariranih riba i rakova, dok nam donja, podrumka, etaža otvara vrata podmorja.

A tamo vlada potpuni mir, unatoč dobroj posjećenosti tijekom vjetrovitog dana krajem lipnja, kad smo se uputili u naš obilazak. Elegantne zamahе peraja, ili potpunu nepomičnost pojedinih riba koje nam tek “namigivanjem” otkrivaju da nas vide, ali se trenutačno ne žele pokazati u pokretu, remeti tek smijeh posjetitelja ispred akvarija s hobotnicom koja ima svoj “show” s lopticom ili pak zvukovi iznenađenja kad ugledaju primjerak kirnje teške 20-ak kilograma.

Posjetiteljima akvarija zanimljiva je i opasna murina, zmijolika riba čiji je ugriz jak, dubok i otrovan

Terarij zahtjeva punu pažnju zaposlenika. Gušteri se hrane svaka tri dana, zmije jedanput tjedno, ribe dva puta tjedno...

Akvarij-terarij u staroj gradskoj jezgri Krka

Upravo je kirnja trenutačno najveći izloženi jadranski primjerak, a posjetiteljima je zanimljiva i opasna murina, zmijolika riba čiji je ugriz jak, dubok i – otrovan.

Osim njih, moguće je vidjeti i morske mačke, ali i male jadranske morske pse, “krilate” lastavice, najsporijeg plivača među ribama – morskog konjica...

A on nas podsjeća da Domagoja moramo pitati kako je organizirana prehrana stanovnika akvarija.

– I u tom segmentu ključnu ulogu imaju lokalni ribari. Naime, hranjenje je organizirano dva puta tjedno, no pojedine vrste zahtijevaju učestalije hranjenje, a morski konjici, čiji je metabolizam brz, jedu i više puta dnevno. Dakle, hranjenje je onoliko učestalo, koliko pojedina vrsta zahtjeva

stoga u akvariju zapravo uvijek ima posla, gotovo podjednako i u razdoblju kad smo i otvoreni i kad smo zatvoreni. Riba treba hraniti, čistiti akvarije, mijenjati filtere..., objašnjava Domagoj Čačić.

Tropske ribe se međusobno ne podnose

Jednako je i u akvarijima u Krku. Prvi koji je Brnić tamo otvorio je onaj u centru grada, na adresi Matije Gupca 1. Riječ je o prvom tropskom akvariju u Hrvatskoj koji pruža doživljaj morskog i slatkovodnog svijeta tropskih krajeva. Tu nas dočekuje rapsodija boja i neobičnih naziva riba među kojima su i, primjerice anđeo plavog lica, riba klaun, krvava papiga ili pak žuti kofer koji se nalazi u akvariju-izlogu i redovito plijeni pažnju prolaznika. No, ne damo se zavarati ljepotom tropskih ribica. U misli nam dolaze riječi Luke Jelenovića kojeg smo upoznali na ulazu

Kirnja je trenutačno najveći izloženi jadranski primjerak u bašćanskom akvariju

Kameleon, atrakcija terarija

Životinje traže pažnju baš svakog dana u godini

Briga o životinjama ne zna za državne praznike, Nove godine i Božiće.

– Svaki dan smo tu, svih 365 dana u godini. Ako ništa drugo, potrebno je provjeriti je li sve u redu, iako imamo i sustav alarma koji se aktivira ako, primjerice nestane struje. Svaki akvarij ima svoju sklopku na koji su spojeni svi električni uređaji te ako se neka pumpa pokvari, sustav nam odmah na naše mobilne uređaje šalje poruku, objašnjava Domagoj Čačić te, u svijetlu nedavnog epskog nestanka struje u Dalmaciji, napominje da na ribe ne utječe nestanak struje u trajanju do dva sata, a sve više od toga moglo bi biti kobno.

– Osim što imamo odličnu suradnju s otočnom elektroprivredom čiji nas zaposlenici redovito obavještavaju o radovima (i njihovom trajanju) zbog kojih će doći do nestanka struje, imamo i generatore koji se uključuju ako se prekid opskrbe električnom energijom približi opasnoj granici od dva sata, govori Čačić.

O akvaristici sam učio od znalaca, kaže Dragan Brnić, više puta nagrađivan kao poduzetnik i turistički djelatnik

u Biserujku, a koji nam je rekao da mu upravo tropska stvorenja zadaju najviše muke.

– Osim što nam dođu jako male, tropske ribe se i međusobno ne podnose baš dobro pa treba paziti koje vrste staviti zajedno u akvarij. Za nas to znači sate i sate istraživanja, gledanja YouTubea s iskustvima ljubitelja akvaristike te čitanja foruma. No, i tada se zna dogoditi da neka ribica naraste više negoli smo očekivali i pojede druge i sav moj trud pada u vodu..., govori nam Jelenović te dodaje da su slatkovodne ribe najmanje zahtjevne.

– Otporne su, njih je potrebno tek hraniti i mijenjati vodu. Upravo zato su i najčešći akvariji sa slatkovodnim vrstama, zaključuje Jelenović.

A ako se njega pita koji mu je posao “po guštu”, spremno odgovara – terarij.

– Najviše volim raditi u terariju i vrijeme provoditi s gmazovima i zmijama. Zanimljivi su mi, ali i potiču me na kreativnost, u smislu uređenja njihovih terarija. Odmah po završetku sezone, dakle, u studenom, počinjemo s (pre)uređenjem terarija kako bismo našim životinjama omogućili još bolje uvjete, najavljuje Luka i otkriva tko su njegovi “ljubimci”.

– Definitivno žabe! Prvi put smo ih uzeli ove godine i odlične su! Složili smo im savršen terarij i stalno skaču, zadovoljan je Luka.

Nekadašnja diskoteka „Jungle“ ostala „džungla“ životinja

Nema druge, odlazimo u staru krčku jezgru gdje se na adresi Ulica Stjepana

Rea Jelenović i Klara Drpić: Vodimo računa da svaka životinja dobije njoj odgovarajuću hranu

Radića 2c nalazi akvarij-terarij koji i danas mnogi nazivaju “džunglom”, prema nazivi nekadašnje diskoteke koja je bila u tom prostoru (“Jungle”). Tu nas s posebitostima Brnićevo posljednjeg (otočnog) sadržaja za turiste, ali u predsezoni i posezoni i omiljene “postaje” učeničkih izleta, upoznaju Klara Drpić i Rea Jelenović.

I Klara je jedna od onih koja je svoj radni vijek započela u akvariju-terariju i još uvijek je tu...

– Imamo 25 akvarija s hladnovodnim slatkovodnim ribama te 30-ak terarija s gmazovima i vodozemcima uglavnom iz Hrvatske, ali i ostatka svijeta. Terarij je definitivno posjetiteljima zanimljiviji od akvarija, no on zaokružuje ovu našu otočnu akvarističku priču, govori nam Klara Drpić, dok prolazimo uz uobičajene slatkovodne vrste poput kečiga, izgledom zanimljive američke veslokljunke ili pak velike nasrtljive kornjače, koja, baš kako joj ime vrste kaže, kad je razdražena, može biti itekako opasna.

Prelazak iz akvarija u terarij najavljuje patuljasti kajman koji se ne obazire na posjetitelje, a od njega stepenicama odlazimo u terarij i iguanu zatičemo baš na ručku. Pogledala nas je, ali nismo je omeli da u velikim zalogajima nastavi “rješavati” serviranu joj salatu, pa odlazimo do terarija ispred kojih nekoliko znatizeljnih glava promatra kako “klizi” kraljevski piton. On je, poput pravog manekena, obišao sve sadržaje u svom terariju, a i isplazio nam je jezik pa zadovoljni fotoulovom odlazimo i do ostalih atrakcija – kameleona, bradatih agama, a nalazimo i tegua kojeg nam je Luka Jelenović opisao kao pandan dupinima u moru, odnosno životinju izuzetne inteligencije.

Zahtjevan hranidbeni lanac

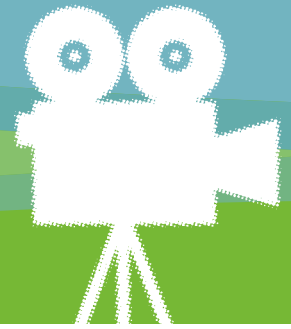
Baš kao što je slučaj s akvarijima, i terarij zahtjeva punu pažnju zaposlenika. Gušteri se hrane svaka tri dana, zmije jedanput tjedno, ribe dva puta tjedno...

– Pojedine vrste hranimo svakodnevno, i naravno vodimo računa da svaka životinja dobije njoj odgovarajuću hranu – zmije štakore, gušteri cvrčke, žohare i crve, iguane salatu, a ribe njima svojstvenu prehranu – od svježih ribe do granula i sl., govori nam Klara Drpić.

Iza danas dobro uhodanog posla stoji puno učenja o akvaristici koja je Draganu Brniću u trenutku njegovog upuštanja u ovu “podvodnu” poduzetničku priču bila potpuno nepoznata.

– Veliku podršku u cijelom projektu imao sam (i još uvijek imam) od vrsnog akvarističkog znalca Darija Radanovića iz Poreča. Njegova susretljivost od samog početka rezultirala je prijateljstvom te na kraju i suradnjom koja je zaokružena akvizicijom. Naime, od prije nekoliko godina preuzeo sam vlasništvo i nad porečkim akvarijem-terarijem koji je mini-verzija onoga što imamo izloženo u Baški te na dvije lokacije u Krku. Na djelatnost svoje turističke agencije gledam kao na jedan isprepleten lanac, a moj je zadatak da se pobrinem da svaka karika besprijekorno funkcionira, zaključuje Dragan Brnić, više puta nagrađivan kao poduzetnik i turistički djelatnik te definitivno najzaslužnija osoba za to da i za kišnih ili vjetrovitih dana turisti na Krku imaju gdje otići i nešto novo naučiti.

Napisao i snimio: Bojan PURIĆ

Čitateljima ove revije vjerojatno je dobro poznato da je, nazivima usprkos, Veli Lošinj manji od susjednog mu Malog Lošinja, a tako je otkada se Malo Selo "prelilo" iz uvale Sveti Martin na istočnoj obali otoka Lošinja, preko brda, do prostrane, dobro zaštićene uvale na zapadnoj strani, gdje se razvila brodogradnja. Oko male luke skućeno Velo Selo, a potom Veli Lošinj, taj ritam više nije mogao pratiti i ostao je veći od tri kilometra udaljenog susjeda jedino svojim nazivom.

U novije vrijeme, također stagnacija i/ili pad; sredinom XIX. stoljeća Veli Lošinj broji malo manje od dvije tisuće stanovnika, nakon I. svjetskog rata malo više od tisuću i pol, a kao izravna posljedica II. svjetskog rata i velikih društveno-gospodarskih promjena u poraću, ispod tisuću. U drugoj polovici XX. stoljeća došlo je do "brojčanog oporavka", a na prijelazu u ovo stoljeće novi pad, pa je sada u Velom Lošinj "na papiru" 857 stanovnika, iako će i sami mještani reći da taj broj treba uzeti s rezervom jer su zbog otočnih povlastica ovdje prijavljeni i oni koji na otoku borave samo u toplijem dijelu godine i oni "rasuti" drugdje, a koji se još vode kao stanovnici Lošinja.

Nema banke, ljekarne i trafike, ali postoji kino

U takvim okolnostima, kao što je to – uostalom – i u nešto većim mjestima, štošta je Veli Lošinj izgubio od javnih sadržaja, za života većine današnjih stanovnika ovog mjesta, najjužnijeg naselja na otoku. Nema više banke, ljekarne, trafike. Svoja vrata zatvorilo je nekoliko trgovina, nestale su brojne obrtničke radnje, čak je i ugostiteljska ponuda, osim možda u dva-tri ljetna mjeseca, vrlo skromna. U školskoj godini koja je upravo pri kraju, u ovdašnju područnu školu upisano je troje djece u prvi razred te je sada u prva četiri razreda dvadesetoro učenika, dakle prosječno petoro po godištu

„Kinosala” u Velom Lošinj obnovljena entuzijazmom

Marko Hesky, "alfa i omega" veloselskog kinematografa

(stariji svakodnevno putuju na nastavu u Mali Lošinj).

Neki procesi u Velom Lošinj, ipak, teku i u suprotnom smjeru, a u tome važnu ulogu ima Marko Hesky, 36-godišnji svestrani entuzijast, zahvaljujući kojemu je došlo do oživljavanja programa priredbi u kulturi, naročito projekcija filmova i kazališnih predstava.

– Otkud interes za filmove i kino? Kada sam imao dvanaest godina, zaljubio sam se u filmove gledajući u Zagrebu „Zvezdane ratove”, na koje me vodila majka. Napravio sam mali filmski studio i zajedno s prijateljima snimao filmove. Nas četvero-

Iako je Veli Lošinj štošta izgubio od javnih sadržaja, neki procesi u Velom Lošinj ipak teku u suprotnom smjeru, a u tome važnu ulogu ima Marko Hesky, 36-godišnji svestrani entuzijast, zahvaljujući kojemu je došlo do oživljavanja programa priredbi u kulturi, naročito projekcija filmova i kazališnih predstava

petoro imali smo kameru, malu Sonyjevu prijenosnu kameru s kazeticama, rasvjetu, mikrofone, svu osnovnu opremu. To su bile nekakve komedije pa film s kriminalističkim

Radimo bez financijskih dotacija i ovisimo o broju gledatelja kako bismo mogli isplatiti filmove i predstave, kaže Hesky

scenarijem. Snimali smo na školskom igralištu, po kalicama Velog Lošinja, u Rovenskoj, kod mene doma i drugdje. U Zagrebu sam kao trinaestogodišnjak prošao i školu montaže filma koju je vodio redatelj Ognjen Sviličić. Kao petnaestogodišnjak, kontaktirao sam Reviju amaterskog filma, koja se održavala u raznim gradovima i dijelila razne nagrade, uključujući one za srednjoškolce. Doveo sam Reviju u Veli Lošinj i usput premijerno prikazao film koji sam nekoliko godina ranije napravio s prijateljima.

Za sljedeću godinu, odlučio sam pokrenuti festival dokumentarnog filma „Apox” (kraće od Apoksiomen, što je naziv preko dvije tisuće godine grčkog kipa atleta, pronađenog u podmorju blizu Lošinja, op.a.). Na prvom festivalu imali smo četvero volontera, imali smo i maskotu festivala, a nagradu je dobio film „Bakar: Četiri godišnja doba”. Festival sam organizirao četiri godine, no tada je bilo nešto teže doći do filмова, jer se nije moglo, kao sada, film dobiti preko web-stranica, već je trebalo slati dopise, a iz svijeta su nam slali DVD-diskove jer nismo imali profesionalnu opremu za projekcije filmova. Prve godine dobili smo pedesetak, šezdesetak filmova, već sljedeće osamdesetak i tako je bilo i sljedeće dvije godine, zaključno s 2008. godinom

Pogled na velošinjsku luku i zgradu kina u prvom planu

– prepričava nam Hesky kako je provodio svoje slobodno vrijeme kao srednjoškolac, dok se većina njegovih lošinjkih vršnjaka prepuštala uobičajenim ljetnim uživanjima.

Na naše neizbježno pitanje o najdražim filmovima, redateljima, glumcima, kratko je zastao, pa se opredijelio za „Blade Runner” Ridleyja Scotta iz 1982. godine: „Drugačiji je od modernih akcijskih filmova, daje drugačiji uvid u svijet koji nas čeka u budućnosti”. Od redatelja, kao zaljubljenik u znanstvenu fantastiku, izdvaja Stevena Spielberga, a od hrvatskih redatelja, Dalibora Matanića.

Obnova kinodvorane

Velik je izazov, kako u posljednje vrijeme nazivaju probleme, bio obnoviti staru kinodvoranu. O povijesti kinematografa u Velom Lošnju ne zna se mnogo i postoji prostor za istraživače ovog djelića otočne

povijesti. Još je u doba austro-ugarske uprave u mjesto dopremljen prvi kinoprojektor, s tim da su projekcije bile održavane na otvorenom, na pročelju zgrade u kojoj je godinama kasnije poslovala Riječka banka, a sada je ondje sezonska prodavaonica ljetnih potrepština. Poznato je i da su između dva svjetska rata filmske projekcije bile održavane u dvorani Narodnog doma na rivi, a kino je ondje ostalo i nakon II. svjetskog rata, do 1967. godine. Stari nizovi drvenih sjedalica „oživjeli” su ponovo krajem osamdesetih godina, kada se, jednom-dvaput mjesečno, projektora prihvaćao učitelj Stevo Đurić „Učo”, nažalost prije tri i pol godine preminuli učitelj razredne nastave, gitarist-hobist, svestrani sportaš i sportski radnik, dakle jedan od onih koji je dolaskom na otok pridonio njegovom unapređenju. Uslijedila je nova stanika u kinematografskom životu

Zahvaljujući entuzijastima „kinosala” opet ima staru namjenu

Rock-skupina LHD (ex „Bambi Molesters”), gosti festivala „Veloselski ritam” u organizaciji kina Veli lošinj

Sa svakim novim uređenjem sve je veći kapacitet stare dvorane

S gostovanja filma "Samo kada se smijem";
slijeva Marko Hesky, Slavko Sobin, Vanja Juranić i Ratko Vidović

Velog Lošinja, a prostorija se koristila za različite namjene – zborove građana, karnevalske priredbe, koncerte, predizborne skupove, stolnoteniska natjecanja – sve dok mladi Hesky nije odlučio vratiti „kinosali“, kako su mještani kroz cijelo vrijeme nazivali ovu dvoranu, staru namjenu.

– Na balkonu dvorane bilo je mnogo smeća, materijala za karnevalske maske, opreme za održavanje Veloselskih ljetnih užanci (sportsko-zabavna priredba u mjesnoj luci, op.a.) pa se ondje uopće nije moglo hodati. Donji dio dvorane, uključujući projekcijsku kabinu, bio je pun smeća, materijala koji su koristili raniji mjesni odbori. Sjećam se da smo prve godine istovarili pet kontejnera smeća, samo da bismo koliko-toliko očistili kinosalu. Zidovi su bili puni rupa koje smo prekrili gipsanim pločama. Zatekli smo jednostavne plastične stolice. Postavio sam platno, a kako nekadašnjeg projektora više nije bilo, donio sam svoj mali projektor i ispočetka puštao filmove s DVD-a. Prve godine, kada smo osnovali udrugu, prijavili smo projekt Ministarstvu kulture i u suradnji s „Radarom“ iz Karlovca, koji ima kinomrežu, dobili smo sredstva za projektor, platno i zvučnike, što je bila početna točka od koje smo krenuli u daljnji razvoj. Prva projekcija s korištenjem nove opreme bila je 10. lipnja 2019. godine, animirani film „Croods“, što je bio nastavak dječjeg filmskog programa, započetog godinu ranije, s malog projektora – prisjeća se voditelj veloselskog kinematografa.

Od 80 mjesta kapacitet narastao na 270

Otada do danas – i još će – polako raste kapacitet gledališta.

– Na početku smo imali osamdeset plastičnih stolica, a kada smo dobili

donaciju Ministarstva kulture, pribavljeno je i osamdeset suvremenih sjedala, dakle ukupno smo došli na 160 mjesta. Prije dvije godine dobili smo donaciju od 150 preklopnih stolica, s tim da smo dio postavili na balkon, koji smo uredili prošle godine, kada je novcem iz EU-fondova popravljen krov dvorane. Time smo proširili kapacitet na 244 mjesta, uključujući balkon. Nakon što nam Grad Mali Lošinj prosljedio 40 tisuća eura bit će završeno kompletno kino – novi pod, nova projekcijska kabina, proširenje pozornice prema naprijed, novi balkon. Kapacitet će onda biti 265 do 270 mjesta – najavljuje Hesky.

Nameće se i usporedba s kinom u susjednom, tri kilometra udaljenom Malom Lošinj, koje radi u okviru gradske ustanove, Pučkog otvorenog učilišta.

– Najveća je razlika u tome što mi radimo bez financijskih dotacija i ovisimo o broju gledatelja kako bismo mogli isplatiti filmove i predstave. Koncept je takav da imamo cjelogodišnji program što kazališnih predstava, što kino-projekcija, s ciljem daljnjeg rasta broja gledatelja u zimskom razdoblju. Ove zime je posjećenost bila slabija, što se može pripisati cijenama ulaznica. Moram i ovom prilikom objasniti da moramo platiti predstavu, pa moramo određivati cijenu prema prosječnom broju gledatelja. Ako nas prosječna predstava košta 1200 eura, onda cijenu ulaznice možemo postaviti na deset eura, na bazi prosjeka od 120 gledatelja. Dani smijeha su nas ove godine koštali mnogo više nego lani i nismo mogli zadržati istu cijenu, a da isplatimo izvođače. Osim toga, s nekim smještajnim kapacitetima u Velom i Malom Lošinj imamo popuste za njihove goste. Trenutno je veliki problem s filmovima to što ih plaćamo fiksno 62 eura, a s niskim

Pervan i Kerekeš napunili dvoranu

Prema kriteriju posjećenosti, vrhuncem dosadašnjeg rada kinodvorane smatra predstavu „Posljednja večera“, odnosno oproštajnu turneju popularne ekipe „Večernje škole“ predvođene Željkom Pervanom. Veliku posjećenost imali su i pretprošle zime održani Dani smijeha u suradnji s varaždinskom kazališnom obitelji Kerekeš. Od filmova, dvaput je dvoranu napunio glazbeni film „Toma“, a velik uspjeh bila je i projekcija američkog hita „Barbie“. Održano je i šest hrvatskih premijera s prisustvom glumaca, od kojih su najveću gledanost imali „Marginalci“, a što s predstavama, što kao gosti na premijerama, publiku veloselskog teatra pozdravili su, između ostalih, Tarik Filipović, Željko Pervan, Zlatan Zuhrić, Ljubomir i Jan Kerekeš, Slavko Sobin, Ecija Ojdanić, Filip Juričić, Amar Bukvić, Marija Kolb, Goran Vinčić, Tin Sedlar i Enio Meštrović.

cijenama ulaznica, mora biti barem po dvadeset osoba po projekciji. Nastojali smo dogovoriti s Gradom Malim Lošinjem sufinanciranje, tako da možemo smanjiti cijene ulaznica. Moram istaknuti da smo lani na kinoprojekcijama besplatno ugostili 150 djece bez roditelja, koja su boravila u odmaralištu Zlatokrila – nastavlja Hesky, koji vodi većinu organizacijskih poslova, uključujući dogovaranje filmova i predstava, a glavni mu je suradnik Ratko Vidović, koji radi na dočekivanju gostiju i pripremi dvorane za predstave. Nepotrebno je isticati; novi volonteri su dobrodošli.

Jazz je način života, razmišljanja i osjećaj slobode

Razgovarala: Karolina KRIKŠIĆ VIDAS

Snimio: Petar FABIJAN i Arhiva ZIP

Iako će reći da ima veliko poštovanje prema tituli “umjetnik”, Tončija Grabušića je možda baš tom riječju najbolje opisati jer čega god se dotakne, pretvori u umjetnost! Znamo ga kao bubnjara (iako mu ni drugi instrumenti nisu strani), kao jednog od rijetkih vještih riječkih zlatara, kao inovatora, ali i umjetnika kad je uživanje u životu u pitanju. Naime, inovativnost i improvizacija učinili su ga uspješnim podjednako i u jazzu i u zlatarstvu, a ljubav prema “vjetru u kosi”, i to na Harley Davidsonu, točka je na “i” njegovom jedinstvenom životnom stilu...

1 Tonči Grabušić Quartet ove je godine izdao prvi album “First Take”. Potvrda je to da i nakon 44 godina bavljenja glazbom, od čega gotovo dva desetljeća jazzom, kreativna iskra ne slabi. Kako biste sami sebe definirali kao glazbenika, što Vas inspirira za nove projekte i kako je danas biti jazz glazbenik u Hrvatskoj?

– Kad se osvrnem i prisjetim čega je sve bilo u ovih 40 i više godina, a sjećanja pomalo već i blijede čega se malo bojim, shvatim da je moj put bio samo moj i jedinstven, a s današnjeg aspekta mogu biti vrlo zadovoljan, iako smatram da tko je sa svojom karijerom zadovoljan, nema sumnji u svoje stvaralaštvo i kipti od zadovoljstva, nije normalan.

Nikada sebe u životu nisam nazvao umjetnikom jer prema toj tituli imam preveliki respekt i poštovanje. Nikada nisam dokučio gdje prestaje vještina, recimo zanatstva u nekom poslu, a gdje počinje umjetnost? Možda sam s ovime objasnio i sebi i Vama zašto tek sada, nakon toliko godina, snimam prvi CD u vlastitoj režiji. Znaite, taština i ego najveći su neprijatelji umjetnika. Skromnost i samokritičnost su osobine velikih, uz naravno pokoju iznimku.

Tonči Grabušić: Budemo li marljivi ponizni i poštteni, imat ćemo priliku puno raditi, odgojiti djecu i steći prijatelje jer to je najvrjednije u životu

Nikada sebe u životu nisam nazvao umjetnikom jer prema toj tituli imam preveliki respekt i poštovanje. Nikada nisam dokučio gdje prestaje vještina, recimo zanatstva u nekom poslu, a gdje počinje umjetnost? Možda sam s ovime objasnio i zašto tek sada snimam prvi CD u vlastitoj režiji, kaže Tonči Grabušić

O tome sam puno razgovarao s članovima mog benda prije no što smo ušli u studio i mislim da je to bilo ključno, da sam od mnogo mlađih glazbenika od sebe dobio najbolje. Album najljepših jazz standarda pod nazivom “First Take” izdan je za Nota Bene Records i izuzetno sam ponosan zbog toga. Tko imalo ima osjećaja i ljubavi prema glazbi, slušat će ga. Interakcija i improvizacija između nas je baš ono kako ja to vidim, a na publici je da sudi.

I tako sam sebe pomalo počeo doživljavati i kao jazz glazbenika, a možda sramežljivo

Trenutno sviram i putujem svaki drugi dan negdje. Naporno je, ali ako ne igrate, nema vas – Tonči s bendom na Crnoj ovci 2024.

Moj zlatarski posao se isprepliće s glazbom i jedno mi omogućava da se bavim onim drugim i obrnuto. Morčići i jazz jedno drugom pomažu

i umjetnika. To mi donosi mir u ovim nemirnim vremenima kada se sve brzo mijenja uglavnom na loše...

Baviti se jazzom u Hrvatskoj je avantura od koje 90 posto glazbenika ne može preživjeti, zato su sretni oni koji znaju svirati i druge žanrove s kojima ima više posla. Takve svirke mi jazzeri nazivamo “poslovima”. Ne vidim u tome ništa loše jer glazbeni izleti u druge glazbene žanrove, za jazz glazbenika, mogu biti stimulirajući, ali mogu biti i zamka. No to je jedna druga tema. Osobno sam zadovoljan jer 90 posto mojih nastupa su jazz koncerti. To je za mene blagoslov!

2 Koliko je aktivnih glazbenih godina, toliko je, u najmanju ruku, bendova i ostvarenih glazbenih suradnji – od onih na hotelskim terasama, preko rocka i popa do bluesa i jazza. Elvis Stanić, Boško Petrović, Đorđe Balašević, Gibonni, Severina, HNK Ivana pl. Zajca... samo su neki od ljudi i institucija s kojima ste surađivali. Brojne su i inozemne suradnje. Koje od njih smatrate ključnima u Vašoj karijeri i što se još nalazi na Vašoj glazbenoj to do listi?

– Surađivao sam s mnogim glazbenicima tijekom godina, ali nikada nisam propuštao priliku da nešto naučim, ma što god to bilo. Danas je znanje dostupno svima, sve je “na izvolte” i svjedočimo hiperprodukciji glazbe i glazbenika koji odmah kao znaju sve... Na mene je mnogo utjecao Boško Petrović. Gotovo nema dana da ga se po nečemu ne sjetim, no znanja koja mi je prenio ne uče se

ni na jednoj akademiji ili školi. Stoga danas čujem mnoge mlade glazbene virtuozne koji sviraju izvanredno, a ne čujem baš puno dobre glazbe ili je možda ja ne čujem jer želim čuti nešto drugo. Ali možda tako treba biti. Svake nove generacije iznjedre nova pravila, a stara više ne igraju. Osim uz Boška Petrovića, moje glazbeno odrastanje vezano je i uz Elvisa Stanića s kojim sam oformio, za tadašnje vrijeme super, grupu Elvis Stanić Group. Od malo starijeg Elvisa puno sam naučio, a učili smo i zajedno i to me je dovelo kao 23-godišnjaka u bend Đorđa Balaševića s kojim sam snimio dva albuma s njegovim najvećim hitovima. Svirao sam u najvećim dvoranama bivše države. To me je na neki način obilježilo da nisam možda ni svjestan koliko.

Taj period odrastanja je odavno iza mene. Danas sam najsretniji kada sviram u nekom ili svom jazz sastavu i dovoljno mi je 50-ak ljudi koji nas slušaju na maloj bini ili u malom klubu, svejedno mi je. Najvažnije mi da našu čaroliju prenesemo na publiku. To me ispunjava srećom i motivira da idemo dalje. Nažalost, nemaju svi glazbenici takvu spoznaju, samo rijetka manjina.

3 Po mami ste Primorac, iz Dobrinja, po tati Zagorac. Rođeni ste u Rijeci i to je definitivno obilježilo vaš identitet. Osim što ste jedan od najučestalijih sudionika MIK-a, ali i Čansonfesta, održali ste na životu očevu zlatarsku radnju najpoznatiju po izradi morčića. I danas, kada zlatarskih obrta u Rijeci gotovo više ni nema, “Zlatarna Grabušić” i dalje živi zahvaljujući Vama i Vašoj obitelji – supruzi Barbari i kćeri Gabrielli.

Što to znaju glazbenik, novinarka i mlada dizajnerica, a drugi ne znaju?

– Oduvijek su se svi šalili na moj račun da sam pola Zagorac a pola Bodul. A ja se zaista tako osjećam! Odrastao sam na Krku, a za Hrvatsko zagorje me vežu najljepše uspomene iz mladosti. “Ča” mi je blizak jednako kao i “kaj”. U mom glazbenom odrastanju, i odrastanju uopće, imali smo u obitelji taj mali obrt koji je stalno “visio” iznad moje glave ma što god ja radio. Moj otac, i moj učitelj, nije htio da krenem njegovim stopama. Želio je za svog sina nešto lakšu i bolju egzistenciju, ali trudio se da naučim od njega sve zlatarske vještine. Pohađao sam srednju građevinsku školu, vikendima svirao gaže, a tijekom tjedna, nakon škole, radio u zlatarnici. Već u ranoj dobi naučio sam da bez rada i odricanja nema napretka ni uspjeha. Zbog takvog načina života morao sam se sam glazbeno educirati, jer za druge načine nije ostajalo vremena. Ipak, pohađao sam satove klavira i svirao klarinet u Limenoj glazbi... No život uvijek promiješa karte onako kako se ne nadamo, pa je ispalo da danas živim od nekih drugih poslova, glazba je moj životni poziv i ljubav, a zlatarnica je prošla kroz sve faze i još je tu. Danas uviđam da je odlično što sam u situaciji u kojoj imam izbora. Kad sam bio mlađi, frustriralo me je što se ne bavim samo glazbom. Trudim se biti kreativan u zlatarstvu jer moram stalno raditi nešto novo i drugo, kao i u glazbi. Moj zlatarski posao se isprepliće s glazbom i jedno mi omogućava da se bavim onim drugim i obrnuto. Morčići i jazz jedno drugom pomažu (ha, ha, ha). Sve to ne bi bilo moguće bez potpore moje obitelji. Moja kći Gabi i supruga Barbara

Relaksira me vožnja motorom,
a jesen je za to najljepša.
Posjedovanje Harley Davidsona
nije samo motociklizam.
Nije snobizam. To je slično
kao sviranje jazza. Samo oni
malobrojni koji znaju – znaju, a
oni ostali ne znaju

imaju razumijevanje za sve što činim i jedno je tako moguće da sve to činim!

4 Jazzu svojstvenu improvizaciju i fluidnost iskoristili ste i u zanatskom smislu te ste se okušali i kao – inovator. Osmislili ste kemijsku olovku-roler i nalivpero Torpedo GB za što ste na Svjetskoj izložbi inovacija u Berlinu nagrađeni brončanim odličjem. Čini se da je riječka tradicija za vas nepresušno vrelo jer su uslijedili i drugi originalni, kvalitetom vrhunski, riječki suveniri. Spremate li nešto novo i u ovoj djelatnosti?

– U jednom trenutku svog života, kad nisam znao kakva me budućnost očekuje s obzirom na to da sam se dugo, dugo oporavljao od teških trauma prometne nesreće, u meni se pokrenuo kreativni proces. Radio sam sjedeći u invalidskim kolicima razne lijepe stvari koje i danas možete kupiti u našoj zlatarnici i tako se zapravo “rodio” projekt Torpedo pen. Sam sam se mučio oko toga što baš i nije zlatarski posao pa sam nakon nekog vremena odlučio pronaći partnere za taj projekat. Danas imam

tim koji, uz mene, čine i vrsni tokari, braća Balen, te vrhunski inženjer Vladimir Valić, jedan od najvećih projekatana olovaka u svijetu. Naši proizvodi ubrajaju se među najkvalitetnije u svijetu. Priča je odmakla dalje o Torpeda i za naše nove projekte će se još čuti, ali ne bih o tome jer je tema vrlo opširna. Hrvatska baština je neiscrpan bunar ideja o kojima malo tko razmišlja. Za riječku kulturnu baštinu mislim da je zlato koje leži na cesti, ali imam dojam da ga također nitko ne vidi. Mogućnosti su nevjerovatne, primjerice, od grada napraviti brend, no, nažalost, to se neće dogoditi tako skoro. To je stvar politike, a o politici ne želim...

5 Vaša svestranost ne odnosi se samo na glazbene žanrove, nego i instrumente i, općenito, životne interese. Koje sve instrumente svirate i kad ste zavoljeli motocikle? Nedavno ste bili i na američkoj “Harley Davidson avanturi”...

– Ponekad se umorim od svega i obećam si da ću malo usporiti, već drugo jutro mislim kako iskoristiti dan ili tjedan. Ne mogu si pomoći! Trenutno sviram i putujem svaki

drugi dan negdje. Naporno je, ali ako ne igrate, nema vas. Iako je iscrpljujuće, odsvirati 20 i više koncerata u dva-tri mjeseca za mene je vrhunac zadovoljstva.

Relaksira me vožnja motorom, ali uz ovaj tempo nema baš puno vremena. Jesen je za to najljepša. Posjedovanje motora kao što je Harley Davidson nije samo motociklizam. Neki misle da je to snobizam, a neki misle da vozimo traktore na dva kotača. To je slično kao sviranje jazza. Samo oni malobrojni koji znaju – znaju, a oni ostali ne znaju. I nikad neće saznati. Jazz je način života, razmišljanja i osjećaj slobode. Isto je i s tim kulturnim motociklima. Preko tog motora upoznao sam divne ljude i sklopio nova prijateljstva. Prošle godine moj prijatelj, ugostitelj Darko Štimac, i ja upustili smo se u avanturu i odvezli se na Harleyima od Miamia do Key Westa i natrag. To nećemo nikad zaboraviti! Voziti te motocikle tamo odakle su potekli, zapravo je ono pravo. Ne želim zvučati bahato, ali mislim da je život lijep i kratak. Budemo li marljivi ponizni i poštteni, imat ćemo priliku puno raditi, odgojiti djecu i steći prijatelje jer to je najvrjednije u životu!

Lynx Spirit(s) – šumski duh u boci

Napisao: Zdravko KLEVA

Snimio: Petar FABIJAN

Sčetnaest godina, tada samo Maja Žulj, dijete s asfalta zasadila je rajčicu, pratila njezin rast i oduševila se osjećajem da u suradnji s prirodom nešto stvara. To ju je odvelo na Agronomski fakultet u Zagreb na kojem je upoznala supruga Marina Mihaljevića. Oboje su na fakultetu započeli znanstvenu karijeru. Potom je Maja Mihaljević Žulj nakon doktorata odustala od docenture, napustila znanstvenu karijeru, a Marin Mihaljević Žulj nastavlja kao izvanredni profesor na katedri za jaka alkoholna pića. Slijedeći korak tog mladog bračnog para bio je pokretanje proizvodnje premium voćnih destilata, džina, rakije travarice i likera u Gorskom kotaru u Lukovdolu.

U lukovdolskom zaseoku Rtić, u obiteljsku kuću, Marin je još kao dječak dolazio vikendom iz Zagreba s roditeljima. Prisustvovao svemu što bi se radilo u voćnjacima, vrtovima, šumi pa i pečenju rakije. Tradicija je to bila u ovom kraju, a Marin tumači, sad već sa znanstvene razine: Bio je to način konzerviranja voća kojeg su ljudi sa svojih posjeda ubirali. U toj kući u njezinom podrumskom dijelu nalazi se mala destilerija. Prostor u kojem stoji kotao za destilaciju, velikim dijelom je ostakljen pa vam se, dok degustirate travaricu ili džin, kroz staklene zidove pruža pogled na livadu prepunu aromatskog i ljekovitog bilja koje na njoj slobodno raste i kojeg uzgaja osebuju mladi bračni par. Uglavnom svo to bilje, tu vani ispred destilerije, ima ulogu u pravljenju destilata, priča Maja.

Lynx Craft Destillery

– Za travaricu baza je rakija od grožđa. Kako ovdje, a nekada je bilo, grožđa nema, nabavljamo ga iz Križevaca. Mora biti posebna sorta. Bilje beremo s našeg imanja. Naravno, nešto što ne raste na našem području, a što je

Destilerija u rukama stručnjaka – Marin Mihaljević Žulj

Kapaciteti destilerije Lynx su oko 2.000 litara destilata i više od toga Maja i Marin ne planiraju proizvoditi: „Trebalo bi biti dovoljno lud da se time ideš baviti. Jednostavnije je sve kupiti gotovo. Zato i želimo ostati mali jer, proširiti kapacitete, a zadržati istu kvalitetu, za nas dvoje to bi jednostavno bilo nemoguće.“

potrebno za džin poput korijandola, cimeta, to nabavljamo. Trudimo se maksimalno sve što nam je moguće od potrebnog bilja pobrati, posušiti i maksimalno iskoristiti. Nije lako, treba ga prepoznati, znati kada se bere, kako se treba sušiti. Imamo svoju farmu ruža, malu farmu perunike (iris), hrvatskog nacionalnog cvijeta. Korijen se vadi u desetom mjesecu, režemo ga i sušimo 6 mjeseci i to se onda stavlja kao začim u džin.

Više od trideset biljaka koristimo u svojim pićima. Osnovno, trebaš biti dovoljno lud da se time ideš baviti. Puno je jednostavnije u konačnici sve to kupiti gotovo. Eto zato i želimo ostati mali jer, proširiti kapacitete,

Pelinova kći službeno je piće projekta Putovima Frankopana

U skladu s prirodom

Predani svom poslu i poduzetničkom projektu te obiteljskom životu obitelj Mihaljević Žulj veliki su zaljubljenici u prirodu i nastoje živjeti u suživotu s njom. Njihovi kotlovi, jedan klasični drugi sofisticiran i napravljen po Marinovom projektu, lože se drvima iz šume koju imaju, a vodu za kotlove uzimaju s bistrih izvora uz rijeku Kupu. Ipak, najjači dojam kojeg ostavljaju je da su oni vesela, vrijedna i sretna obitelj.

a zadržati istu kvalitetu, za nas dvoje to bi jednostavno bilo nemoguće.

Kapacitete destilerije Lynx što je latinski naziv za risa (lat. Lynx lynx) simbola Gorskog kotara, iznosi 2.000 litara destilata. Dvije vrste gina: London Dry Gin i Color Changing Gin su posebno zanimljivi svojom pitkošću, a pored njih tu su Goranska travarica, Gor(s)ki pelin i Pelinova kći – pelinkovac s medunom. Svoja pića obrt obitelji Mihaljević Žulj prodaju u direktnoj prodaji. Prisutni su u nekim kafićima i restoranima, a prodaju ga u Primorsko-goranskoj „Kašetici“.

– Kašetica je jako dobar koncept, to je spas za male proizvođače, da dođu do direktne prodaje, reći će Maja i dodaje:

– Na Danima Frankopana točena je naša travarica i ljudi su bili oduševljeni. Znači prepoznali su nas, bili smo iznenađeni, mi nikoga živog u Rijeci ne poznajemo. I onda smo eto, sa Županijom napravili tu Pelinovu kći, koja je službeno piće projekta Putovima Frankopana.

Doktor za rakiju

Suprug Marin, izv. prof. dr. sc. na Odsjeku za hortikulturu i krajobraznu arhitekturu Agronomskog fakulteta, stručnjak je za jaka alkoholna pića i službeni degustator za puštanje vina u promet, objašnjava nam na naš upit u čemu je razlika destilata kakvi su tradicionalno ovdje ljudi radili i njegovih.

– Kao što su i vina nekada bila loša, dosta je bilo bolesti pa se to kroz vrijeme s napretkom tehnologije promijenilo, a tako je to i s rakijama. Tradicionalna proizvodnja rakije uključivala je samo jednostruku destilaciju, a potrebno je provesti recimo dvije destilacije, takozvanu prepeku. Zatim, prije su se ljudi oslanjali na spontane

Planovi su nam da ostanemo normalni, Maja i Marin u lukovdolskom zaseoku Rtić

Oboje su na fakultetu započeli znanstvenu karijeru. Maja je nakon doktorata napustila znanstvenu karijeru, a Marin je izvanredni profesor na katedri za jaka alkoholna pića. Slijedeći korak mladog bračnog para bio je pokretanje proizvodnje premium voćnih destilata, džina, rakije travarice i likera u Gorskom kotaru u Lukovdolu.

kvasce, nekontrolirana vrenja gdje se zna dogoditi da svi ti mikro organizmi, kvasci i bakterije stvore dosta loše arome. Higijena, pohranjivanje destilata nije bilo također na ispravan način rađeno.

Na pitanje jesu li imali običaj oplemenjivati rakiju prirodnim aromama, biljem, odgovorom nam otkriva malu ekskluzivu.

– Radilo se s time da su isto tako imali zanimljivu tehnologiju i od tuda zapravo i potječe nekako naša ideja da baš ovdje napravimo džin. To je piće koje nije uopće tradicionalno vezano za Hrvatsku, a niti ove krajeve Balkana. Džin potječe iz Velike Britanije i Nizozemske, ali interesantno je da su ovdje kada su krenuli destilirati drop

od grožđa, znali stavljati gore u kapu kotla grane borovice ili brinja, kako ovdje zovu, a to je upravo osnovni začim za proizvodnju džina. Ta je borovica davala dodatnu, specifičnu aromu komovici.

U obrtu Craft Lynx prevale dug put do ciljanog okusa i arome, do željenog proizvoda. Pronaći pravu mjeru traje i mjesecima.

– Moramo napraviti prvo pokus na malo, tumači Marin. Kad destiliráš, ti nakon kotla dobiješ odmah nešto što je ok, miriše obećavajuće ali to mora stajati barem dva, tri

London Dry Gin

London dry gin klasični je džin s 43 posto alkohola. Mi smo ga radili muški, kaže Marin, zato što ima malo jaču aromu borovice. Ta smola borovice je i dio svih muških parfema, tko ne zna. Namjerno smo išli na jačinu borovice uz naglašene i zeleno-citrusne note koje dolaze od matičnjaka. I to je apsolutno naša lokalna biljka koju možemo naći uz put i kad protrljate taj list u rukama miriše na limun. Beremo je sami, sušimo i tijekom destilacije propuštanjem alkoholnih para kroz suhe listove goranskog matičnjaka (melise) džin prikuplja njezinu nježnu citrusnu aromu.

Paleta proizvoda obiteljske craft destilerije Mihaljević Žulj

mjeseca da vidiš kako će se te arome razviti. Ja napravim recimo pet, šest varijanti i onda to treba stajati. Ne možeš ga odmah razrijediti s destiliranom vodom pa probati, možeš, ali on je razbijen, destilacija je vrlo agresivan proces.

Obrt Lynx Craft Distillery za svoje destilate nema „stručnu ocjenu“ iz jednostavnog razloga što destilate proizvodi stručnjak za jaka alkoholna pića. Uz to što je već rečeno, službeni degustator za puštanje vina u promet, Marin je i organizator niza etabliranih natjecanja jakih alkoholnih pića i tamo je glavni ocjenjivač. Kroz smijeh će nam na to: Ma ne bi bilo uputno da ocjenjujem svoja pića.

Otvoreni prema onima koji bi htjeli više znati

Dvije godine iskustva i djelovanja obrta već su iza njih pa pitamo kakvi su planovi za budućnost.

– Planovi su nam da ostanemo normalni, također kroz smijeh kaže Maja. Širenje ne dolazi u obzir, već je rečeno, mi smo obiteljska craft destilerija čija je proizvodnja naglašena na kvaliteti onoga što se proizvodi. Ja ovo sve radim sam, dodaje Marin, sve destilacije. Ne možeš ti nekoga zaposliti i da si siguran da će biti onako kako ti želiš. Sve destilacije radim sam, uz kotao moram biti cijelo vrijeme. Stalno mirišem jer čim nešto krene krivo moraš mijenjati. I ta kontrola ide jedino na miris, vjerujte mi. Postizanje alkoholne jakosti i temperature se može automatizirati, ali destilat je živi organizam i ti moraš mirisati i mirisom pratiti što se u kotlu događa.

Voljeli bismo uz sav angažman, u destileriji organizirati edukacije i team buildinge, kaže Marin, gdje bi ljudi mogli ukratko čuti sve o proizvodnji rakija. Razmišljamo o organizaciji radionica u kojima bi ljudi naučili kako kušati rakiju, kako prepoznati što je što. Ja bih to obradio stručno, ali i popularno da ljudi shvate zašto je nešto dobro, a nešto loše. Da znaju u nekom trenutku, ako krenu u vlastitu proizvodnju, što je sada popularno, gdje su pogriješili, kako mogu popraviti ili poboljšati stvar. Uvijek sam spreman dati stručni savjet.

Color changing gin

Na prvi pogled njegova plava boja djeluje kao tinta, međutim radi se o džinu u kojem je umočen tajlandski grašak. Taj grašak ne ostavlja nikakav okus osim što otpušta svoju indigo plavu boju. „U proizvodnji Color changing gin snage 43% alkohola, reći će nam Marin, išlo se u smanjene količine borovice, smanjili smo muževnost, ajmo tako reći, ali smo dodali više cvijeća i više voća u mirisu i okusu te jako dominiraju cvjetne note zato što umjesto matičnjaka stavljamo osušene latice mirisne ruže, koju smo tu i posadili. Para u procesu destilacije prolazi kroz osušene latice ruže, posušene cvjetove bazge i cvjetove lipe. Gin vuče mirise ruže koja je dominantna, a bazga i lipa su u pozadini destilata. Ovaj džin u kontaktu s limunovim sokom ili tonikom (limunska kiselina), mijenja svoj izgled u zavodljivu ružičastu boju.

Imamo svoju farmu ruža i malu farmu perunike (iriša), hrvatskog nacionalnog cvijeta – Maja Mihaljević Žulj

pijat

Restoran Aniĉ

Restoran Aniĉ
RoŹiĉi 1b, Kostrena
Tel: 051 288-222
www.pizzeriaanic.hr

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Dida Mile je zapoĉeo priĉu peĉenjem ĉevapĉiĉa i pljeskavica. Bilo je to u ono vrijeme dosta skromna, mala peĉenjarnica. Govorim o 1967. godini kada se naša obiteljska priĉa poĉela stvarati na Kostrenskoj Źetnici. I s tom peĉenjarnicom je zapoĉeo priĉu o Restoranu, treći Aniĉ, unuk i sin Vanja Aniĉ. S ponosom ističe da svjedoĉi 57 godina tradicije.

– Dida je napravio kostrenski objekt koji je uz manje izmjene i dogradnje, uĉestala ureĊenja izvan i unutar restorana danas primamljiv, ali i prepoznatljiv mnogobrojnim gostima. A to je neupitno, jer se restoran

Tijesto za pizzu

525 grama brašna TIP 00

0,345 litara vode

10 gr svjeŹeg kvasca, mala Źliĉica soli

Izmijesiti i ostaviti 24 sata da tijesto odstoji. Koliĉina je za tri pize. Nakon 24 sata tijesto ponovo izmijesiti, razdijeliti i napraviti tri kuglice. Ponovo ostaviti u hladnjak na par sati i tek potom razvlaĉiti. Pelati San Marzano, mozarella fior di latte, kap maslinova ulja, malo sira pecorino u komadiĉima ili grana padano i ukasiti s nekoliko svjeŹih listiĉa bosiljka.

Neodoljiv pogled s terase iznad Źetnice u Kostreni

Ponudu u restoranu diktiraju gosti, preko tjedna poslovni ljudi, dok vikendom dolaze obitelji i veća društva koja ovdje vole obiljeŹiti sretne trenutke

kooperanata, graĊevinskih poduzeća. S druge strane, vikendom dolaze obitelji, veća društva vole se okupiti kod Aniĉa, obiljeŹiti neke sretne trenutke, krizme, krstitke, Źkolska okupljanja. I baš kad smo posjetili vlasnike, Vanju i njegovu suprugu Vedranu, *alfu i omegu* za sva pitanja dnevnog ritma restorana, zatekosmo skupinu bivših kolega Srednje tehniĉke i brodograĊevne Źkole, elektro odjela koji

Aniĉ se nalazi na samoj Źetnici, nadomak plaŹa, omiljenima ne samo Kostrenjanima, nego velikom broju Rijeĉana. Nakon dosta mesnih, dida Milan proširio je ponudu na riblje menije, a otac Milan prije tridesetak godina napravio krušnu peĉ pa je time definirana nova ponuda raznovrsnih pizza. Usput je promijenjen kompletan jelovnik, pa uz pize, u dnevnoj ponudi se nalazi svjeŹa riba, tjestenina, razne vrste mesa, jela spravljena ispod peke. Ne nedostaju deserti, osim izvrsne krostate od jabuka i ĉokoladne torte, rijetki su oni koji neĉe zasladiti nepce ĉokoladnim sufleom s kuglicom sladoleda.

– Ponudu u restoranu diktiraju gosti, Vanja kaŹe, gosti su poslovni ljudi, na kostrenskom podruĉju je mnogo tvrtki,

ObiljeŹili 64 godine od mature – druŹtvo iz Srednje tehniĉke

Vedrana i Vanja Anić nastavljaju veliku tradiciju Restorana Anić

Ukusna pizza u rukama pizzaiola Mihaela Hodžića

su obilježili 64 godine od mature. Jedanput godišnje, drugi utorak u mjesecu lipnju oni rezerviraju kod Anića, ručak u podne, a druženje se protegne u kasno poslijepodne.

– A gdje ćete se okupiti, gdje ima ljepše nego uz more, kaže nam jedan od maturanata, koji je iz školskih klupa izašao 1960. Zadnjih 20-ak godina ovo nam je mjesto okupljanja, točno znamo gdje i što, prebiremo po sjećanjima i jako smo veseli kad se nađemo, nas barem desetak, kaže nam jedan od slavljenika.

Ritam restorana je svaki dan drugačiji, nabavlja se svježa roba na tržnici, u ribarnici, u mesnici ... Što je svježije, to je poslijepodne na tanjuru.

Kad je otac Milan otišao u mirovinu prije osam godina, Vanja nije dugo razmišljao što dalje. Iako je po obrazovanju IT stručnjak, odrastanje uz oca i didu, svakodnevno prisustvo u kuhinji i restoranu, ostavilo je traga. No, mirovina za oca Milana ne znači i mirovanje, kaže Vanja, svakodnevno smo u kontaktu, budno prati što se događa, a uskoči i s po kojim savjetom.

– Učio sam od roditelja, prirodno su mi usadili ljubav prema ugostiteljstvu, tako da nije bilo dvojbe, odmah sam prihvatio nastaviti očevim stopama. Moja dva sina potpuno su okrenuta sportu, tu su naporni treninzi, no, nikad ne znate. Da se mene pita, između pomorstva i ugostiteljstva savjetovao bih im ovo potonje. No, o tome ćemo razmišljati kad dođe vrijeme, uz smijeh će Vanja.

I suradnja s lokalnom zajednicom je izvrsna, podsjeća sugovornik, naglasivši uređenost šetnica, kostrenskih plaža, ali i pomaganje poduzetnika. I Primorsko-goranska županija ima sluha za poduzetnike, tako su im sufinancirali projekt za solarnu elektranu u 50-postotnom iznosu. U restoranu dominira prekrasna peć za

pizze, ukrašena mozaikom, a Vanja je jedva dočekao da nam kaže kako su je prije nekoliko mjeseci ugradili baš Napolitanci.

– Poslao sam kamion u Napulj, dovezli su kompletan originalan materijal za peć, od mozaika do pijeska „biscotto di Sorrento“, pijeska vulkanske lave koji drži temperaturu. Dva Napolitanci radila su četiri dana, složili i završili, bilo je pravo zadovoljstvo gledati kako niče nova peć! A tek kada su je upalili i ispekli prvu pizzu, to je tek bilo pravo uzbuđenje.

Pizze su vrlo ukusne, danas uistinu ima različitih vrsta recepata za tijesto, mi smo dobili Anićev recept, a pelati San Marzano zasigurno su samo jedan od sastojaka koji njihovoj pizzi daju poseban okus.

U rukama pizzaiola Mihaela Hodžića tijesto se stručno valjalo, buliralo, izmijesilo i kad je pizza margherita konačno izašla iz peći nakon jedne minute na 450 stupnjeva, bila je savršena.

U restoranu dominira prekrasna peć za pizze, koju su prije nekoliko mjeseci ugradili baš Napolitanci

Brodet od mrkača

U restoranu je ponuda ribe u prvom planu, pa je Vedrana Anić s nama podijelila recept za brodet od mrkača. Gosti ga, kaže, jako vole i gotovo je svakodnevno u ponudi:

2 kg mrkača, prethodno očišćena i zaleđena narezati na komade

4 velike glavice luka na sitno nasjeckati, ulje, češnjak, peršin i sol, nekoliko zrna papra, konzerva rajčice, malo octa razblaženog vodom, maslinovo ulje

Na hladno ulje staviti luk i mrkač, pokriti i pirjati na laganoj vatri. Kad mrkač pusti vodu, kuha se u vlastitoj vodi dok sva voda ne iskuha, ishlapi. Tada dodati nasjeckani češnjak, peršin, sol, papar i konzervu rajčice. Sve skupa promiješati i dodati vodu s octom da bude pokriveno. Pred kraj, kad je mrkač mekan, dodati maslinovo ulje. Prilog je palenta.

Isprika

U časopisu Zeleno i plavo, broj 64. u rubrici Pijak pod nazivom "Restoran Bitoraj -kulinarski odraz Gorskog kotara" došlo je do nenamjerne pogreške u dijelu teksta gdje se navodi da se indijske patke trkačice pripremaju u Restoranu. One se isključivo uzgajaju jer se hrane puževima koji uništavaju vrtno nasade. Ispričavamo se vlasniku i osoblju restorana kao i čitateljima.

ze:eno pravo	OSMOKRAKI GLAVONOŠAC, MEKUŠAC	NIZOZEMSKI ŽENSKI NOGO- METNI KLUB (SPOJI: ARA + MEA)	NAIPOZNATIJA ŠPIJLA NA KRKU	POMANJKANJE MLIJEKA U RODILJE (AGALAKSIJA)	SIMBOL ZA NIKAL	JEZERO U FINSKOJ, ENARE	OKVIR ZA SLIKU	POKOJNI SPLITSKI ILUSTRATOR I STRIPAŠ ČURIN		NA POZNAT ILI VEĆ VIDEN NAČIN	"TEMPO"	IZJESTI/IZJEDA- TI, IZGLODATI, IZLOKATI	FILMSKA I TV PRODUCENTI- CA, VANJA	BIVŠI AMERIČKI PREDSJEDNIK, BARACK			
ŠPANJOL- SKO-KUBANSKI NARODNI PLES I PIJESMA									SHAKESPEARE- OVA TRAGEDIJA LJUBOMORE STRIP-JUNAK FORD								
IZVORAN, UNIKATAN, PRVOBITAN											VLASNIŠTVO ROBOVLASNIKA NAPASTI IZ SVE SNAGE						
MEKI POLU- MASNI, LIČKI OVCJI SIR					MANJAK PIGMENTA MELANINA ERBUJ												
KNJIŽEVNIK PIERRE E. (SPOJI: OME + LER)							ŠLJUNČANA CESTA JOD										
UMJETNI PROSTOR ZA ŽIVOTINJE								NOVA POJAVA, NOVOST									
DOKTRINA, NAUČAVANJE										"AVERAGE RATE OPTION"				ASIMOVA IMENJAKINJA			
TANKO SLOVO		JOHN GLEESE GROBNICA HRV. ŽRTAVA KOD VUKOVARA											VULKANSKA MAGMA				
NADIMAK OSNI- VACA JINXA (COCO MOSQUITO)													DRUGI DIO RIJEČI KOJI SE ODNOSI NA UPALNI PROCES				
UZVIK "JAO"													NASELJENO MJESTO U SA- STAVU GRADA VRBOVSKOG				
	4. SLOVO ABECEDA ŠTAKOR (REG.) (ZAJEDNO S TOČKOM ●)		PRVO SLOVO IČE I ...										ITALIJA		RIJEČKA ŽENSKA VOKALNA SKUPINA	"METAR" KUTIJIČA ZA SLOŽENE CIGARETE	
"PASSWORD AUTHENTICATI- ON PROTOCOL"				OBITAVATELJI ŠPIJLA											ŠPANJOLSKA TERORISTIČKA SKUPINA DRAGAN ODMILA		
CRNOGORIČNO DRVO, LARIKS										DEOKSIRIBO- NUKLEINSKA KISELINA, DNK				GOZBA U ANTIČKOJ GRČKOJ			
PRONAĆI					NAŠA PJEVAČICA KSENIJA	SUPRUGA MIHAILA GORBAČOVA	IRENA KOLEŠAR	VODIK	NOGOMETAŠ PERIŠIĆ	STANOVNICI AKVARIJA BROJ 1							
"TONA"		ROD BAKTE- RIJA, (ESCHERI- CHIA) HRANA S NEBA U BIBLIJI										ZEMLIŠNA MJERA NAJISTOČNIJI GRAD HRVATSKE					
AMERICIJU			TAMA, POMRČINA DUŠIK					JEDNA OD DVORANA BISERUJKE RIMSKI: 1002									
KRATERI NA VENERI (PLANITIA) (SPOJI: GAN + IKI)								STRANO ŽENSKO IME, MADELEINE "TRENDING TOPIC"									
ANTO NOBILO			ŠESTI DIO BELGIJA								KOLO U MAKEDONIJI "AMPER"						
STVARATI NA- BORE NA ČEMU; PRESAVIJATI		●								GRČKI NOGOMETAŠ, STELIOS							

(pristiglo 193 koverta, dopisnice i razglednice)

3 ručka ili večere za dvije osobe u Restoranu Bitoraj, Fužine

Dubravka Kršul
Dr. Ivana Kostrenčića 10b
51260 CRIKVENICA

Ozren Gallat
Zamet 132A
51000 RIJEKA

Nelly Havočić
Pomerio 3
51000 RIJEKA

3 poklon paketa trgovine slastica „Vilma“

Edi Škiljan
A.G. Matoša 4
51300 DELNICE

Mauro Bazzara
Markovići 27
51000 RIJEKA

Slavica Vuković Bačić
Bujška 24
51000 RIJEKA

3 poklon paketa PGŽ

Barbara Lavrnja
Drage Gervaisa 64
51000 RIJEKA

Manda Devčić
I. Čikovića Belog 8A
51000 RIJEKA

Sanjin Čiković
Viškovo 83
51216 VIŠKOVO

5 knjiga Petar Biljanović: Autobiografija

Ksenija Butković
Podmurvice 46
51000 RIJEKA

Vlatko Polić
Begovo razdolje 52A
51315 MRKOPALJ

Radojka Grbac
Sveti Kuzam 32
51000 RIJEKA

Ana Padavić
Sungler 4
51315 MRKOPALJ

Jadranka Dizdarević
Giuseppa Duella 11
51000 RIJEKA

5 knjiga Ivo Baričić: Gorka sjećanja

Mirella Mirković
Z. Pezelja 16
51221 KOSTRENA

Valter Parenta
M. Špilera 1
51000 RIJEKA

Marijana Juričić
Tina Ujevića 22
51000 RIJEKA

Astrid Krmpotić
Blazići 39
51216 VIŠKOVO

Jele Mladen
Omladinska 3
51222 BAKAR

10 knjiga Diane Grgurić: Ljestvica jednog života

Josip Crnković
Stara Sušica, Karolinska cesta 31
51314 RAVNA GORA

Danijel Sardot
Mihatorići 10A
52446 NOVA VAS, POREČ

Damjan Režić
Moše Albaharija 8A
51000 RIJEKA

Ivanka Kovač-Tomić
Lovačka 2
51300 DELNICE

Darinka Crnković
Veliko Selce 21A
51311 SKRAD

Željko Pušćenić
Saršoni 35
51216 VIŠKOVO

Jagoda Crljenko Žmikić
Bartola Kašića 22
51000 RIJEKA

Tanja Benzia
Maršala Tita 40
51415 LOVRAN

Anton Maršanić
Ratulje 27A
51218 DRAŽICE

Josip Zoretić
Škrljevo 128
51223 ŠKRLJEVO

10 knjiga Mirjana Greč i Ivica Tomić: Rapski križi

Elena Crnković
Lovačka 4
51300 DELNICE

Vera Marković
Dr. Ivana Pošćića 31
51410 OPATIJA

Ana Sučić
Čandekova 38
51000 RIJEKA

Jelka Justinić
Pod brdo 3
NN MAVRINCI, 51218 ČAVLE

Luka Gabrić
Šumska 2
31000 OSIJEK

Norina Dekanović
Minakovo 12
51000 RIJEKA

Marin Pavalec
Brešca 1
51213 JURDANI

Joško Pizent
Emila Antića 46
51266 SELCE

Lucas Jerković
Mesnička 12
51300 DELNICE

Barbara Maras
Bože Milanovića 7
51000 RIJEKA

5 knjiga Marinko Lazzarich i Nikola Kurti: HNK Rijeka, prvak Hrvatske i osvajač Kupa

Hrvoje Martinović
Kvaternikova 70A
51000 RIJEKA

Karlo Trinajstić
Zdrinčaka 12
51414 IČIČI

Nada Mitrović
Dukići 16
51215 KASTAV

Ingrid Daković
Grič 10
51311 SKRAD

Vanda Škalamera
Brseč 26
51417 MOŠČENIČKA DRAGA

5 knjiga nakladnika Društvo J. B. Tito: Rijeka i regija u Titovo doba 1945-1990

Elio Belak
Franje Čandeka 38A
51000 RIJEKA

Ivan Brlas
Čandekova 23A
51000 RIJEKA

Manuša Valencić
Severin na Kupu 22A
51239 SEVERIN NA KUPI

Tatjana Vidas
Hreljin 221A
51226 HRELJIN

Marko Vodek
Rozmanova 21
6000 KOPER, SLOVENIJA

5 majica s logom PGŽ

Dolores Biagini
P.J. Schulera 5
51410 OPATIJA

Toni Jerić
Ričinska 20
51218 DRAŽICE, JELENJE

Eduard Bratović
Pasjak 49
51214 ŠAPJANE

Danijela Matulić
Stupari 16
51216 VIŠKOVO

Ljiljana Dugiandžić
Franje Cara 26
51260 CRIKVENICA

10 AUDIO CD

Lara Laloš
S.S. Kranjčevića 16
51300 DELNICE

Branka Pleše
Mladenčić 37
51216 VIŠKOVO

Milena Zupčić
Put Puhari 1
51211 MATULJI

Dina Peršić
Prolaz Matke Brajsa 4
51410 OPATIJA

Ruža Kovačević
Marčelji 14
51216 VIŠKOVO

Marija Azić
Hreljin 191
51226 HRELJIN

Ivana Dodig
Hreljin 193
51226 HRELJIN

Vesna Čor
Židine 56C
51260 CRIKVENICA

Katja Bajt
Dovičić 55
51216 VIŠKOVO

Lovro Kegaj
Primorska 13
51000 RIJEKA

Rješenja traženih pojmova iz prošlog 64. broja ZIP-a:

HRVATSKI NOGOMETNI KLUB – RIJEKA,

RUKOMETNI KLUB – ZAMET, KOŠARKAŠKI KLUB – KVARNER,

KUGLAČKI KLUB – MLAKA, VATERPOLO KLUB – PRIMORJE,

NOGOMETNI STADION – RUJEVICA

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) najkasnije do 12. studenog 2024. na adresu:

Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka

Izvlačenje dobitnika bit će u srijedu 13. studenog 2024. na Kanalu RI u emisiji „Od mora do gorja – Županjske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Nagrade za točne odgovore iz broja 65. ZIP-a:

3 ručka/večere za dvije osobe u Restoranu Anić, Kostrena

3 poklon paketa trgovine slastica „Vilma“

3 poklon paketa PGŽ

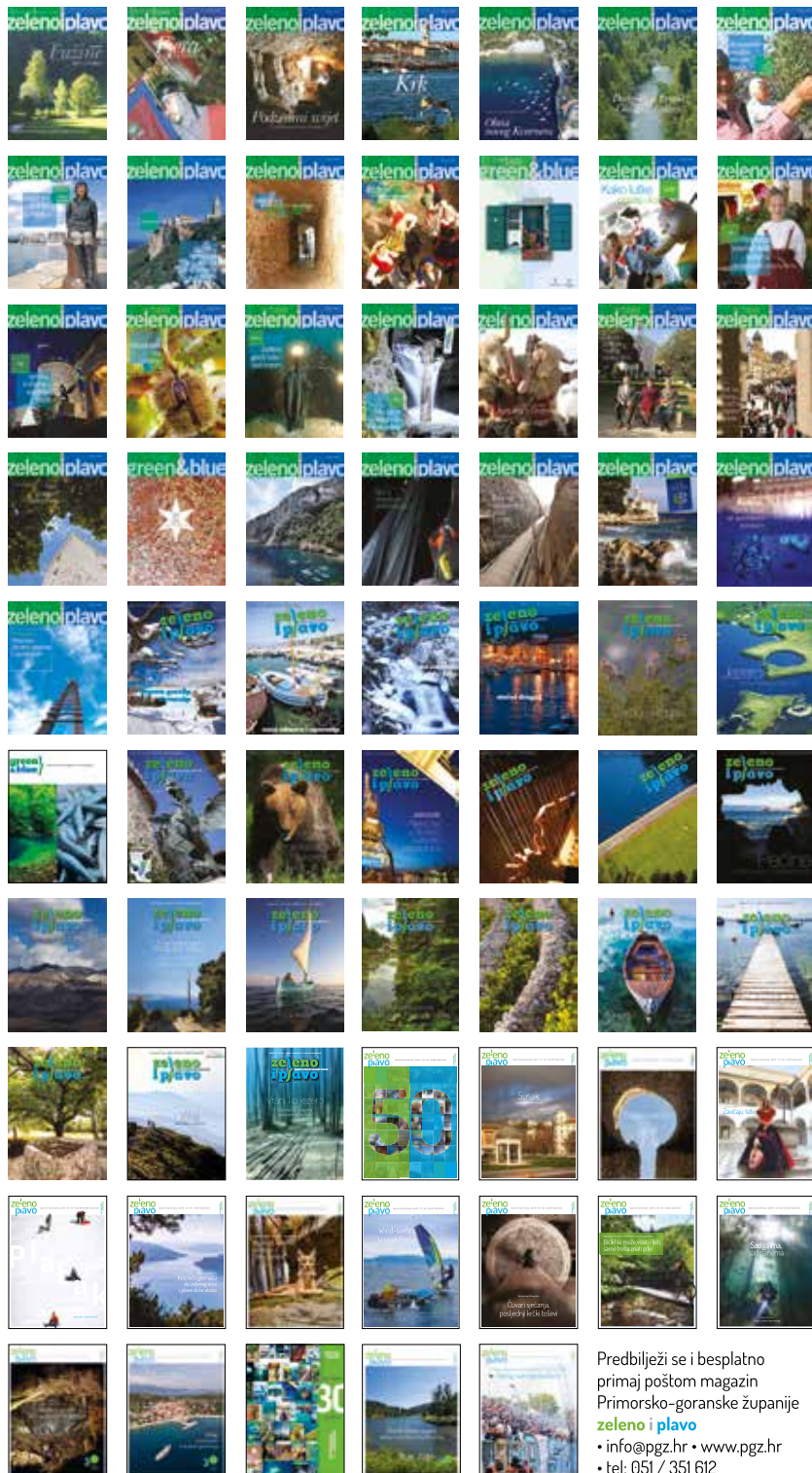
10 knjiga Diana Grgurić: Ljestvica jednog života

10 knjiga Tone Petrić Riječan: Krhote zagonetne sove

5 knjiga Dragan Ogurlić: Gdje Perun spava (Jadranske legende)

5 knjiga Petar Biljanović: Autobiografija

5 knjiga Vjenceslav Cenčić: Ivan Krajačić Stevo „Ja o sebi, drugi o meni“

zeleno i plavo

ISSN 1845-5220
Izlazi 3 puta godišnje
Godina XX
Broj 65.
Srpanj 2024.

Idući broj magazina
"Zeleno i plavo"
izlazi u listopadu-studenom 2024.

Izdavač:
Primorsko-goranska
županija
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:
Zlatko Komadina

Odgovorna urednica:
Ermina Duraj

Glavni urednik:
Dragan Ogurlić

Autori tekstova:
Dragan Ogurlić,
Kristian Sirotich,
Karolina Krikišić
Vidas, Walter
Salković, Zdravko
Kleva, Anto Ravlić,
Bojan Purić, Slavica
Kleva, Sunčica
Strišćević JU Priroda

Fotografije:
Petar Fabijan, Marin
Anićić, Walter
Salković, Bojan Purić,
Velimir Vrzić arhiva,
Igor Kleščić, Elvis
Vuleta JU Priroda,
Arhiva ZIP

Križaljka:
Vladimir Sagadin 2x2

Naslovnica:
Marin Anićić

Predbilježi se i besplatno
primaj poštom magazin
Primorsko-goranske županije
zeleno i plavo
• info@pgz.hr • www.pgz.hr
• tel: 051 / 351 612

**Likovno
oblikovanje:**
Linardo Grubišić,
Kerschhoffset d.o.o.

Tisak i produkcija:
Kerschhoffset d.o.o.,
Zagreb

Naklada:
15.000

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska županija

Adamićeva 10,
51000 Rijeka
T +385 51 351-600
info@pgz.hr
www.pgz.hr

Župan
Zlatko Komadina

Zamjenici župana
Marina Medarić
Vojko Braut
Petar Mamula

**Predsjednik
Županijske skupštine**
Marko Boras Mandić

Opći podaci
Ukupno stanovništvo
265.419

Najviše stanovnika
Grad Rijeka • 107.964
Općina Viškovo • 16.084

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice • 663
Grad Cres • 2.716

Gradova
14

Općina
22

Naselja
510

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.235 km

Najveći otoci
Cres i Krk • 40.578 ha

Najmanji otok
Boljkovac (Rab) • 0,11 ha

Najviše naselje
Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolaseca
- 1.534 m.n.v.

Infrastruktura

Ceste: 1569,79 km

Željeznice: 160 km

Luke: 102

Zračne luke: 4

Općina Viškovo
Vozišće 3,
51216 Viškovo
T +385 51 503 770
F +385 51 257 521
pisarnica@opcina-viskovo.hr
www.opcina-viskovo.hr
Načelnica: Sanja Udović
Predsjednik Vijeća: Bojan Kurelić

Općina Klana
Klana 33,
51217 Klana
T +385 51 808 205
F +385 51 808 708
procelnik@klana.hr
www.klana.hr
Načelnica: Željka Šarčević Grgić
Predsjednik Vijeća: Dušan Štemberger

Općina Jelenje
Dražičkih boraca 64,
51218 Jelenje
T +385 51 208 080
F +385 51 208 090
pisarnica@jelenje.hr
robert@jelenje.hr
www.jelenje.hr
Načelnik: Robert Marčelja
Predsjednica Vijeća: Izabela Nemaz

Grad Čabar
Narodnog oslobođenja 2,
51306 Čabar
T +385 51 829 490
F +385 51 821 137
info@cabar.hr
www.cabar.hr
Gradonačelnik: Antonio Dražović
Predsjednica Vijeća: Marija Gašpar

Grad Delnice
Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T +385 51 812 055
F +385 51 812 037
gradonacelnica@delnice.hr
www.delnice.hr
Gradonačelnica: Katarina Mihelčić
Predsjednica Vijeća: Ivana Pečnik Kastner

Općina Matulji
Trg Maršala Tita 11,
51211 Matulji
T +385 51 274 114
F +385 51 401 469
opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr
Načelnik: Vedran Kinkela
Predsjednica Vijeća: Iva Letina

Grad Kastav
Zakona kastafskega 3,
51215 Kastav
T +385 51 691 452
F +385 51 691 454
info@kastav.hr
www.kastav.hr
Gradonačelnik: Matej Mostarac
Predsjednica Vijeća: Mirela Smojver

Grad Opatija
Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T +385 51 701 322
F +385 51 680 114
gradonacelnik@opatija.hr
www.opatija.hr
Gradonačelnik: Fernando Kirigin
Predsjednik Vijeća: Dušan Kotur

Općina Čavle
Čavja 31,
51219 Čavle
T +385 51 208 310
F +385 51 208 311
opcina@cavle.hr
www.cavle.hr
Načelnica: Ivana Cvitan Polić
Predsjednik Vijeća: Norbert Mavrinc

Općina Lovran
Šetaliste maršala Tita 41,
51415 Lovran
T +385 51 291 045
F +385 51 294 862
opcina@lovran.hr
www.opcinalovran.hr
Načelnik: Bojan Simonić
Predsjednik Vijeća: Sanjin Sirotnjak

Općina Mošćenička Draga
Trg slobode 7,
51417 Mošćenička Draga
T +385 51 737 621
F +385 51 737 210
info@moscenicka-draga.hr
www.moscenicka-draga.hr
Načelnik: Rikardo Staraj
Predsjednica Vijeća: Luciana Sterle

Grad Rijeka
Korzo 16,
51000 Rijeka
T +385 51 209 333
F +385 51 209 334
ured-grada@rijeka.hr
www.rijeka.hr
Gradonačelnik: Marko Filipović
Predsjednica Vijeća: Ana Trošelj

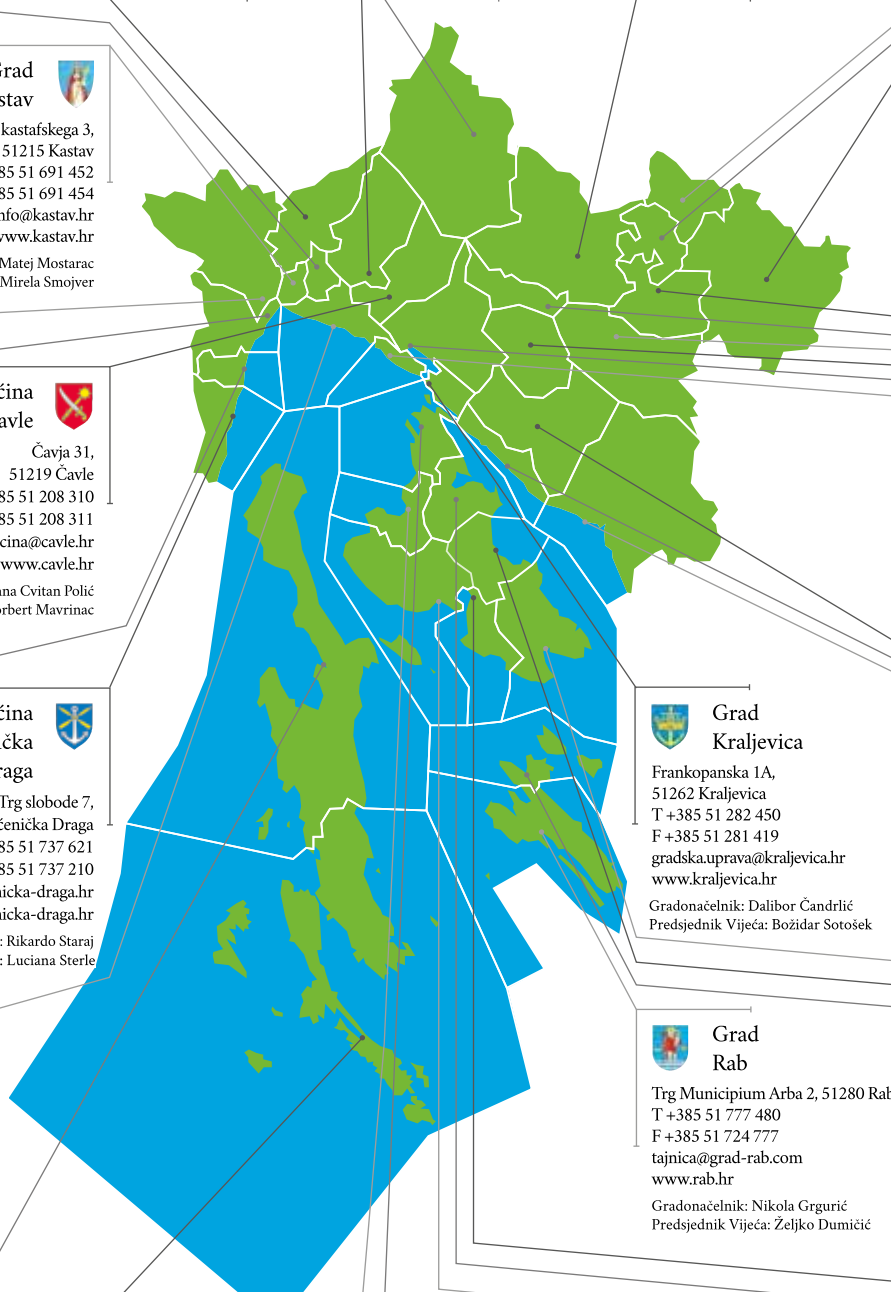
Grad Cres
Creskog statuta 15,
51557 Cres
T +385 51 661 950
F +385 51 571 331
grad@cres.hr
www.cres.hr
Gradonačelnik: Marin Gregorović
Predsjednik Vijeća: Robert Kučić

Grad Mali Lošinj
Riva lošinskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T +385 51 231 056
F +385 51 232 307
gradonacelnica@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr
Gradonačelnica: Ana Kucić
Predsjednik Vijeća: Dubravko Devčić

Općina Malinska - Dubašnica
Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T +385 51 750 500
F +385 51 750 510
info@malinska.hr
www.malinska.hr
Načelnik: Robert Anton Kraljić
Predsjednik Vijeća: Ivica Perišić

Općina Omišalj
Prikešte 13,
51513 Omišalj
T +385 51 661 970
F +385 51 661 982
opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr
Načelnica: Mirela Ahmetović
Predsjednica Vijeća: Dunja Mihelec

Grad Krk
Trg bana Josipa Jelačića 2,
51500 Krk
T +385 51 401 111
F +385 51 221 126
grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik: Darijo Vasilčić
Predsjednik Vijeća: Nikša Franov

Županijski upravni odjeli:

Općina Brod Moravice

Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T +385 51 817 180
F +385 51 817 002
opcina.brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr
Načelnik: Mario Šutej
Predsjednik Vijeća: Davor Delač

Općina Skrad

Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T +385 51 810 620
F +385 51 810 680
opcina.skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr
Načelnik: Damir Grgurić
Predsjednik Vijeća: Tonček Kezele

Grad Vrbovsko

Ulica hrvatskih branitelja 1,
51326 Vrbovsko
T +385 51 875 115
F ++385 51 875 148
marina.tonkovic@vrbovsko.hr
www.vrbovsko.hr
Gradonačelnik: Dražen Mufić
Predsjednica Vijeća: Jasna Božić

Općina Ravna Gora

Ivana Gorana Kovačića 177,
51314 Ravna Gora
T +385 51 829 450
F +385 51 829 460
opcina-ravna-gora@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr
Načelnik: Mišel Šćuka
Predsjednik Vijeća: Ivica Janeš

Općina Lokve

Šetaliste Golubinjak 6,
51316 Lokve
T +385 51 831 255
F +385 51 508 077
opcina@lokve.hr
www.lokve.hr
Načelnik: Toni Štimac
Predsjednica Vijeća: Sandra Okanović

Općina Mrkopalj

Stari kraj 3,
51315 Mrkopalj
T +385 51 833 131
F +385 51 833 101
opcina@mrkopalj.hr
www.mrkopalj.hr
Načelnik: Josip Brozović
Predsjednica Vijeća: Helena Crnković

Općina Kostrena

Sv. Lucija 38,
51221 Kostrena
T +385 51 209 000
F +385 51 289 400
kostrena@kostrena.hr
www.kostrena.hr
Načelnik: Dražen Vranić
Predsjednik Vijeća: Dražen Soldan

Grad Bakar

Primorje 39,
51222 Bakar
T +385 51 455 710
F +385 51 455 741
gradonačelnik@bakar.hr
www.bakar.hr
Gradonačelnik: Tomislav Klarić
Predsjednik Vijeća: Milan Rončević

Općina Fužine

Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T +385 51 829 510
F +385 51 835 768
opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr
Načelnik: David Bregovac
Predsjednik Vijeća: Valentin Crljenko

Grad Novi Vinodolski

Trg Vinodolskog zakona 1,
51250 Novi Vinodolski
T +385 51 554 360
F +385 51 554 374
tomislav.cvitkovic@novi-
vinodolski.hr
www.novi-vinodolski.hr
Gradonačelnik: Tomislav Cvitković
Predsjednik Vijeća: Neven Pavelić

Grad Crikvenica

Kralja Tomislava 85,
51260 Crikvenica
T +385 51 455 400
F +385 51 242 009
info@crikvenica.hr
www.crikvenica.hr
Zamjenica gradonačelnika koja
obnaša dužnost gradonačelnika:
Ivona Matošić Gašparović
Predsjednica Vijeća: Vesna Car Samsa

Općina Vinodolska

Bribir 34,
51253 Bribir
T +385 51 422 540
F +385 51 248 007
pravna@vinodol.hr
www.vinodol.hr
Načelnik: Daniel Grbić
Predsjednik Vijeća: Dean Barac

Općina Lopar

Lopar 289 A,
51281 Lopar
T +385 51 775 593
F +385 51 775 597
info@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr
Načelnik: Zdenko Jakuc
Predsjednik Vijeća: Damir Paparić

Općina Vrbnik

Trg Škujica 7,
51516 Vrbnik
T +385 51 857 099
F +385 51 857 310
info@opcina-vrbnik.hr
www.opcina-vrbnik.hr
Načelnik: Dragan Zahija
Predsjednik Vijeća: Ivan Juranić

Općina Baška

Palada 88,
51523 Baška
T +385 51 750 550
F +385 51 750 560
opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr
Načelnik: Toni Juranić
Predsjednica Vijeća: Tanja Griž

Općina Dobrinj

Dobrinj 103,
51514 Dobrinj
T +385 51 848 344
F +385 51 848 141
opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr
Načelnik: Neven Komadina
Predsjednik Vijeća: Dino Turčić

Općina Punat

Novi put 2,
51521 Punat
T +385 51 854 140
F +385 51 854 840
opcina@punat.hr
www.punat.hr
Načelnik: Daniel Strčić
Predsjednik Vijeća: Goran Gržančić

*Radi lakšeg ažuriranja molimo
prijaviti svaku promjenu
prikazanih podataka u
Općinama i Gradovima
s područja PGŽ na tel.
051/351-612*

Upravni odjel za poslove Župana i Županijske skupštine

Adamićeva 10/V, Rijeka
T +385 51 351-612
zupanija@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
Pročelnica: Ermina Duraj

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu

Slogin kula 2/IV, Rijeka
T +385 51 351-672
proracun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnik: Krešimir Parat

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša

Riva 10/I, Rijeka
T +385 51 351-202
graditeljstvo@pgz.hr
Pročelnik: Sanjin Vranković

Upravni odjel za zdravstvo

Slogin kula 2/II, Rijeka
T +385 51 351-922
zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: Vesna Čavar

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje

Slogin kula 2/I, Rijeka
T +385 51 351-882
obrazovanje@pgz.hr
Pročelnica: Edita Stilin

Upravni odjel za opću upravu i pravne poslove

Slogin kula 2/V, Rijeka
T +385 51 351-822
oiipp@pgz.hr
Pročelnica: Branka Mimica

Upravni odjel za upravljanje imovinom i imovinsko-pravna pitanja

Pročelnik: Duško Milovanović
Slogin kula 2, Rijeka
T +385 51 351-832
imovina@pgz.hr

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze

Slogin kula 2/VI, Rijeka
T +385 51 351-952
pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Izabela Linčić Mužić

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj

Slogin kula 2/II, Rijeka
T +385 51 351-260
gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnica: Alessandra Ban

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima

Adamićeva 10/III, Rijeka
T +385 51 351-900
razvoj@pgz.hr
Pročelnik: Ljudevit Krpan

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade

Slogin kula 2/I, Rijeka
T +385 51 351-920
socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Marač

Upravni odjel za za kulturu, sport i tehničku kulturu

Ciottina 17b/I, Rijeka
T +385 51 351-881
kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
Pročelnica: Sonja Šišić

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja

Trg Riccarda Zanelle 1, 51000 Rijeka
T +385 51 553 667, 553 666
pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
www.ppmhp.hr
Ravnateljica: Tamara Matajica

Prirodoslovni muzej Rijeka

Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
T +385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com
Ravnateljica: Željka Modrić Surina

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov

Ronjgi 1, 51516 Viškovo
T +385 51 257-340
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr
Ravnatelj: Darko Čargonja

Javna ustanova Priroda

Grivica 4, 51000 Rijeka
T +385 51 352-400
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr
Ravnatelj: Marko Modrić

Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije

Splitska 2/II, Rijeka
T +385 51 351 772
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr
Ravnatelj: Adam Butigan

Kaukali – ptice s pučine u posjetu Kvarneru

Kaukali su na Kvarneru relativno rijedak prizor. Zahvaljujući cjevastim strukturama pri bazi kljuna sposobni su izlučivati koncentrirane otopine soli što im omogućuje piti slanu morsku vodu pa se ne moraju radi vode vraćati na kopno.

Fotografije: Elvis Vuleta, Javna ustanova „Priroda“
Tekst: Sunčica Strišković, Javna ustanova „Priroda“

Iako mogu preletjeti tisuće kilometara diljem Sredozemlja, u pravilu se vraćaju položiti jaja na hrid na kojoj su se i sami izlegli.

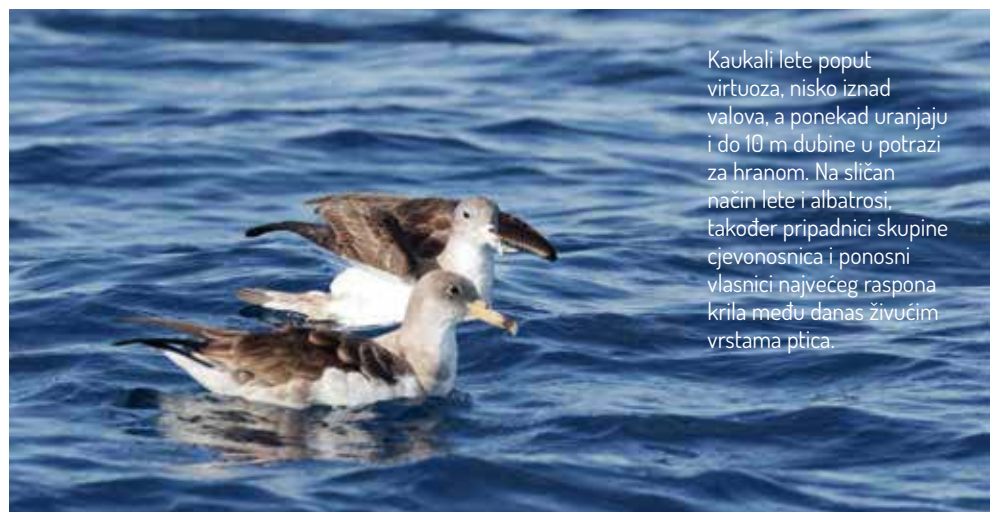
U kvarnerskom se akvatoriju, osim već uobičajenih stanara poput vranaca i galebova, može sresti i poneki neočekivani gost. Jedan od njih je i kaukal ili veliki zovoj (*Calonectris diomedea*). Kaukal pripada neobičnoj skupini morskih ptica, nazvanoj cjevonosnice koje su dobile ime po cjevastim strukturama pri bazi kljuna. Te „cjevčice“ im služe za izlučivanje koncentrirane otopine soli omogućujući im piti slanu morsku vodu pa se ne moraju radi vode vraćati na kopno. Od cjevonosnica, u Hrvatskoj se gnijezde kaukal i gregula (*Puffinus yelkouan*) i strogo su zaštićene.

Kaukali gotovo cijeli život provode na otvorenom moru, klizeći nisko iznad površine mora s tek ponekim lijenim zamahom krila. U Jadranu se kolonije kaukala nalaze na Lastovskom arhipelagu, Sušću, Svetom Andriji i Palagruži, a na sjeverni Jadran i u Kvarnerski zaljev dolaze u potrazi za hranom. U lipnju 2024. smo vještini okom kamere u Kvarneriću uhvatili skupinu od dvadesetak kaukala u društvu povećeg jata gregula. Kaukali su na Kvarneru, relativno rijedak prizor, hrane se uglavnom noću, hvatajući ribe, lignje i rakove na površini ili neposredno ispod površine mora. Na kopno dolaze samo radi gniježđenja, birajući izolirane pučinske otoke i otočiće.

Povijesno grade kolonije na izoliranim otočićima gdje nisu prisutni sisavci. Međutim, čovjek nesvjesno, a neki put i svjesno pridonosi širenju malih sisavaca poput štakora i mungosa. Kaukali i gregule nemaju razvijene mehanizme obrane gnijezda pa štakori redovno napadaju jaja i ptičje. Uzevši u obzir da ove ptice imaju samo jedno mlado godišnje, pojava predatora u njihovim kolonijama može prouzročiti ogromnu štetu. To se događa i na pučinskim otocima južnog Jadrana gdje se ulažu veliki naponi u zaštitu ovih

ptica, uklanjanjem štakora s hridi i otočića na kojima cjevonosnice gnijezde.

Kako njegovo latinsko ime i predaja govori, smatra se da je baš kaukal „Diomedova ptica“, u koju su se preobrazili prijatelji grčkog junaka Diomeda, oplakujući ga nakon njegove smrti. Neobično glasanje kaukala i gregula, koje pomalo podsjeća na plač, može se noću čuti na udaljenim otočićima pa su neki od njih, poput Palagruže, bili smatrani ukletima među ribarima i pomorcima.

Kaukali lete poput virtuozu, nisko iznad valova, a ponekad uranjaju i do 10 m dubine u potrazi za hranom. Na sličan način lete i albatrosi, također pripadnici skupine cjevonosnica i ponosni vlasnici najvećeg raspona krila među danas živućim vrstama ptica.